

**HÜKÜMLÜLERİN SOSYO-EKONOMİK SORUNLARI ve SOSYAL HİZMET:
BİNGÖL M TİPİ KAPALI-AÇIK CEZA İNFAZ KURUMU ÖRNEĞİ**

Durmuş Ali COŞKUNOĞLU

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Ali KÖROĞLU

Uşak

Haziran, 2019

**HÜKÜMLÜLERİN SOSYO-EKONOMİK SORUNLARI ve SOSYAL HİZMET:
BİNGÖL M TİPİ KAPALI-AÇIK CEZA İNFAZ KURUMU ÖRNEĞİ**

Durmuş Ali COŞKUNOĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Sosyal Hizmet Yönetimi Programı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Ali KÖROĞLU

Uşak

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Haziran, 2019

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

HÜKÜMLÜLERİN SOSYO-EKONOMİK SORUNLARI ve SOSYAL HİZMET: BİNGÖL M TİPİ KAPALI-AÇIK CEZA İNFAZ KURUMU ÖRNEĞİ

Durmuş Ali COŞKUNOĞLU

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mayıs 2019

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Ali KÖROĞLU

Bu araştırma suç ve sosyal hizmet ilişkisi bağlamında Bingöl M Tipi Kapalı-Açık Ceza İnfaz Kurumunda kalan hükümlülerin sosyo-ekonomik sorunlarını ve ihtiyaç duydukları sosyal hizmet uygulamalarını ortaya koymak amacıyla yapılan betimsel bir çalışmadır.

Toplumsal normlar toplumun düzenini ve devamlılığını sağlayan toplumsal sistemin unsurlarıdır. Toplumsal normlardan sapma eğilimi bazı sorunları ortaya çıkarabilmektedir. Bu sorunların en belirgin olanı ise suç olgusudur. Suç tarihte her zaman kendine yer edinmiştir ve insanlık tarihi boyunca da devam edecektir. Suç birçok bilim dalı ve disiplinler tarafından araştırılmıştır. Her disiplin kendi bakış açısıyla suçu açıklamaya çalışmıştır. Ayrıca suçu incelerken suçlulara da değinmek gerekmektedir. Dolayısıyla hükümlülerin yaşadığı sosyo-ekonomik sorunları, ihtiyaç duydukları sosyal hizmet müdahalelerini, suç işleme nedenlerini ortaya koymak bu araştırmanın temel amaçlarındandır.

Araştırmada genel tarama modeli kullanılarak nicel bir çalışma yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini Bingöl M Tipi Kapalı-Açık Ceza İnfaz Kurumunda kalan 250

adli hükümlü oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama yöntemi olarak hükümlülerin sosyo-ekonomik sorunlarını ortaya koymaya yönelik görüşme formu kullanılmıştır.

Araştırmada ortaya çıkan verilerde değişkenler arasındaki ilişkiyi ortaya koymak adına ki-kare analizi kullanılarak incelenmiştir. Araştırma sonucunda hükümlülerin yaşları ile suç türleri, aylık gelirleri ile suç türleri, suç işleme nedenleri ile suç türleri, hükümlülerin aile ve yakınlarıyla olan ilişkileri ile ziyarete gelme sıklığı, sosyal destek olma durumları arasında ki-kare analizi sonucunda anlamlı bir ilişki ($X^2 < 0,05$) olduğu tespit edilmiştir. Ancak grupların homojen dağılması dolayısıyla hükümlülerin öğrenim durumu ile suç türleri, medeni durumları ile suç türleri, meslekleri ile suç türleri arasında ki-kare analizi sonucunda anlamlı bir ilişki olmadığı ($X^2 > 0,05$) tespit edilmiştir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular hükümlülerin suç işleme nedenlerini, ceza infaz kurumunda buldukları infaz süreci boyunca ve ceza infaz kurumundan tahliye sonrası süreçte de yaşadıkları sosyo-ekonomik sorunlar ile ihtiyaç duydukları sosyal hizmet müdahalelerini ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra suçun önlenmesine yönelik önerilere de yer verilmektedir. Dolayısıyla çalışma sonucunda sosyal hizmet alanı için önemli bulgular elde edilmiştir.

Anahtar kelimeler: *Hükümlü, Sosyo-ekonomik Sorun, Sosyal Hizmet, Suç Kuramları, Sosyal Hizmet Müdahalesi*

ABSTRACT**SOCIO-ECONOMIC PROBLEMS OF CONVICTS and SOCIAL
SERVICE: BİNGÖL M TYPE CLOSED-OPEN PENAL EXECUTION INSTITUTION
EXAMPLE**

Durmuş Ali COŞKUNOĞLU

Department of Social Work

Social Sciences Institutes Uşak University, May 2019

Advisor: Dr. Lecturer Muhammet Ali KÖROĞLU

This study is a descriptive study aimed at revealing the socio-economic problems and the social service practices of the convicts who stay in Bingöl M Type Closed-Open Prison Institution in the context of the relationship between crime and social work.

Social norms are elements of the social system that ensures the order and continuity of society. The tendency to deviate from social norms may happen some problems. The most obvious of these problems is the phenomenon of crime. Crime has always taken its place in history and will continue throughout human history. Crime has been investigated by many disciplines and interdisciplinary. Each discipline tried to explain the crime from its own point of view. Also criminals should be mentioned when examining the crime. Therefore, it is one of the main objectives of this study to reveal the socio-economic problems experienced by convicts, the social service interventions they need and the reasons for committing crimes.

In the study, a quantitative study was conducted using the general screening model. The sample of the study consists of 250 judicial convicts staying in Bingöl M Type Closed-Open Prison. In the research, interview form was used to reveal the socio-economic problems of convicts as data collection method.

In the data obtained, chi-square analysis was used to reveal the relationship between the variables. As a result of the study, there was a significant relationship between the age and types of crimes, monthly income and types of crimes, the reasons for the crimes and the types of crimes, the relationship of the convicts with their family and relatives, the frequency of visits and the social support status ($X^2 < 0,05$). However, because of the homogeneous distribution of the groups, it was found that there was no significant relationship ($X^2 > 0,05$) between the education level of the convicts, crime types, marital status and crime types, occupation and crime types.

The findings of the study reveal the reasons of convicts' offenses, the socio-economic problems they experienced during the execution period during their execution and after the release from the penitentiary institution and the social service interventions they need. In addition, recommendations for crime prevention are also included. As a result of this study, important findings were obtained for the field of social work.

Keywords: *Convict, Socio-economic Problem, Social Service, Crime Theories, Social Service Intervention*

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı 164047004 No'lu öğrencisi Durmuş Ali COŞKUNOĞLU'nun ‘‘Hükümlülerin Sosyo-Ekonomik Sorunları ve Sosyal Hizmet: Bingöl M Tipi Kapalı-Açık Ceza İnfaz Kurumu Örneği’’ başlıklı tezi 20/06/2019 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Yüksek Lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ**İmza**

Üye(Tez Danışmanı): Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Ali KÖROĞLU

Üye : Doç. Dr. Veda BİLİCAN GÖKKAYA

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Yurdanur URAL USLAN

Enstitü Müdürü

Prof. Dr. Mehmet KARAYAMAN

ÖNSÖZ

Çalışmamda yorumlarıyla, tezimin her aşamasında gerekli yönlendirmeleri yaparak hiçbir fedakarlıktan kaçınmayan, yaptığı katkılarıyla tezimin ortaya çıkmasını sağlayan ve destekçi olan başta danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Ali KÖROĞLU'na ayrıca değerli hocam Doç. Dr. Cemile Zehra KÖROĞLU'na ve tez savunmam için Sivas'tan gelerek beni onurlandıran Doç. Dr. Veda BİLİCAN GÖKKAYA'ya,

Çalışma iznini veren ve gerekli kolaylığı sağlayan CTE Genel Müdürlüğüne, Bingöl M Tipi Kapalı-Açık Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü idaresine ve personeline,

Araştırma süresi boyunca bana destekçi olup, yardımlarını esirgemeyen ve her türlü kolaylığı sağlayan kurum psiko-sosyal memuru Mesut BULUT'a ve kurum öğretmeni Alattin BULUÇ'a,

Hayatımın her noktasında yanımda olduklarını, bana desteklerini, varlıklarını her zaman hissettiren sevgili aileme,

Saygıyla teşekkürlerimi sunmayı borç bilirim.

Durmuş Ali COŞKUNOĞLU

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

:

Adı Soyadı : Durmuş Ali COŞKUNOĞLU

Doğum Yeri ve Tarihi : UŞAK/01.01.1993

Lisans Öğretimi : Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü

Yüksek Lisans Öğretimi : Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Sosyal Hizmet Yönetimi
Prog. (Tezli), (2016-)

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce (az)

Bilimsel Faaliyetleri : -

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurumlar: Bingöl M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu (2017-)

Projeler :-

İletişim

e-posta adresi : d.ali.coskunoglu64@gmail.com

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ.....	iii
ABSTRACT.....	v
JÜRİ ve ENSTİTÜ ONAYI.....	vii
ÖNSÖZ.....	viii
ÖZGEÇMİŞ.....	ix
İÇİNDEKİLER.....	x
TABLolar LİSTESİ.....	xv
GİRİŞ.....	1
Problem Durumu.....	3
Araştırmanın Amacı.....	4
Araştırmanın Önemi.....	5
Sayıltılar.....	6
Sınırlılıklar.....	7
Tanımlar.....	7
BİRİNCİ BÖLÜM.....	8
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	8
1.1. Suç Olgusu.....	8
1.1.1. Suçun Tarihçesi.....	11
1.1.2. Suçun Sınıflandırılması.....	11
1.1.2.1. Mala Karşı İşlenen Suçlar.....	12
1.1.2.2. Şahsa Karşı İşlenen Suçlar.....	13
1.2. Suç Olgusunu Açıklayan Kuramsal Yaklaşımlar.....	13
1.2.1. Bireysel Yaklaşımlar.....	13

1.2.1.1. Klasik Ekol.....	14
1.2.1.2. Neo-Klasikler.....	14
1.2.1.3. Pozitivist Ekol.....	15
1.2.1.4. Coğrafi Ekol.....	16
1.2.2. Biyolojik Yaklaşımlar.....	17
1.2.2.1. Dış Görünüşe Bağlı Olan Teoriler.....	17
1.2.2.2. Genetik(Çağdaş Biyolojik) Yaklaşımlar.....	18
1.2.2.3. Biyokimyasal Faktörler.....	18
1.2.3. Psikolojik Yaklaşımlar.....	19
1.2.3.1. Psikoanalitik Yaklaşım.....	19
1.2.3.2. Gerçeklik Terapisi.....	22
1.2.4. Sosyolojik Yaklaşımlar.....	22
1.2.4.1. Anomi Yaklaşımı.....	23
1.2.4.2. Gerilim Teorisi.....	24
1.2.4.3. Alt Kültür Teorileri.....	25
1.2.4.4. Sosyal Kontrol Teorileri.....	26
1.2.4.5. Etiketleme Teorileri.....	26
1.2.4.6. Sosyal Öğrenme ve Davranış Teorileri.....	28
1.2.4.7. Sosyal Çatışma Teorisi.....	29
1.3. Dünyada ve Türkiye’de Suçun Genel Görünümü.....	30
1.3.1. Dünyada Suçun Genel Görünümü.....	30
1.3.2. Türkiye’de Suçun Genel Görünümü.....	35
1.4. Suç Sosyolojisi ve Sosyal Hizmet.....	37
1.5. Suç, Suçluluk ve Sosyal Hizmet.....	38
1.6. Suçu Ortaya Çıkaran Faktörler.....	42
1.6.1. Kentleşme, Göç ve İçinde Bulunulan Fiziki Çevre.....	42
1.6.2. İşsizlik ve Ekonomik Koşullar.....	44
1.6.3. Toplumsal Yapı.....	45

1.6.4. Suçluluk ve Normlara Aykırılık.....	47
1.7. Dünyada ve Türkiye’de İnfaz Sistemleri.....	47
1.7.1. Toplu Hapis Sistemi.....	47
1.7.2. Pensilvanya(Hücre) Sistemi.....	47
1.7.3. Auburn(Sessizlik) Sistemi.....	48
1.7.4. Dereceli Sistem(İrlanda Sistemi)	48
1.7.5. Çağdaş(Yeni) Sistem.....	48
1.8. Ülkemizde İnfaz Kurumu Türleri.....	49
1.8.1. Kapalı Ceza İnfaz Kurumları.....	49
1.8.2. Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumları.....	49
1.8.3. Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumları.....	50
1.8.4. Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları.....	50
1.8.5. Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumları.....	51
1.8.6. Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri.....	51
1.8.7. Açık Ceza İnfaz Kurumları.....	51
1.8.8. Çocuk Eğitimevleri.....	52
1.9. Hükümlülerin Yaşadığı Sosyo-Ekonomik Sorunlar ve İhtiyaç Duydukları Sosyal Hizmetler.....	52
1.9.1. Hükümlülerin Ceza İnfaz Kurumu İnfaz Sürecinden Tahliye Olmalarına Kadar Olan Süreçte Yaşadıkları Sosyo-Ekonomik Sorunlar ve İhtiyaç Duydukları Sosyal Hizmetler.....	53
1.9.1.1. Sağlıkla İlgili Hizmetler.....	55
1.9.1.2. Ruhsal ve Sosyal Sorunlar ile İhtiyaçlar	57
1.9.1.3. Aile ve Yakın Çevre İlişkisi	58
1.9.1.4. Sosyo-Ekonomik Destek.....	60
1.9.1.5. Eğitim-Öğretim Etkinlikleri ile Sosyal Etkinlikler.....	61
1.9.2. Hükümlülerin Ceza İnfaz Kurumundan Tahliye Olmaları Sonrası Yaşadıkları Sosyo-Ekonomik Sorunlar ve İhtiyaç Duydukları Sosyal Hizmetler.....	64
1.9.2.1. Sosyal Yaşama Adaptasyon	64
1.9.2.2. Aile ve Sosyal Çevre Desteği	65

1.9.2.3. Kalacak Yer Sorunu	66
1.9.2.4. İstihdam	67
1.10. Bingöl.....	68
1.10.1. Bingöl M Tipi Kapalı-Açık Ceza İnfaz Kurumu.....	69
İKİNCİ BÖLÜM	72
YÖNTEM	72
2.1. Araştırmanın Modeli.....	72
2.2. Evren ve Örneklem.....	72
2.3. Veri Toplama Araçları.....	72
2.4. Verilerin Analizi.....	73
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	74
BULGULAR ve YORUM	74
3.1. Hükümlülere Ait Genel Bilgiler.....	74
3.2. Hükümlülerin Cezaevi Sürecindeki Yakınlarıyla Olan İlişkileri ve İhtiyaç Duydukları Sosyal Hizmetler.....	89
3.3. Tahliye Sonrası Yakınlarıyla Olan İlişkileri ve İhtiyaç Duydukları Sosyal Hizmetler.....	104
3.4. Hükümlülere Ait Değişkenler Arasındaki İlişkiyle İlgili Bulgular.....	108
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	139
SONUÇ VE ÖNERİLER	139
4.1. Sonuç.....	139
4.2. Öneriler.....	145
KAYNAKÇA	147
EKLER	158

Ek 1- Görüşme Formu.....	158
Ek 2- Etik Kurul İzni.....	164
Ek 3- CTE Genel Müdürlüğü İzni.....	165

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. Dünya Hapishane Nüfusu Listesi.....	31
Tablo 2. Dünya Hapishane Nüfusu Değişimi(2000 yılı sonrası).....	32
Tablo 3. 2000-2015 Yılları Arasında Türkiye'nin Toplam Nüfusu ile Mahpus Nüfusunun Değişimi.....	33
Tablo 4. Mahpus Sayısı Yüzde 100'den Fazla Artış Yaşayan Ülkeler(2000-2015 Yılları Arası).....	33
Tablo 5. Hükümlülerin Yaşları.....	74
Tablo 6. Hükümlülerin Öğrenim Durumu.....	76
Tablo 7. Hükümlülerin Medeni Durumu.....	77
Tablo 8. Hükümlülerden Evli Olanların Evlilik Durumları.....	78
Tablo 9. Hükümlülerin Hane Halkının Sayısı.....	78
Tablo 10. Hükümlülerin Mesleği.....	79
Tablo 11. Hükümlülerin Cezaevi Öncesi Aylık Geliri.....	80
Tablo 12. Hükümlülerin Suç Türleri.....	81
Tablo 13. Hükümlülerin Toplam Ceza Süresi.....	82
Tablo 14. Hükümlülerin Tahliyesine Kadar Kalan Ceza Süresi.....	83
Tablo 15. Hükümlülerin Yakın Çevresinde Tutuklu-Hükümlü Bulunma Durumu....	84
Tablo 16.1. Hükümlülerin Yakın Çevresinde Akıl ve Ruh Hastalığı Olan Kimse Bulunma Durumu.....	84
Tablo 16.2. Hükümlülerin Yakın Çevresinde Alkol Kullanma Alışkanlığı Olan Kimse Bulunma Durumu.....	85
Tablo 16.3. Hükümlülerin Yakın Çevresinde Uyuşturucu Kullanma Alışkanlığı Olan Kimse Bulunma Durumu.....	85

Tablo 16.4. Hükümlülerin Yakın Çevresinde Kumar Oynama Alışkanlığı Olan Kimse Bulunma Durumu.....	86
Tablo 17. Hükümlülerden Daha Önce Cezaevinde Bulunanların Suç Türü.....	86
Tablo 18. Hükümlülerin Suç İşlemesine Neden Olan Faktörler.....	87
Tablo 19. Hükümlülükten Önce Evin Geçimini Kimin Sağladığı.....	89
Tablo 20. Hükümlülükten Sonra(Cezaevine Girdikten Sonra) Evin Geçimini Kimin Sağladığı.....	90
Tablo 21. Hükümlülerin Ailelerinin Yaşadığı Sorunlar.....	91
Tablo 22. Hükümlünün veya Ailesinin Ayni/Nakdi Yardım Alma Durumu.....	91
Tablo 23. Hükümlülerin veya Ailesinin Yardım Aldığı Kişi, Kurum/Kuruluş Durumu.....	92
Tablo 24. Hükümlülerin Sosyal Hizmet Kurumlarında Kalan Dezavantajlı Aile ve Yakınlarının Bulunma Durumu.....	93
Tablo 25. Hükümlülerden Aile ve Yakınlarından Sosyal Hizmet Kurumunda Kalanın Kim Olduğu.....	93
Tablo 26. Hükümlülerin Suçları Karşısında Ailelerinin ve Aile Yakınlarının Tutumu.....	94
Tablo 27. Hükümlülerin Suçları Karşısında Arkadaşlarının ve Komşularının Tutumu.....	95
Tablo 28. Hükümlülerin Cezaevinde Buldukları Süreçte Eşi/Çocukları/Aileleri/Akrabaları ile Olan İlişki Durumları.....	95
Tablo 29. Hükümlülerin Aile ve Aile Yakınlarının Ziyaret Etme Durumu.....	96
Tablo 30. Hükümlülerin Aile ve Aile Yakınlarının Ziyaret Sıklığı.....	97

Tablo 31. Hükümlülerin Aile ve Aile Yakınları ile Arkadaşlarının Sosyal Destek Olma Durumu.....	98
Tablo 32. Hükümlülerin Cezaevinde Buldukları Süreçte Psikolojik Rahatsızlık Yaşama Durumu.....	98
Tablo 33. Hükümlülerden Psikolojik Rahatsızlık Yaşayanların Gerekli Tedavi ve Destek Alma Durumu.....	99
Tablo 34. Hükümlülerin Cezaevinde Eğitimlerini Sürdürme Durumu.....	99
Tablo 35. Hükümlülerin Cezaevinde Açılan Meslek ve Beceri Kursuna Katılma Vaziyeti.....	100
Tablo 36. Hükümlülerin Cezaevinde İhtiyaç Duyduğu Etkinlikler.....	101
Tablo 37. Hükümlülerin Cezaevindeki Sosyal Çalışmacının Görevine Dair Bilme Durumları.....	101
Tablo 38. Hükümlülerin Cezaevindeki Sosyal Çalışmacının Görevine Dair Bilgi Durumu.....	102
Tablo 39. Hükümlülerin Sosyal Çalışmacıdan Ne Konuda Destek Aldığına Dair Bulgular	103
Tablo 40. Hükümlülerin Tahliye Sonrası Önceden Yaşadıkları Yerde Tekrar Yaşamaya Devam Etme Durumu.....	104
Tablo 41. Hükümlülerin Tahliye Sonrası Sosyal Yaşamda Uyum Sorunu Yaşayıp-Yaşamayacağını Düşünme Durumu.....	105
Tablo 42. Hükümlülerin Tahliye Sonrası Ailesi ve Aile Yakınlarıyla Uyum Sorunu Yaşayıp-Yaşamayacağını Düşünme Durumu.....	106
Tablo 43. Hükümlülerin Tahliye Sonrası Devam Edebilecekleri Bir İşlerinin Olma Durumu.....	106

Tablo 44. Hükümlülerin Yaşları ile Suç Türleri Arasındaki İlişkiyle İlgili Bulgular.....	108
Tablo 45. Hükümlülerin Öğrenim Durumu ile Suç Türleri Arasında İlişkiyle İlgili Bulgular.....	109
Tablo 46. Hükümlülerin Medeni Durumu ile Suç Türleri Arasında İlişkiyle İlgili Bulgular.....	111
Tablo 47. Hükümlülerin Meslekleri ile Suç Türleri Arasında İlişkiyle İlgili Bulgular.....	112
Tablo 48. Hükümlülerin Aylık Gelirleri ile Suç Türleri Arasında İlişkiyle İlgili Bulgular.....	114
Tablo 49. Hükümlülerin Suç Türleri ile Suç İşleme Nedenleri Arasında İlişkiyle İlgili Bulgular.....	115
Tablo 50. Hükümlülerin Ailesi ve Yakınları Arasındaki İlişki ile Aile ve Yakınlarının Ziyarete Gelme Sıklıkları Arasındaki İlişkiyle İlgili Bulgular.....	116
Tablo 51. Hükümlülerin Ailesi ve Yakınları Arasındaki İlişki ile Aile ve Yakınlarının Sosyal Destek Olma Durumu Arasındaki İlişkiyle İlgili Bulgular.....	117
Tablo 52. Hükümlülerin Ailesi ve Yakınları Arasındaki İlişki ile Tahliye Sonrası Aile ve Yakınlarıyla Uyum Problemi Yaşayıp-Yaşamayacağını Düşünme Durumu Arasındaki İlişkiyle İlgili Bulgular.....	118
Tablo 53. Hükümlülerin Aylık Geliri ile Ailesinin En Çok Hangi Zorluğu Yaşadığı Durumu Arasındaki İlişkiyle İlgili Bulgular.....	119
Tablo 54. Hükümlülerin Medeni Durumu ile Ailesinin En Çok Hangi Zorluğu Yaşadığı Durumu Arasındaki İlişkiyle İlgili Bulgular.....	120
Tablo 55. Hükümlülerin Aylık Gelir Durumu ile Ailesinin Herhangi Kişi/Kurum/Kuruluştan Yardım Alma Durumu Arasındaki İlişkiyle İlgili Bulgular.....	121

Tablo 56. Hükümlülerin Medeni Durumu ile Daha Önce Cezaevine Girdikleri Suç Türü Arasındaki İlişkiyle İlgili Bulgular.....	122
Tablo 57. Hükümlülerin Öğrenim Durumu ile Cezaevinde Eğitimlerini Sürdürme Durumu Arasındaki İlişkiyle İlgili Bulgular.....	123
Tablo 58. Hükümlülerin Yakın Çevresinde Hükümlü-Tutuklu Olma Durumu ile Suçun Nedenleri Arasındaki İlişkiyle İlgili Bulgular.....	124
Tablo 59. Hükümlülerin Cezaevinde Bulunmasına Neden Olan Suç Türü ile Daha Önce Cezaevinde Bulunmasına Neden Olan Suç Türü Arasındaki İlişkiyle İlgili Bulgular.....	125
Tablo 60. Hükümlülerin Cezaevinde Bulunmasına Neden Olan Suç Türü İle Tahliye Sonrası Aynı Yerde Yaşamayı Düşünmeleri Arasındaki İlişkiyle İlgili Bulgular....	127
Tablo 61. Hükümlülerin Cezaevinde Bulunmasına Neden Olan Suç Türü İle Tahliye Sonrası Sosyal Yaşamda Uyum Sorunu Yaşayıp-Yaşamayacaklarını Düşünmeleri Arasındaki İlişkiyle İlgili Bulgular.....	128
Tablo 62. Hükümlülerin Cezaevinde Bulunmasına Neden Olan Suç Türü İle Tahliye Sonrası Aile Üyeleri ile Uyum Sorunu Yaşayıp-Yaşamayacaklarını Düşünmeleri Arasındaki İlişkiyle İlgili Bulgular.....	130
Tablo 63. Hükümlülerin Öğrenim Durumu İle Tahliye Sonrası Sosyal Hayatta Uyum Sorunu Yaşayıp-Yaşamayacaklarını Düşünme Durumları Arasındaki İlişkiyle İlgili Bulgular.....	132
Tablo 64. Hükümlülerin Öğrenim Durumu İle Ceza İnfaz Kurumunda İhtiyaç Duydukları Etkinlikler Arasındaki İlişkiyle İlgili Bulgular.....	133
Tablo 65. Hükümlülerin Öğrenim Durumu İle Ceza İnfaz Kurumunda Buldukları Süreçte Aile Üyeleri ve Yakınları Arasındaki İlişkiyle İlgili Bulgular.....	134

Tablo 66. Hükümlülerin Yakın Çevresinde Hükümlü-Tutuklu Bulunma Durumu ile Daha Önce Cezaevinde Buldukları Suç Türleri Arasındaki İlişkiyle İlgili Bulgular.....136

Tablo 67. Hükümlülerin Medeni Durumları ile Tahliye Sonrası Sosyal Yaşamda Uyum Sorunu Yaşayabileceklerini Düşünme Durumları Arasındaki İlişkiyle İlgili Bulgular.....137

Tablo 68. Hükümlülerin Aile Üyelerinin Ziyaret Etme Sıklığı ile Ceza İnfaz Kurumunda Psikolojik Rahatsızlık Yaşama Durumu Arasındaki İlişkiyle İlgili Bulgular.....138

GİRİŞ

Suç, insanlık tarihi boyunca var olan, insanların olduğu her yerde de devamlılığını sağlayacak olan kompleks bir olgudur. İnsanların suç işleme nedenleri ve suçu ortaya çıkaran faktörleri açıklama çabası geçmiş tarihten günümüze kadar süregelmektedir. Toplumsal bir problemin anlaşılabilmesi, çözülebilmesi, problemden doğabilecek zararların en aza indirilmesi için o problemin bilimsel yönlerinin değerlendirilmesi gerekmektedir.

Suç, toplumdan topluma nicelik ve nitelik bakımından farklılık göstermektedir. Bu nedenle toplumsal bir problem olarak suç farklı bilimler (psikoloji, sosyoloji, kriminoloji, hukuk) tarafından incelenmektedir. Her yaklaşım konuyu kendi perspektifinden değerlendirmekte bazen de yapılan çalışmalar yeni ortaya çıkan vakalar karşısında yetersiz kalmaktadır (Burkay, 2008a, s. 1). Örneğin biyolojik yaklaşımlar suçu genetik ve bedensel yapılar üzerinden açıklamaya çalışırken toplumsal faktörleri göz ardı etmektedir. Sosyolojik yaklaşımlar ise suçu toplumsal faktörler üzerinden açıklamaya çalışmaktadır ancak psikolojik faktörleri göz ardı etmektedir. Bu nedenle konuyla ilgili daha fazla çalışmaların yapılması ve ortaya çıkabilecek olan zararların değerlendirilmesi için etkin ve işlevsel çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Günümüzde teknolojinin gelişmesi ve sanayileşmenin ileri seviyelere gelmesiyle birlikte bütün toplumlar çok hızlı bir dönüşüm gerçekleştirmiştir. Bunun sonucunda bireyselleşme ve yabancılaşma gibi sorunlar ortaya çıkmış ve toplumlar çözülmeye başlamıştır. Bu sorunlar daha da karmaşık hale gelmiş, bireyi suç davranışına ve suça yöneltmede etkili olmuştur (Çimen, 2015, s. 159). Toplumsal dönüşümle beraber bir takım olumsuzluklar meydana gelmiş olup bunlardan birini de suç olgusu oluşturmuştur.

Üzerinde yapılan birçok çalışmaya rağmen suç kavramı, evrensel olarak kabul edilmiş tek bir tanıma sahip değildir. Çünkü suç toplumdan topluma ve zamandan zamana değişebilmektedir. Dolayısıyla herkes için geçerli bir tanımını bulmak zordur. Suçla ilgili en eski yaklaşımlarda kutsal etrafında toplanan ilkeler belirleyici olmuştur. Bu açıdan kutsal kavramlara, mekanlara ve nesnelere karşı saygısızlık yapılması ve doğaüstü kalıp yargıların olması evrensel tanımını tam anlamıyla karşılamasa da suçun tanımında ortak özellikler sağlamıştır (Bozkurt,

2002, s. 185). Sonuç itibari ile her toplumda farklı şekillerde de olsa var olan suç olgusu, birçok araştırmaya konu olmakta bu çalışmanın konusunu da oluşturmaktadır.

Yapılan bu çalışmada Bingöl M Tipi Kapalı-Açık Ceza İnfaz Kurumundaki hükümlülerin, sosyo-demografik özellikleri, aile bilgileri ile ilişkileri, iş ve meslek durumları, ekonomik durumları, ailesinde ve yakın çevresinde suçlu kişilerin varlığı, arkadaş çevresiyle ilişkileri, madde kullanım bilgileri, işlenen suçların türleri ve suç işleme nedenleri, geçmişteki suç işleme durumları, ceza infaz kurumu sürecinde ve sonrasında yapacağı eylemlerle ilgili bilgiler toplanarak analiz edilmektedir. Analiz sonucunda ise suçun işlenme nedenleri, suçun neden tekrarlandığı ile ilgili toplumsal faktörler göz önünde bulundurularak suçluların ıslahı ve topluma yeniden kazandırılması konusunda açıklama getirilmeye çalışılmaktadır.

Bingöl M Tipi Kapalı-Açık Ceza İnfaz Kurumundaki hükümlülerin ıslahı konusunda ihtiyaç duyulan sosyal hizmet uygulamalarına da ayrıca yer verilmektedir. Dolayısıyla Bingöl M Tipi Kapalı-Açık Ceza İnfaz Kurumunda infazını gerçekleştiren hükümlülerin ne tür sosyal gereksinimleri bulunmakta ve bu gereksinimlerin başarıyla karşılanmasında sosyal hizmet uygulamaları ne derecede etkili olmakta, suç davranışlarının ortaya çıkmasında belirleyici sosyal faktörler nelerdir vb. gibi sorulara cevap aranmaktadır. Ayrıca hükümlülerin içinde buldukları sosyo-ekonomik ihtiyaçları ile hükümlülerin infazlarını sağlıklı bir şekilde gerçekleştirmesini sağlayacak sosyal hizmet uygulamaları sağlıklı bir şekilde değerlendirilmektedir. Böylelikle bu çalışmayla ceza infaz kurumlarında kalan hükümlülerin yaşadığı sosyo-ekonomik sorunlara atıfta bulunulmakta, sorunların çözülmesine ve sosyal hizmet uygulamalarının geliştirilmesine katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

Problem Durumu

Hükümlülerin, ceza infaz kurumlarının fiziki yapısı ve işleyiş sistemine bağlı olarak psikolojik açıdan olumsuz etkilendiği az çok bilinmektedir. Ceza infaz kurumlarının soğuk ve cansız yani ruhsuz yapısı hükümlüler üzerinde psikolojik baskı yaratabilmektedir. Sadece gökyüzünün görülebilmesi bile başlı başına bir sorundur. Ayrıca koğuşlarda yaşanan bir takım yetersizlikler, hükümlüleri olumsuz duygusal duruma itebilmektedir. Böyle bir durumda hükümlüler psiko-sosyal desteğe ihtiyaç duyabilmektedir.

Hükümlüler ekonomik, psikolojik, toplumsal vb. gibi birçok faktöre bağlı olarak suça karışmakta ve ceza infaz kurumuna girmektedir. Hükümlülerin ceza infaz kurumlarında aileleriyle olan iletişimleri zayıflayabilmektedir. Aile ile olan bağlarda kopmalar da yaşanabilmektedir. Cezaevlerinde ihtiyaçların karşılanabilmesi için ekonomik durum, hükümlüler açısından önem arz etmektedir. Özellikle bu durumda aile ve yakınlarının devreye girmesi şarttır. Ayrıca hükümlülerin dışarıdaki toplumsal yaşamlarında kurmuş oldukları düzenleri de bozulduğundan infaz süreçleri daha zor hale gelebilmektedir.

Hükümlüler ceza infaz kurumunda eğitim öğretimlerine uzaktan eğitimler yoluyla devam etseler de örgün okuma konusunda sorunlar yaşamaktadırlar. Bunun yanısıra hükümlüler kendilerini geliştirebilecekleri ve ruhsal açıdan iyi hissedebilecekleri sosyal, kültürel, beceriye dönük etkinliklere ihtiyaç duymaktadırlar. Bazen hükümlüler etkinliklere, kurslara bazı faktörlerden (kurslara katılabilecek hükümlü sayısının kısıtlı olması, hükümlülerin disiplinli olması, iyi halli hükümlü olmama vb. gibi nedenler) dolayı katılamamakta ve bundan dolayı sorun yaşamaktadırlar. Yapılacak tüm faaliyetler hükümlülerin ıslah olmalarının yanısıra rehabilite olmalarını da kolaylaştırmakta, hükümlülerin moralini ve motivasyonunu artırmaktadır.

Hükümlüler tahliye sonrasında da olumsuzluklarla karşılaşmaktadır. Özellikle istihdam hükümlüler için önemli bir sorundur. Bunun yanısıra barınma da başka problemdir. Hükümlülük sürecinde aile ve yakınlarla olan iletişim de sekteye uğramıştır. Anlatılan bütün problemlerin giderilmemesi halinde hükümlülerin ıslah süreci zorlaşmakta ve tahliye sonrası yeniden suç işlemeleri kolay hale gelebilmektedir.

Bu çalışmanın problemini hükümlülerin ceza infaz kurumu sürecinden tahliye sürecine kadar (tahliye sonrası süreçte dahil olmak üzere) yaşadıkları veya karşılaşabilecekleri sosyo-ekonomik sorunlar oluşturmaktadır. Dolayısıyla sosyal hizmet uygulamalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca mahpus olarak aklımıza müebbetlik mahpuslar, kadın gelmektedir. Bunun dışında çocuk, engelli, yaşlılar da gelmektedir. İlaveten LGBTİ ve çocuğuyla kalan anne de bulunmaktadır. Yani dezavantajlılar da cezaevinde bulunabilmektedirler. Çoğunlukla mahpus olarak erkek, sağlıklı, Türk, Müslüman gibi bir tip düşünmek anlamına gelir (Duman, 2016, s. 19-20). Dolayısıyla cezaevlerinde dezavantajlı mahpuslar zorlanabilmektedirler. Suç ve cezanın infazıyla ilgili tüm bu süreçler araştırmanın konusunu oluşturmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Ülkemizde suç ve suçluluk sürekli artış içerisinde dolayısıyla suçluların sosyo-kültürel özelliklerini, suç işleme davranışlarının altında yatan nedenlerini, cezaevlerindeki ıslah faaliyetlerini ve yapılan faaliyetlerin hükümlülere yansımalarını içeren araştırmalar yapılması problemin boyutunu ve önemini belirginleştirmektedir. Ülkemizde suçluların muhafazası ve kontrol edilmesi konusunda çalışmaların yanısıra suçluların topluma kazandırılmalarını içeren çalışmalar yürütülmekte ve sürekli hale getirilmektedir. Bu kapsamda eğitsel, kültürel, dini ve sportif etkinliklerin yanısıra sosyal hizmet uygulamaları yapılmaktadır (Çimen, 2015). İlaveten gerekli psiko-sosyal desteğin de sağlanması gerekmektedir.

Bu araştırmanın amacı, hükümlülerin ceza infaz kurumunda suçlarını infaz ettikleri, tahliye sonrası süreci içine alan döngüde yaşadıkları sosyo-ekonomik sorunları ele almak ve sorunların giderilmesini sağlayacak sosyal hizmet uygulamalarını ve müdahalelerini ortaya koymaktır. Bunun yanı sıra araştırmacı olarak hükümlülerin toplumla uyumlarını artıracak ve hükümlülerin ıslahlarını kolaylaştıracak sosyal hizmet uygulamalarına gereksinim duyulacağından dolayı sosyal hizmet uygulamalarına yer vermek ve dikkat çekmek istenmiştir.

Yukarıda belirlenen amaçlar doğrultusunda şu sorulara yanıt aranacaktır:

- 1- Hükümlülerin profilini ortaya koymada sosyal ve demografik belirleyicileri nelerdir?
- 2- Hükümlülerin ceza infaz kurumuna ilk girdikleri andan infazlarını gerçekleştirip tahliye olmalarına kadar olan süreçte ve tahliye sonrası süreçte hangi sosyal hizmet uygulamalarına ihtiyaç duymaktadır?
- 3- Araştırma yapılan bölgede suçun sosyal belirleyicileri nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Hükümlülerin ceza infaz kurumundaki infaz süreçleri ve tahliye sonrasındaki dönemde yaşadıkları sosyo-ekonomik sorunların neler olduğu bu araştırma ile ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Bundan dolayı hükümlülerin sosyo-ekonomik sorunlarının giderilmesi amacıyla sosyal hizmet uygulamalarının ve müdahalelerinin ne tür konularda aktif hale geldiğini göstermesi açısından önem taşımaktadır. Bu alanda yapılan çalışmaların azlığı araştırmanın önem derecesini artırmaktadır. Bunun yanı sıra bu alanda ortaya konulacak olan çalışmalarda araştırmacılara yardımcı olması açısından da önem arz etmektedir.

Bu araştırma Bingöl iline bağlı Bingöl M Tipi Kapalı-Açık Ceza İnfaz Kurumunda bulunan hükümlülerin yaşadıkları sosyo-ekonomik sorunları ortaya koyması açısından da önemlidir. Bu araştırma ile Bingöl ilinde toplumsal yapıdan kaynaklı hükümlülerin suç işleme nedenleri ortaya konularak Bingöl ilinin suç profili çıkarılacaktır. Dolayısıyla hükümlülerin yaşadıkları sosyo-ekonomik sorunların çözümüne ve hükümlülerin suç işleme nedenlerinin ortadan kaldırılmasına yönelik sosyal hizmet uygulamaları ve müdahaleleri hakkında da planlama yapabilme imkanı sunmaktadır.

Ceza infaz kurumlarında hükümlülerin toplumsallaşmalarında sosyal hizmet uygulamaları olarak yakın çevre, aile ile bağların korunması, cezaevindeki uzmanların ilgili desteği vermesi ve toplumsal uyuma yönelik programlar uygulanması gerekmektedir (Mandıracı, 2015). Dolayısıyla hükümlülerin sosyal hizmet müdahalelerine olan ihtiyaçlarının ne denli önemli olduğu görülmektedir.

Hükümlüler cezaevinde ve cezaevi dışında belirli bir takım sorunlarla, krizlerle karşı karşıya kalabilmektedir. Bu durumların üstesinden gelebilmeleri ve

yaşamlarının her anında “kendilerini gerçekleştirebilmeleri” adına sosyal hizmet müdahalelerine hükümlüler ihtiyaç duymaktadırlar. Sosyal hizmet müdahaleleri uygulanırken de hükümlü “çevresi içinde birey” anlayışı içinde bütüncül bir yaklaşım benimsenmektedir. Sonuç itibari ile sosyal hizmet anlayışının ve uygulamalarının ne denli önemli olduğu görülmekte ve hissedilmektedir.

Sayıtlar

1- Hükümlülerin ceza infaz kurumunda yaşadıkları sosyo-ekonomik sorunlarının çözümünde sosyal hizmet uygulamalarına ve müdahalelerine ihtiyaç duydukları varsayılmaktadır.

2- Ceza infaz kurumlarında kalmakta olan hükümlülerin öğrenim düzeyi yükseldikçe suç oranlarının düştüğü varsayılmaktadır.

3- Hükümlülerin suç işleme nedenleri açısından sosyal çevrenin ve ekonomik yapının etkili olduğu varsayılmaktadır.

4- Hükümlülerin suç işlemelerinde medeni durumlarının etkili olduğu varsayılmaktadır.

5- Hükümlülerin suç işlemelerinde ekonomik gelirlerinin yetersiz olmasına bağlı olduğu varsayılmaktadır.

6- Hükümlülerin çoğunluğu kamunun sağlığına karşı suçtan dolayı ceza infaz kurumunda bulunduğu varsayılmaktadır.

7- Araştırma form sorularının araştırmaya katılan hükümlülerin sosyo-ekonomik sorunlarını ve ihtiyaç duydukları sosyal hizmet uygulamalarını tespit etmek adına yeterli olduğu ve hükümlülerin araştırma form sorularına doğru yanıt verdikleri varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

Araştırma Bingöl M tipi Kapalı-Açık Ceza İnfaz Kurumlarında kalan hükümlüler ile sınırlıdır. Araştırma görüşme formlarının hükümlülere CTE Genel Müdürlüğü tarafından belirlenen süre içerisinde uygulanması da araştırmanın sınırlılıklarındandır. Bu alanda yapılan çalışmaların azlığı da sınırlılıklardandır. Son olarak kadın adli hükümlünün dahil edilememesi de sınırlılık oluşturmaktadır.

Tanımlar

Hükümlü: Yasanın suç saydığı ve hukuka aykırı davranışları olan bu nedenle Bingöl M Tipi Kapalı-Açık Ceza İnfaz Kurumunda bulunan cezası kesinleşip hüküm giyen kişilerdir.

Sosyo-Ekonomik Sorun: Toplumun içinde bulunduğu yapısına bağlı olarak meydana gelen ve toplumsal değerlere göre toplumsal dinamiklerin ve araçların devreye sokularak çözüme kavuşturulması gereken Bingöl M Tipi Kapalı-Açık Ceza İnfaz Kurumundaki hükümlülerin içinde buldukları ekonomik durumdur (<https://nedir.ileilgili.org/toplumsal+sorun>, 10 Ocak 2018).

Sosyal Hizmet: “Kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunların önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünüdür” (Sosyal Hizmetler Kanunu, 1983).

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. SUÇ OLGUSU

Suç, toplumsal yaşamın bir ürünü olan normlardan sapma davranışı olarak nitelendirilir (Bal, 2003). Toplumsal normlar, toplumdan topluma değişebileceğinden dolayı toplumların inanç özelliklerine, sosyo-kültürel yapılarına göre değişiklik gösterebilmektedir. Suçluluk ise, kişinin toplumdaki üyelerin çoğunluğuyla çatışması sonucu ortaya çıkan bir olgudur (Düzgün, 2007). Birey, üyesi olduğu toplumda kendini yabancı görmekte yani dışlandığını hissetmekte, topluma ve toplumsal kurallara uyum konusunda sorun yaşamaktadır.

Belirli kurallar üzerine inşa edilen toplumsal yaşam, toplumun her üyesinin bu kurallara uymasıyla işleyişini sürdürür. Toplumsal yaşamın sınırlarını yasalar belirlemekte ve korumaktadır. Toplumsal yaşamın sınırlarına uyulmadığında yani normalin dışına çıkıldığında suç olgusu meydana gelmektedir (Akgün, 2012, s. 8). Dolayısıyla toplum içerisindeki var olan işleyiş bozulmaktadır.

Toplum oluşturulan bireyler toplumsal hayatın devamı için ortaya koyduğu kurallarla kendilerini sınırlandırmaktadırlar. Değerler, adetler, semboller, kanunlar, ahlaki yapı, dinsel faktörler vb. gibi normlar kültürü meydana getirir. Ancak bunun tam tersi yasaklar var ise bu yasağı çiğneme, doğru olandan sapma eğilimi de vardır. Kişiler kendi arzu, istek ve güdülerini doyurmaya çalışırken kimi zaman toplum kuralları ile çatışır (Yavuzer, 1996, s. 21). Dolayısıyla suç toplumda var olan ve toplumun çoğunluğunun kabul ettiği norm ve değerleri reddetme veya bunlara karşı çıkma durumunda oluşur (Oktik, 2013).

Ayrıca suç, ceza kanununda tarif edilip, bu tarife uygun bir şekilde gerçekleştirilmiş olan toplumsal düzeni bozucu hukuka aykırı bir fiil olarak tanımlanmaktadır. Yasalar suç ve cezaları hem koymakta hem de kaldırmaktadır. Yasada suç olarak tarif edilmemiş ve hukuka aykırı olabilecek bir fiil suç olarak tanımlanamaz. Dolayısıyla kanuna aykırı ve kanunun öngörmediği suç ve ceza olamaz (Anayurt, 2001, s. 133-134). Böylelikle hukuki tanımların dışındaki hukuki olarak tanımlanamayan hukuki eylemlerde bulunulamaz.

Suç hukuki açıdan, yasanın suç saydığı ve bir yaptırım gerektiren eylemdir (Bal, 2008). Hukukçular suçu, hukuka aykırı olan, var olan bir standarda göre belirlenmiş tipe uygun kusurlu veya hatalı bir insan eylemi olarak tanımlamaktadır. Ceza kanununda tipe yani suç eylemine uyan eyleme suç denilmektedir (Öztürk ve Erdem, 2005). Kriminologlar ise; suçu birçok etkenin yanısıra iradi insan fiili olarak tanımlamaktadır (Bal, 2003, s. 180). Kriminologlar böylelikle suçu şahsın iradesine bağlı olarak gerçekleşen bir eylem olarak değerlendirmektedirler.

Suçta sosyolojik açıdan bakıldığında ise, toplumsal normlardan sapma davranışı olduğu görülür. Suç toplumsal değişime bağlı olarak değişim ve gelişim gösterdiğinden dinamik bir olgudur (Bal, 2003). Dolayısıyla teknolojinin gelişmesi, küreselleşmenin yaşanmasıyla birlikte suç olgusunda da değişimler yaşanmakta ve her geçen gün yeni suç türleri üremektedir (Akgün, 2012, s. 9). Bilişim suçları buna örnek verilebilir ve teknoloji geliştikçe bilişim suçları da etki alanını genişletmiştir (Bal, 2003). Sonuç itibari ile suç türleri de günümüz koşullarına uygun, farklı şekillerde karşımıza çıkmaya devam ederek toplumun önemli bir sorunu haline gelmektedir. Bu nedenle suç olgusu ile ilgili bilimsel çalışmaların sayısı artırılmalıdır.

İnsan doyumsuz bir varlık olmakla beraber ihtiyaçlarının sınırı bulunmamaktadır. İhtiras, hırs, bencillik, belirli bir hedef için sınırları aşma suçun nedenleri olabilmektedir. 19. yüzyıldan itibaren suç olgusu bilimsel olarak incelenmeye başlanmakta ve suçun bireyselleşmesi bu süreçte tamamlanmaktadır (İçli, 2003). Bu dönemde her disiplin suç olgusunu kendi bakış açısıyla değerlendirmekte ve ele almaktadır.

Suçu incelemek amaçlı yapılan ilk bilimsel çalışmalarda suçun kaynağı bireyin kendisi olarak görülmekteydi. Daha sonraki bilimsel gelişmeler sonucu suçun kaynağının birey ve onun yaşamış olduğu çevre olduğu görüşü benimsendi. Dolayısıyla suç bireysel sorun olmaktan çıkıp toplumsal sorun haline dönüşmüş ve toplumsal sorunun niteliği, algılanışı, toplumdan topluma, bölgeden bölgeye, ülkeden ülkeye değişir hale gelmiştir. Bunun nedeni ise her toplumun kendine ait bir kültürü, geçmişi, değer yapısına sahip olmasıydı. Böylelikle bir suç olgusunu değerlendirirken o ülkenin, bölgenin, toplumun özellikleri dikkate alınması

gerekmekteydi (Erkan ve Erdoğan, 2006). Ayrıca suç olgusu toplumlarda ya da kültürlerde yaşanan değişimlere ayak uydurmakta ve kabuk değiştirmekteydi.

Bilim insanları suçluluğun azaltılması ve önlenmesi konusunda birtakım sorular sorar ve bu sorulara cevap arar. İnsanlar neden suç işlemektedir, kimler suçludur, suçun kapsamı nedir ve bireyi suça iten nedenler nelerdir? Bu sorulara verilen cevaplara göre birçok yaklaşım (sosyoloji, psikoloji, antropoloji, felsefe) ortaya çıkmaktadır ve birçok teori geliştirilmektedir (Burkay, 2008b, s. 3). Bu açıdan suç olgusunu inceleyen birçok kuramdan bahsetmek mümkündür. Temelde bu teorileri psikolojik, biyolojik, bireysel ve sosyolojik teoriler olmak üzere sınıflandırmak mümkündür.

Bireysel, psikolojik, biyolojik ve sosyolojik teoriler olmak üzere suç davranışı 4 başlık altında incelenmektedir. Eski suç teorilerine bakıldığında daha çok suçu fiziksel-genetik anormallikler akıl hastalığı gibi etkenlerle açıklamaya çalışırken yeni suç teorileri birden fazla faktörü göz önünde bulundurmaktadır (Burkay, 2008b, s. 3). Ayrıca yeni suç teorilerinden bazıları suç olgusunu toplumsal faktörlere bağlarken bireysel faktörleri göz ardı etmekte, bazı teoriler ise suç olgusunu sosyal öğelere bağlarken psikolojik ve biyolojik faktörleri göz ardı etmektedir. Bazı teoriler de suç olgusuna bireysel olarak yaklaşırken, sosyal etkenleri göz ardı etmektedir (Evcim, 2011, s. 17). Sonuç olarak bu teorik yaklaşımlar suç olgusunu bütüncül ele almamakta ve ait oldukları disiplinin ilkeleriyle suç olgusuna yaklaşmaktadır.

Ceza adaleti, suçu önlemeye yönelik olarak bir çalışma içerisindedir. Birey toplum tarafından konulan kuralların dışına çıktığı zaman ceza görmektedir ve kurallara uyma zorunluluğunun farkına varması ceza adaletinin temel amaçlarındandır. Bu nedenle ceza infaz kurumları toplumsal yaşamdaki kurallara riayet edilmesi için ortaya çıktığı vurgulanmaktadır (Akgün, 2012, s. 8-9). Dolayısıyla kurallara riayet edilmemesi halinde yani suç işlenmesi halinde TCK'nın 11. Maddesine göre suçlara; ağır hapis ve para cezası, belli bir meslek sanatını yapamamak vb. gibi cezalar verilmektedir (Odyakmaz, 1999). Böylece suçlara karşı caydırıcı önlemler alınmaktadır.

1.1.1. Suçun Tarihçesi

Suç her toplumda ve tarihsel süreçte varlığını sürdürse de zaman, mekan ve toplum açısından farklılıkları olabilmektedir. İlk toplumlara bakıldığında toplumların teolojik bir yapıda olduğu, suçu dini kural ve kutsallardan sapma olarak algılamakta oldukları çünkü dinin bu toplumlarda toplumsal yapının en temel unsuru olduğu görülmektedir. Dini esaslara göre suç, topluma zarar veren eylem veya hareketler olarak görülmesinin yanında Tanrı'nın iradesine karşı bir hareket olarak görülerek günah teşkil ettiğini vurgulamaktadırlar. Zaman ilerledikçe suç fikri laikleşerek sadece zarar veren kişiyle toplum arasındaki ilişkiyi bağlamıştır. 18. yüzyıldan sonra suçun dinin etkisinden ayrıldığı ve uzun süreçten sonra rasyonel bir kavram halini aldığı görülmektedir (Aydın, 2010, s. 42).

Yaşadığımız dönem içerisinde suç ve suçluluğu toplumdan sapıcı bir hareket olarak tanımlayabiliriz (Dönmezer, 1994). Suç toplumsal yapıyla örtüşmemekte, toplumda var olan normlara aykırılık göstermektedir (Yıldırım, 2004, s. 134). Dolayısıyla suçun yanında suçluluk davranışı da ortaya çıkmaktadır. Suçluluğun tanımına da değinmek gerekmektedir.

Suçluluk, toplumsal kurallara ve devlet kurallarına uyulmaması veya aykırı davranılması olarak tanımlanmaktadır. Suçluluğu ortaya çıkaran birçok faktör de bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi ise suç işleyen kişinin kişisel özellikleridir. Suç sayesinde suçlu ve mağdur arasındaki anomik veya sapma davranışları açıklanmaya ve bu davranışlar engellenmeye çalışılır (Düzgün, 2007, s. 6-7).

Suç, zamana ve mekana göre de değişmektedir. Bu durum suçun nispi özellikte olduğunu kanıtlar. Suç olarak sayılmayan bazı eylemler farklı zamanda suç sayılabilmektedir. Sihirbazlığın Orta Çağ Avrupası'nda suç sayılıp günümüzde meslek haline gelmesi buna örnektir. Evlilik dışı cinsel ilişkide para karşılığında yaptırılması halinde suç sayılmaktadır (5237 Sayılı TCK 227. Madde, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237-20140302.pdf>, 14 Eylül 2018).

1.1.2. Suçun Sınıflandırılması

Bir fiilin suç sayılmasını gerektiren 3 unsur bulunmaktadır. Bunlar; maddilik, manevilik ve kanunilik unsurudur. Maddi unsur; bir fiili yapıp-yapmama durumudur. Manevi unsur; fiili gerçekleştirenin kastı veya kusurudur. Kast, bir fiilin bilerek ve isteyerek yapılması durumu; kusur ise fiilin olumsuz sonuçlarını önceden tahmin edememe durumudur. Kanunilik unsuru ise; suç tanımına girmeyen bir fiilin suç

olarak sayılamaması durumudur (Aslan, 1991). Bu unsurların olumlu ve olumsuz fonksiyonları bulunmaktadır.

Suçun olumlu ve olumsuz olmak üzere 2 tür fonksiyonu bulunmaktadır. Suçun olumlu fonksiyonları şunlardır: Normların belirginleşmesine, dayanışmanın artırılması, hoşnutsuzlukların başka alanlara aktararak tepkilerin hafifletilmesi, toplumsal sorunların açığa çıkartılmasıdır. Olumsuz fonksiyonları ise şunlardır: Norm ve değerleri yıpratmaktadır, kaynakların suç önlemeye ayrılarak diğer alanlara yapılacak yatırımları olumsuz etkilemesi, güven ortamını azaltmasıdır (Bal, 2003). Bu unsur ve fonksiyonlara bağlı olarak suç çeşitli kategorilerde sınıflandırılabilir.

Suçları failerin amaçlarına göre sınıflandırmak gerekirse mala karşı suçlar(hırsızlık, gasp, rüşvet, evrakta sahtecilik, zimmete para geçirme); cinsel suçlar(ırza geçme, fuhuş ve zina yapma vb. gibi); şahsa karşı işlenen suçlar(adam öldürme, yaralama vb. gibi); siyasal suçlar(siyasal sistemle ilgili suçlar vb. gibi) olarak ayırabiliriz (İçli, 2002). Ancak başka sınıflandırma şekilleri de bulunmaktadır.

Gillin ise şu şekilde suç sınıflandırması yapmıştır: Ekonomik suçlar (hırsızlık, yağma, rüşvet, dilencilik, sahtecilik) cinsi suçlar (fuhuş, zina, tecavüz); cebir ve şiddet suçları (adam öldürme, yaralama vb. gibi); siyasi suçlar (devlet adamları ile politikacıların suçları, hükümete ve devlet personellerine karşı işlenen suçlar vb. gibi) (Dönmezer, 1994, s. 39-40). Başka sınıflandırma şekli de bulunmaktadır.

Emniyet Genel Müdürlüğü suçu dört ana başlık altında değerlendirmiştir. Buna göre suçlar kamusal düzeni bozan, kaçakçılık, güvenlik ve terörizm olarak 4'e ayrılmaktadır. Türk Ceza Kanunu (01.06.2005) suçların; uluslararası, şahsa karşı, topluma karşı, devlete ve çevreye karşı suçlar olarak Emniyet Genel Müdürlüğüne bu yönde düzenleme yapması yönünde açıklamada bulunmuştur (Bahar ve Fert, 2008, s. 92). Kısaca mala ve şahsa karşı işlenen suçlar olarak değerlendirecek olursak;

1.1.2.1. Mala Karşı İşlenen Suçlar

Mala karşı işlenen suçlar, başkalarının malına zarar verme, malın sahibinin izni dışında kullanılması, el konulması veya sahiplenilmesi suçlarıdır (Burkay, 2008a, s. 111).

1.1.2.2. Şahsa Karşı İşlenen Suçlar

Şahsa karşı işlenen suçlar, bireylerin haklarına yönelik suçlardır. Kişiyi öldürme, cinsel saldırı, hakaret, intihar, kasten yaralama, dövme gibi suçlar bu sınıflandırmaya girmektedir (Burkay, 2008a, s. 119).

Bilişim suçları, bir kişiye ait teknolojik donanımdaki kişisel dosyaların izinsiz olarak açılması ya da başka bir yere aktarılması, bilgi koruma kanunlarının ihlal edilmesi, kişisel bilgilerin yayılması olarak tanımlanmaktadır (Aydın, 1992). Dolayısıyla bilişim suçlarının içerisine bilgi ve iletişim teknolojileri alanında yaşanan suçlar girmektedir.

Görüldüğü gibi suç her toplum ve dönemin sosyolojik bir olgusudur. Suç olgusunu inceleyen farklı kuramsal yaklaşımlar bulunmaktadır. Dolayısıyla bu kuramsal yaklaşımlara değinilmesi gerekmektedir.

1.2. SUÇ OLGUSUNU AÇIKLAYAN KURAMSAL YAKLAŞIMLAR

Birçok suç çeşidinin olması, suçların karmaşık bir hale bürünmesine neden olmuştur. Haliyle birçok teori ortaya çıkmış ve suça açıklık getirmeye çalışmıştır. Hatta bu alanda kriminoloji adıyla özel bir bilim dalı ortaya çıkmıştır. Kriminoloji biliminin amacı; Siegel'e göre insanların hangi nedenlerle suç işlediklerini açıklamak, bu sentezlerle suç davranışını tahmin etmek, ceza-adalet sistemindeki karar sürecinin kolaylaşmasını sağlamaktır (İçli, 2016).

Suçun çeşitlenmesi ve karmaşık hale gelmesinden dolayı yeni kuramlar ortaya çıkmakta her kuram suçla ilgili farklı bakış açısı getirmektedir. Farklı isimler altında yer alsada tüm kuramları 4 başlık altında toplamak mümkündür.

1.2.1. Bireysel Yaklaşımlar

Sokrates, Sophokles, Platon gibi önemli düşünürler eserlerinde suçun nedenleri ve suçu önlemeye yönelik faaliyetlere değinmişlerdir. Bireysel teoriler; 4'e ayrılır. Bunlar klasik, yeni, pozitif, coğrafidir (Evcim, 2011, s. 18).

Bireyi temel alan birçok kuram farklı açılardan bakmaktadır. Bireysel teori kişilik tiplerini belirleyip, sınıflandırma yoluna gitmektedir. Dolayısıyla bireysel teoriler, bireysel özellikleri ön plana alırken kişinin toplumsal çevresindeki faktörleri

göz ardı etmiştir (Yavuzer, 1996). Bireysel yaklaşımın en önemli ekollerinden birisi de Klasik Ekol'dür.

1.2.1.1. Klasik Ekol

Klasik ekol, 18. yüzyılın ortalarına doğru suç ve suç davranışına bilimsel bir bakış açısı geliştirmiştir. Beccaria ve Bentham bu ekolün öncüleridir. Bu ekole göre bireyler kendi eylemlerinin sonuçlarını göz önünde bulundurarak suç eyleminde bulunurlar (İçli, 2004). Alanın en önemli öncülerinden Beccaria suç ve ceza ilişkisini ortaya koyan anlayışın temelini oluşturmaktadır. Beccaria suç eyleminin karşılığı olan cezaların yasalar tarafından belirleneceğini vurgulamaktadır. Tüm toplum için geçerli bir Toplumsal Sözleşme vardır. Bu sözleşme yasaları oluşturan otoritenin ana kaynağıdır (Beccaria, 2016).

Adalet, siyasetle toplumsal sözleşmenin bir araya gelerek yoğrulmasıyla oluşur. Dolayısıyla toplumun refahının ve düzenin korunması, vatandaşın güvenliğinin sağlanması için cezalandırma sisteminin bulunması gerekir. Cezalandırma sisteminin dönütü ise topluma verilen zararın ne ölçüde olduğu ile ilgilidir (Selçuk, 2004). Bu nedenle cezalandırma sisteminin etkin bir şekilde işlemesi gerekmektedir.

Sonuç itibari ile klasik ekolün daha da geliştirilmesi toplumsal sisteme fayda sağlaması açısından önem taşımaktadır. Çünkü suçu inceleyen ilk ekollerdendir.

1.2.1.2. Neo-Klasikler

Neo-Klasik Ekolün, Klasik Ekolden farkı kişinin suç eyleminde bulunurken özgür iradesinin ve tercihinin olmaması düşüncesine sahip olmasıdır. Yani yaş küçüklüğü, haksız tahrik gibi sebeplerin varlığıdır. Amerika ve Avrupa'da çocuk suçlarıyla ilgili (yaş küçüklüğü) ayrı bir ceza mekanizması ve kanunlarda ceza indirimi çalışması yapılmıştır. Bu çalışmalara haksız tahrikler ve kişinin özgür tercih yapamaması gibi durumlar dahildir (Shoemaker, 2010'dan aktaran Dolu, 2010). Neo-Klasikler yapılandırılmış olan cezanın suça uygun olması görüşünü savunan Klasik Ekolü eleştirmektedir. Neo-Klasik Ekol'ün odak noktası suçlu birey olmuştur (İçli, 2004).

Neo-Klasik ekole göre cezalar suça göre değil, suç eyleminde bulunan bireylere göre olması gerekmektedir. Yani bu ekol suçun sebepleriyle ilgilenmektedir (Reid'den aktaran İçli, 2004). Dolayısıyla ekol, suçu açıklamada suç nedenlerine ve bireylere odaklanmakta diğer faktörleri değerlendirmeye almamaktadır.

1.2.1.3. Pozitivist Ekol

Bu ekolün öncüleri Lombrosso, Ferri ve Garofalo'dur. Bu ekol, suçun nedenlerini pozitivist bir anlayışla araştırır. Ekol, suçlu eylemlerin insanların kendi kontrollerinde olmayan faktörler tarafından belirlendiğini, haliyle bunları ölçmenin mümkün olduğunu ileri sürer (İçli, 2004).

Lombrosso, mahkumların kişilikleri üzerinde birçok araştırma yapmış ve huy ve hareketleri, düşünce yapıları, yaşam tarzları, geçmiş yaşantıları hakkında bilgi toplamıştır ve suçun organizma faktörünün ürünü olduğu bazı insanların suçlu doğduğu savını ileri sürmüştür (Dönmezer, 1994). Suçu, kişilerin kendilerinde aramıştır.

Pozitivistler deneysel araştırmaya önem vermekte, cezanın suçluya uygun olması ve suçlunun bilimsel açıdan incelenmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Suçun önlenmesi konusunda ihtiyaç duyulan tedbirlerin alınması gerektiğini de öne sürmüşlerdir (Dönmezer ve Erman, 1997).

Pozitivist ekol suçu psikolojik bir olgu olarak değerlendirmekte ve suçun hukuki deyimlerle tanımının yapılmasına da karşı çıkmaktadır. Klasik ekolün bireydeki özgür iradeyi temel almasına karşı pozitivist ekol suçu sebep-sonuç temelinde değerlendirmektedir. Klasik ekol cezaların önleyici olduğunu vurgulamakta, pozitivist ekol ise suçların ve cezaların bilimsel özelliklerine odaklanarak toplumun korunmasını amaçlamaktadır (Yücel, 2004). Yani pozitivistler suça bilimsel bakmaktadır. Klasikciler ise özgür irade üzerinden bakmaktadırlar.

Garafalo pozitivist ekole katkı vermiştir. Haliyle ekole yön vermektedir. O'na göre suç, kalıtsal olarak aktarılır. Ferri ise, bireylerin özgür iradeleriyle suç işleme anlayışına karşı çıkmaktadır. Ferri'ye göre suçun oluşmasında sosyal, ekonomik ve politik faktörler etkili olmaktadır (İçli, 2016).

Özetle şu anlaşılmaktadır ki; pozitivist ekol suçu kalıtımsal koşullar üzerinden değerlendirmektedir. Kimin suçlu olacağı doğumdan itibaren bellidir. Bu sebeple suçluluğa açıklama getirirken bazı faktörleri değerlendirmeye almadıkları için yetersiz kalmışlardır ve düzeltilmesi gereken kısımları bulunmaktadır.

1.2.1.4. Coğrafi Ekol

Bireysel yaklaşımın önemli ekollerinden birisi ise coğrafi ekoldür. Coğrafi ekol ise diğer ekollere istinaden suçu coğrafi terimler üzerinden ele almaya çalışmıştır (Dönmezer, 1994). Ayrıca ekol bu bakış açısı üzerinden suçu açıklamada önemli katkılarda bulunmuştur.

Coğrafi faktörlerin ve iklim özelliklerinin suçluluğa etki ettiğini ileri süren coğrafi ekolün savunucuları Montesquieu, Qutelet, Guerry'dir. Bu ekolün savunucularına göre iklim, ısı, rüzgar gibi doğal olaylar suçluluk ve suçlu davranışı konusunda üzerinde çalışılması gereken faktörlerdir. İklim faktörü incelendiğinde suçluluğun oluşmasına neden olan bir faktör olduğunu öne sürmüşlerdir. Quetelet'e göre güneyde-sıcak yerlerde kişilere yönelik suçların; kuzeyde-soğuk yerlerde mülkiyeye yönelik suçların yüksek olduğu görülmüştür (Dönmezer, 1994). Coğrafi Ekol'ün önemli öncülerinden olan Quetelet'e ayrı parantez açmak gerekir.

Quetelet coğrafi ekolün gelişmesinde önemli katkıları olmuştur. İstatistiksel yorumlarla ve saptamalarla suçun diğer sosyal faktörlerle olan güçlü ilişkisi ortaya konmuştur. Buna göre yaş ile suç ve cinsiyet ile suç arasında var olan güçlü ilişkiler ortaya konmuştur ayrıca suçun artmasında iklimsel faktörlerin, ekonomik yetersizliğin yani yoksulluğun, eğitim düzeyinin, zararlı maddelerin kullanımı gibi unsurların da etkili olduğu görülmüştür (Beirne, 1987, s. 788-790).

Coğrafi ekol; toprak verimliliği, toprağın sıcaklık ve soğukluk değeri, doğal kaynakların çeşitli olması, yağışların miktarı gibi faktörlerle suçu açıklamaya çalışmaktadır. Bu nedenle suçun ve cezaların iklimsel unsurlarla ilişkili olduğu düşüncesi hakimdir. Dolayısıyla bu ekole göre coğrafi unsurlar insanların davranışlarında belirleyici rol oynamaktadır (Gürkan, 1994).

Sonuç olarak coğrafi ekol suçu; coğrafi faktörler açısından değerlendirmektedir. Ancak diğer psikolojik, sosyolojik faktörleri göz ardı ettiğinden dolayı eksiklikleri bulunmaktadır.

1.2.2. Biyolojik Yaklaşımlar

Biyolojik yaklaşımlar suçluların biyo-kimyasal ve genetik özelliklerine göre açıklama getirmektedir (Gölbaşı, 2008). Suçun temeline yani özüne kişiyi ve bireysel farklılıkları koymaktadırlar (Evcim, 2011).

Biyolojik faktörlerin en etkili olduğu dönem ortaçağdır. Ortaçağa bakıldığı zaman en çirkin olan bireyin suç şüphesi durumunda suçlu olarak değerlendirilme olasılığını artırmaktadır. Şekil bozukluklarının şeytani olarak değerlendirilebilecek fiziksel faktörlerin etkin olduğu bir anlayış hakimdir (İçli, 2004). Dolayısıyla bu dönem içerisindeki bireylerde görülen şekilsel deformasyonlar veya bozulmalar suçluluğu kriter almada etkili olmaktadır.

Lombroso verdiği katkılarla biyolojik yaklaşımın şekillenmesinde önemli rol oynamıştır. Lombroso suçluların doğumlarından itibaren kalıtsal bozukluklarının olduğunu vurgulamıştır. Yani suçlularda O'na göre fizyolojik anomalilikler bulunmaktaydı. Yani suç olgusunun meydana gelmesine neden olan ve insanları suç işlemeye yönelten faktörlerin temelinde kalıtımsal yani genetiğe bağlı bozukluklar yatmaktaydı (Sokullu-Akıncı, 2010).

Özetle bu yaklaşım ilk açıklamalarından uzaklaşarak suçu daha akılcı bakış açısıyla değerlendirse de sosyolojik, psikolojik faktörleri göz ardı etmektedir.

1.2.2.1. Dış Görünüşe Bağlı Olan Teoriler

Biyolojik yaklaşımlardan en önemlilerinden bir tanesi ise dış görünüşe bağlı olan yaklaşımlardır. Bu yaklaşım suçu kalıtsal faktörler üzerinden açıklamaya çalışmaktadır. Bu yaklaşıma verdikleri katkılar ve yaptıkları yönlendirmelerle Lombroso, Ferri, Garafolo öncülük etmektedir (Burkay, 2008a).

Lombroso, Ferri, Garafolo bedensel niteliklere göre suçlu kişinin tanımını yapmaktadır. Onlara göre kalın kaş, yassı burun, kalıtımsal olan geniş elmacık kemikleri gibi fiziki unsurlar suça eğilimli olmanın göstergesi olarak ileri sürmüşlerdir. Lombroso suçu beden ve yapıları üzerinde ele alan önemli öncülerdendir (McLaughlin and Eugene'den aktaran Burkay, 2008a). Lombroso konu üzerine birçok araştırma yapmış ve teoriye önemli katkıları olmuştur.

Biyolojik yaklaşıma öncülük eden Lombrosso, ceza infaz kurumlarında bulunan mahkumlar üzerinde bir çalışma yaptı. Mahkumların bedenleri üzerinde bazı deneyler ve ölçümlerde bulundu. Lombrosso, suçluların diğer insanlara (suç işlemeyen) göre bedensel yapılarında farklılıklar olduğunu vurgulamıştır. Buna göre, suçluların bedensel yapılarının suç işlemeyen yani normal insanlara göre daha iri ve geniş yapıda olduğunu vurgulamıştır. Yani suçluların vücutlarının ve kollarının daha uzun olması, göğüs kafeslerinin daha geniş olması, kilolu bir yapıya sahip olmaları vb. gibi bulguları ortaya koymuştur (Demirbaş, 2016).

1.2.2.2. Genetik(Çağdaş Biyolojik) Yaklaşımlar

Genetik teorilerine bağlı olarak, biyo-psikolojik ve gen yapısındaki suçlu davranış genetik faktörlerden kaynaklanmaktadır. Bu durum genetiksel özellikler ile karakteristik özelliklerini anne-babasından olan çocuğa geçmesi gibi genetiksel yapıya bağlıdır (Stefani-Levasseur'dan aktaran Soyaslan, 1998).

Genetik yaklaşımlar genel olarak aileler üzerine odaklanmış ve bu yaklaşımların odağını oluşturan ailelerin suçla ilgili özellikleri biyolojik olarak açıklanmaya çalışılmaktadır. Genetik teoriler ailelerle çalışırken özellikle tek ve çift yumurta ikizleri üzerine odaklanmıştır. Çünkü davranış ve kişiliklerin oluşumunda ortam ve kalıtımın önemi vurgulanmaya çalışılmaktadır. Bu odak noktasına göre de suç geninin var olduğu kabul edilmektedir. Walsh ve Ellis genetik faktörlerden ve bu genetiksel özelliklerin kuşaktan kuşağa aktarılmasıyla insanların suç işlemesinin kolaylaştığını ve uygun hale gelmekte olduğunu vurgulamaktadırlar (Ellis ve Walsh'dan aktaran Dolu, 2010). Kalıtım yoluyla aktarılan genler, suçluluğun artmasında etkin rol oynayacağı aşikardır. Bu nedenle suçun temeli olarak görülen genler üzerinde bilimsel çalışmaların yapılması gerekmektedir.

1.2.2.3. Biyokimyasal Faktörler

Suçlu davranışı açısından psikopati, davranış bozukluğu, anti-sosyal kişilik gibi davranışlarında anormallik olan bireyler, davranışlarında anormallik olmayan bireylerle kıyaslandığında biyokimyasal farklılıklar olduğu görülmüştür. Yapılan son araştırmalarda, merkezi sinirsel iletim sistemlerine odaklanılmış, sinirsel iletimde etkili olan seratoninin duygusal uyarılara verilen tepkisel davranışları engellediği ve saldırganlığı azalttığı anlaşılmıştır. Serotonin düzeyi düşük olanların

düşük olmayanlara oranla impulsiviteyi (şiddeti) artırdığı görülmüştür. Serotonin düşük olması hem beyin mekanizmalarını hem de davranışı engellemekte, inhibisyonu (saldırganlığı) artırmaktadır. Ayrıca toksik maddeler ile saldırganlık arasındaki ilişkiyi açıklamak için araştırmalar yapılmış ve toksik etkilere maruz kalan beyin zihinsel fonksiyonları yerine getirememekte ve davranışlar olumsuz etkilenmektedir. Bunun sonucunda hiperaktivite ve impulsivite ortaya çıkmaktadır (Fishbein, 1990'dan aktaran Kaner, 1992, s. 476-477).

Özetle, bu yaklaşım kendi bakış açısıyla suçu açıklarken psikolojik ve toplumsal faktörleri göz ardı etmektedir. Diğer olguları da hesaba katması yaklaşımı daha işlevsel hale getirecektir.

1.2.3. Psikolojik Yaklaşımlar

Suçu açıklayan önemli yaklaşımlardan bir tanesi ise psikolojik yaklaşımlardır. Psikolojik yaklaşımlar, kişilerin zihinsel ve psikolojik öğelerine odaklanmaktadır.

Psikolojik yaklaşımlar suçu açıklamada kişinin iç dünyasını, zihinsel faktörlerini, psiko-sosyal gelişim dönemlerini odak noktasına koymaktadır. Psikolojik yaklaşımlar, bireyin doğuştan ölümüne kadar olan süreçte yaşamış olduğu psikososyal gelişimi, zihinsel süreçleri ve kişilik yapısı üzerinden suçu değerlendirmektedir (Kaner, 1992). Psikolojik yaklaşımlardan en önemlilerinden bir tanesi psikoanalitik yaklaşımdır.

1.2.3.1. Psikoanalitik Yaklaşım

Freud psikoanalitik yaklaşımın en önemli öncülerinden bir tanesidir. İnsanların zihinsel süreçlerini, kişilik gelişimini kendi bakış açısıyla ele almıştır (Geçtan, 2003). Freud sağladığı önemli katkılarıyla uzun dönem psikoanalitik yaklaşıma yön vermiştir.

Freud'a göre insanların davranışlarını şekillendiren zihinsel yapılar üç kısımdan(id-ego-süperego) meydana gelmektedir. İd-ego-süperego insanların yaşamında baskın bir yapıya sahip olup ilgili yönlendirmeleri yapmaktadır (Freud, 2016).

Freud, suçlu davranışını id, ego, süperego gibi insanların kişiliğini oluşturan unsurlarla açıklamaya çalışmaktadır. Freud'a göre id; güçlü, dinamik ve saldırgandır, hazzın karşılanması gerekmektedir ve bunun bir an önce olması önem taşımaktadır. Kişiliğin ilkel kısmını oluşturur. Ego ise, idin sahip olduğu arzuları kısıtlama yoluna giderek idin toplumla uyumlu bir şekilde yaşaması konusunda yardımcı olmaktadır. Gerçeklikle olan bağlantıyı kurmaktadır. İd ile süperego arasında denge kurmaya yani hakemlik yapmaya çalışmaktadır. Süperego ise geleneksel değerleri yani toplum tarafından kabul edilebilir değerleri temsil etmektedir. Mükemmeliyetçi bir anlayış içerisindedir. Sürekli olarak id ile çatışmaktadır (Geçtan, 2003).

Egonun güçsüz olması, idin arzularının yerine getirilmesine dolayısıyla suç davranışının oluşmasına yol açmaktadır. İdin çok fazla engellenmesi de yani süperegonun çok güçlü olması da suç davranışının ortaya çıkmasına neden olabilecektir (Geçtan, 2003). Dolayısıyla egonun devreye girmesi gerekmektedir. Yani ego, iki olgu arasında dengeyi gözetmesi gerekmektedir.

Başarılı veya sağlıklı bir kişiliğin oluşumunda id-ego-süperego üçlüsünün uyum içerisinde çalışması gerekir. Süperego; ahlaki değerlerimizi, toplumsal normlarımızı temsil etmekte; id ise ilkel hazlarla hareket etmekte; ego ise dürtüleri bastırarak gerçeklik algısını artırmakta ve id ile süperego arasında denge kurmaya çalışmaktadır. Dolayısıyla sağlıklı bir kişilik için id-ego-süperego üçlüsünün denge içerisinde çalışmasına ihtiyaç duyulacaktır (Hall, 2016).

Freud'dan sonra çağdaş psikolojinin öncülerinden birisi de Erikson'dur. Erikson bireyin psiko-sosyal gelişimini belirli evrelere ayırmaktadır (Aydın, 2003). Dolayısıyla psikoanalitik yaklaşıma önemli katkılarda bulunmaktadır.

Erikson'a göre psiko-sosyal gelişim dönemleri 8 evreye ayrılmaktadır (Aydın, 2003). Erikson'a göre kişilik ve kişilik özellikleri yaşam boyunca devam etmektedir. Psikososyal gelişim evrelerini temel güvene karşı güvensizlik duygusu (0-1 Yaş), özerkliğe karşı kuşku ve utanç duygusu (1-3 Yaş), girişimciliğe karşı suçluluk duygusu (3-6 Yaş), başarılı olmaya karşı yetersizlik duygusu (7-11 Yaş), kimlik kazanmaya karşı kimlik karmaşası (11-17 Yaş), yakınlığa karşı yalıtılmışlık (17-30 Yaş), üretkenliğe karşı durgunluk (30-60 Yaş), benlik bütünlüğüne karşı umutsuzluk (60+ Yaş) olarak ele alır (Erikson, 2014). Bu psikososyal gelişim evrelerinde her bir evrenin kendine özgü gelişimsel amaçları bulunmaktadır. Birey

her bir evrede farklı karmaşa ve çatışmalarla karşı karşıya kalmaktadır. Birey gelişim evrelerindeki amaçlarına ulaşmak adına çatışmaları ve karmaşaları aşması gerekmektedir. Birey bunların üstesinden geldiği vakit sağlıklı bir kişilik geliştirebilmektedir. Herhangi bir evrede başarısızlık olması durumunda sonraki evrelerde bu durum telafi edilebilmekte ve bu başarısızlığın olumsuz etkileri azaltılmaktadır (Erikson, 2014). Bu yaklaşıma göre suç davranışı yaşam evrelerinde meydana gelen çatışmaların çözülmemesinden kaynaklanmaktadır.

Psikoanalitik yaklaşımın önemli temsilcilerinden bir tanesi ise Adler'dir. Adler kişiliği bir bütünlük açısından ele alarak psikoanalitik yaklaşıma önemli katkılarda bulunmuştur. Adler, Freud'un kişiliğin farklı parçalara bölüdüğü ve davranışların önceki yaşantılardan etkilendiği görüşüne karşı çıkmaktadır. Adler kişiliği bir bütün olarak değerlendirmekte, davranışların gelecekle şekilleneceğini savunmaktadır (Schultz ve Schultz, 2002).

Psikoanalitik kuram suçu açıklamaya çalışırken genelleme yapmanın yanısıra öznel sorunları da göz önünde bulundurması gerekmektedir.

Suçta açıklama getirirken ahlaki boyutuna da değinmek gerekmektedir. Yani bireylerdeki ahlaki gelişimler, suçun işlenmesinde etkili olmaktadır. Ahlaki gelişim yaşam boyu sürmekte ve Kohlberg'in modeline göre 6 aşamadan oluşmaktadır. Gelenek öncesi düzey birinci ve ikinci aşamadan oluşur. Birinci aşama ceza ve itaat eğilimi; ikinci aşama bireysellik, karşılıklılık ve çıkar. Geleneksel düzey ise üçüncü ve dördüncü aşamadan meydana gelir. Üçüncü aşama kişiler arası uyum; dördüncü aşama kanun ve düzen eğilimidir. Gelenek ötesi ilkelere dayalı düzey ise beşinci ve altıncı aşamadan oluşur. Beşinci aşama toplumsal anlaşma; altıncı aşama evrensel ahlaki ilkelerdir (Yıldırım, 2015). Bu aşamalar bireyin sosyal yaşamını şekillendirmekte ve ona değer katmaktadır. Üst aşamalara çıkma kişinin kendisini gerçekleştirmesini sağlar. Alt aşamalar ise bencillığe götürür.

Psikolojik kuramlar, anormal davranışları veya suçlu davranışını kişisel nitelikler üzerinden değerlendirmektedir. Ancak insan davranışlarında sosyo-kültürel, biyolojik ve fizyolojik faktörler de etkili olmaktadır. Dolayısıyla kişisel niteliklere odaklanarak suçlu davranışını açıklamak yetersiz olacaktır (Akpınar, 2018, s. 50). Psikolojik yaklaşımlara bağlı önemli yaklaşımlardan bir tanesi ise gerçeklik terapisi.

1.2.3.2. Gerçeklik Terapisi

Gerçeklik terapisine verdiği katkılarla ve yaptığı yönlendirmelerle Glasser öncülük etmektedir. Glasser kişiliği başarılı ve başarısızlık değerlendirmesi üzerinden açıklamaya çalışmakta ve gerçeklik terapisine önemli katkılarıyla değer kazandırmaktadır.

Glasser, kimliğin oluşumundaki temel ihtiyaçların karşılanıp-karşılanmama durumunun belirleyici olduğunu vurgulanmaktadır. Başarılı kimlik, sorumluluğun bilincinde olan, gerçeklik algısı gelişmiş olup ona göre davranan bireylerde görülür. Başarılı kimliğe sahip kişi, ihtiyaçlarını kimseye zarar vermeden karşılayabilir ve sorumluluğunun bilincindedir. Dolayısıyla toplum içerisinde konumu ve saygınlığı olan kişidir. Başarısız kimlik ise, bireyin temel ihtiyaçları karşılanmadığı için ihtiyaçlarını ve yaşamlarını yasal olmayan yollarla karşılama gereği duyar. Başarısız kimliğe sahip kişiler çevrelerindeki gerçekleri reddetmektedirler bundan dolayı yasal olmayan yollara başvururlardır (Glasser, 1965;1969'dan aktaran Kaner, 1992, s. 483-484).

Sonuç itibari ile gerçeklik terapisine göre başarılı kimlik ile başarısız kimliğin arasındaki fark ise gerçeklik algısıdır. Başarısız kimliğe sahip olanların gerçeklik algısı tam olarak gelişmediğinden ihtiyaçlarını gayri-resmi yani yasal olmayan yollarla karşılamaya çalışmaktadır (Kaner, 1992).

1.2.4. Sosyolojik Yaklaşımlar

Suçlu açıklamaya çalışan önemli yaklaşımlardan bir tanesi ise sosyolojik yaklaşımdır. Sosyolojik yaklaşımın odak noktası toplum ve toplumu meydana getiren unsurlardır. Haliyle suçlu açıklarken bu yaklaşımlara değinmek gerekmektedir.

Sosyal yapı teorileri, suçlu toplumsal faktörlere bağlamaktadır. Toplumsal yapı değişirse suçlu da değişeceği savını savunmaktadır. Suçlu, toplumun dinamiklerini belirginleştirdiğini ortaya koymaktadır (Evcim, 2011, s. 31-32). Sosyolojik yaklaşımların en önemlilerinden bir tanesi ise anomi yaklaşımıdır.

1.2.4.1. Anomi Yaklaşımı

Durkheim, anomi yaklaşımına yapmış olduğu katkılarla ve yönlendirmelerle bu yaklaşımın önemli temsilcisi haline gelmiştir.

Durkheim suçun evrensel olduğunu, toplumda varlığını her zaman sürdürdüğünü, toplumsal kültürün de ayrılmaz bir parçası olduğu görüşünü savunmaktadır. Durkheim toplumları mekanik ve organik toplum olarak ikiye ayırmaktadır. Mekanik toplumda iş bölümünün olmadığını ve ihtiyaçların bireysel olarak giderildiğini, mal ve hizmetlerin de bireysel olarak üretildiğini vurgulamaktadır. İnsanların homojen yapıya sahip olduğunu ve insanlar arasında bağımlılığın olmadığını da vurgulamaktadır. Ayrıca insanlar arasında doğrular, değerler ve normlar benzerdir. Organik toplumda ise heterojen bir yapı hakimdir ve normlar ile değerler toplum içerisindeki bireylere göre farklılaşmaktadır. Bağımlılık insanlar arasında vardır; ayrıca mal ve hizmetlerin üretilmesi ile giderilmesinde iş bölümü bulunmaktadır (Durkheim, 2018).

Durkheim ikiye ayırdığı toplumda mekanik birlik eski geleneksel toplumları, organik birlik ise günümüz gelişmiş toplumlarını temsil etmektedir. Buna göre Durkheim mekanik birlik anlayışından organik toplum anlayışına geçerken var olan kuralların bağlayıcılıklarında çözümler meydana gelmekte olduğunu, yeni olan kuralların eski kurallar kadar kabul görmemesi halinde anominin yani normsuzluğun ortaya çıkacağı görüşünü savunmaktadır (Durkheim, 2018).

Durkheim, toplumsal normlar ve kurallar ile toplumsal değişim arasında çatışma ya da anlaşmazlık olabileceğini bu durumun sonucunda ortaya çıkan uyuşmazlığı, düzensizliğe ya da anlaşmazlığa anomi adının verilebileceğini vurgulamaktadır. “İntihar” adlı kitabında da Durkheim anomi kavramına değinmektedir (Durkheim, 2015). Durkheim anominin toplumsal düzende devamlılığı sağlayan normlar ile kuralların, toplumda yaşanan yenilikler ve değişimler arasındaki çatışmasından doğduğunu vurgulamaktadır. Durkheim’a göre eski kurallar önemini kaybetmektedir. Önemini kaybetmeyen toplumlarda ise anomi ile karşılaşmaktadır (Karğın, 2016, s. 62). Dolayısıyla suçun yani anominin ortaya çıkmaması için toplumların yeniliklere ve değişimlere ayak uydurması gerekmektedir.

1.2.4.2. Gerilim Teorisi

Merton gerilim teorisinin en önemli öncülerindendir ve gerilim teorisine yön vermiştir. Merton suç olgusunu bireylerin toplumsal kaynaklara veya olanaklara ulaşip-ulaşmaması buna bağlı başvurulan yollar üzerinden açıklamaya çalışmıştır ve önemli katkılarda bulunmuştur. Dolayısıyla Merton'a değinmek gerekmektedir.

Merton, toplum içerisinde alt sınıfta olan ya da dezavantajlı konumdaki kişilerin, üst sınıfta olan ya da avantajlı konumda olan kişilerle olanaklara veya toplumsal kaynaklara ulaşmada eşit şartlarda olmadıkları fikrini savunmaktadır. Buna göre alt sınıf mensubu kişilerin üst sınıftaki kişilerle eşit olanaklara sahip olabilmek için illegal yollara başvurabilmektedirler (Merton, 1968). Dolayısıyla Merton, anominin toplumun hedefleriyle bu hedeflere ulaşmayı sağlayacak yolların arasında gerilim ya da uyumsuzluk olması halinde meydana geleceğini öngörmektedir (Özkalp, 2005).

Merton, toplumsal yapı içerisinde var olan kişinin bulunduğu konumuyla ve bu konumundan dolayı ortaya çıkan gerilimler arasındaki ilişkiden kaynaklanan kişisel uyum türlerinin olduğunu vurgulamaktadır (Kızmaz, 2005). Bu tipler ise uyumluluk, yenilikçilik, şekilcilik, geri çekilme, isyandır. Uyumluluk tipinde olan bireyler, toplumsal normlar doğrultusunda hareket etmektedirler ancak bazı hedeflere ulaşmak için meşru yolların dışına çıkabilirler. Yenilikçilik tipinde olan bireyler ise, toplumun amaçları doğrultusunda hareket etmekte ve ancak amaçlar için resmi olmayan yollara da başvurabilmektedirler. Şekilcilik tipinde olan bireyler; içinde buldukları duruma göre ve kurallara uygun hareket etmektedirler. Önceden belirledikleri hedefleri değiştirebilmektedirler. Geri çekilme tipinde olan bireyler, toplumsal normları ve hedefleri reddeder. İsyan tipinde olan bireyler; toplumsal normları, hedefleri, amaçları reddetmekte yeni yollar aramakta var olan düzeni değiştirmek istemektedir (Merton, 1968'den aktaran Kızmaz, 2005; Bal, 2008).

Özetle gerilim teorisi, kişilerin toplumsal kaynaklara, olanaklara ulaşamaması halinde gerilimin meydana geldiğini yani toplumsal değerlerin ve normların gerçeklerle çatışması durumunda gerilimler yaşandığını ve suç davranışının ortaya çıktığını vurgulamaktadır (Kızmaz, 2005). Sosyolojik teorilerin en önemlilerinden bir tanesi de alt kültür teorisidir.

1.2.4.3. Alt Kültür Teorileri

Teoriye göre, çocuk veya genç çeteler içerisinde yer alan alt sınıfa mensup bireylerin, sapma davranışları ve suçluluk ilişkisi göz önünde bulundurulmaktadır. Alt kültür teorisi, suçu alt sınıfa özgü olarak görmektedir (Evcim, 2011, s. 35).

Teori, çocuk suçluluğuna odaklanmaktadır. Özellikle buluş çağındaki erkekleri gözlemlemektedir. Bunlar tarafından oluşturulan çeteleri değerlendirmektedirler. Teori, üyesi olunan kültürdeki baskın anlayışa göre üyelerin beklenmedik durumlar karşısında, tepki olarak suç davranışında bulduklarını öne sürer. Teori, toplumda belli alt kültürlerin anomiyi onayladıklarını veya suç faktörünü ortaya çıkaran değerlere sahip çıktıklarını savunur (İçli, 2004). Bu tür gruplarla ilişki içerisindeki kişiler, grubun normlarına ayak uydurmaya ve anomik davranışlarda bulunmaya başlarlar.

Miller, suçu alt sınıf kültürün benimsemiş olduğu tutum ve değerlerin bir sonucu olarak görmektedir. Miller, alt sınıftakilerin toplumsal ayrıcalık, ekonomik kazanç sağlamak için kontrolsüz çeteleşme yollarına başvuracakları fikrini ileri sürmektedir. Suç işleme oranları da buna istinaden artacaktır (Siegel ve Senna, 1981'den aktaran Kaner, 1992). Miller alt sınıftaki kişilerin dünyaya bakış açıları ve toplumsal sorunları yorumlama biçimleri orta ve üst sınıftaki kişilerden farklı olduğunu; içinde buldukları sosyo-kültürel ve fiziksel ortamın yetersiz ve kötü olması önceliklerini, hedeflerini, başarı kriterlerini de etkilediğini vurgulamaktadır (Dolu, 2010).

Cloward ve Ohlin daha sonra Miller'ın görüşlerinin üzerine ilave edip suçluluğu statü engellemesinin sonucu olarak görmektedirler. Cloward ve Ohlin ayrıca Ayrımcı Fırsatlar Teorisi'ni geliştirmişlerdir. Buna göre, belli amaçlara ve kaynaklara ulaşabilmek adına, meşru ve gayri meşru yolların olduğunu vurgulamışlardır. Meşru yollar kapandığı zaman gayri meşru yollara başvurulacaktır (Sokullu-Akıncı, 2002).

Alt kültür teorisi, suçların çoğunluğunu yeterince açıklayamamakta ve suç alt kültürünü sınıflar arasındaki gerilime bağlamaktadır bundan dolayı eksiklikleri bulunmaktadır (Kızmaz, 2005). Sosyolojik yaklaşımların önemli yaklaşımlarından bir tanesi ise sosyal kontrol teorileridir.

1.2.4.4. Sosyal Kontrol Teorileri

Sosyal kontrol kuramına Durkheim, Nye, Gottfredson gibi kişiler öncülük etmekte ve yapmış oldukları katkılarla teoriye yön vermişlerdir. Modern dönemde bunun öncülüğünü Hirschi yapmaktadır (Kızmaz, 2005). Bu teoriye göre insanlar aksi öğretilmediği süre boyunca anti-sosyal davranış sergileyeceklerdir (Sokullu-Akıncı, 2002). Yasalar, aile ve toplum yapısı, örf ve adetler insanların toplumsal yaşamda nasıl uygun davranılması gerektiği konusunda oto-kontrolü sağlamaktadır (Altay, 2007).

Teori, suçu bireylerin toplumsal değer ve normlarına bağlılık düzeyi açısından değerlendirmekte; bireylerin sosyal çevresine (okul, aile, arkadaş, geleneksel öğeler) bağlılık düzeylerinin yüksek olması, suç olgusunun oluşmasını engellemektedir. Bağlılık düzeyinin düşük olması halinde suç olgusu artış göstermektedir (Kızmaz, 2005). Bu sebeple toplumsal değerlerin ve toplumsal yapı unsurlarının güçlendirilmesi şarttır.

Hirschi'nin geliştirmiş olduğu sosyal bağlantı kuramına göre, suçun ve normal olmayan eylemlerin bireysel yönü ele alınmaktadır. Bu teoriye göre ilk, orta ve ileri yetişkinlik dönemi olarak davranışların evreleri değerlendirilir. Her dönemin kendi has davranış kalıpları bulunur. Hirschi'ye göre toplumla olan bağların zayıflaması veya kopması halinde suç davranışı ortaya çıkacaktır. Hirschi'nin ortaya koyduğu bu görüşün ana unsuru sosyal bağlardır (Özbay, 2004). Hirschi'ye göre sosyal bağları oluşturan unsurlar bulunmaktadır. Dolayısıyla bu bağları değerlendirmek gerekmektedir.

Hirschi'nin görüşüne göre 4 temel unsur sosyal bağları meydana getirmektedir. Birincisi; aileye, arkadaş çevresine ve öğretmenlere olan bağlılıktır. İkincisi; geleneksel-toplumsal ilişkilere olan bağlılıktır. Üçüncüsü; davranışların toplumsal-ahlaki şekline olan bağlılıktır. Dördüncüsü; ahlaki değerlere ve normların önemine olan bağlılıktır (Özbay, 2004). Dolayısıyla toplumsal değerlere, normlara ve ilişkilere olan bağlılık azaldıkça suç oranları da yükselecektir.

1.2.4.5. Etiketleme Teorileri

Sosyolojik teorilerin en önemlilerinden bir tanesi ise etiketleme teorisidir. Teori suçu kontrol mekanizmasına bağlılık veya toplumsal normlara uygunluk

üzerinden açıklama getirmektedir (Göksu ve Karakaya, 2009). Haliyle normlar toplumda oto-kontrolü sağlamaktadır ancak oto-kontrol düzenli bir şekilde işlemezse ya da işlevini kaybederse suç olgusu meydana gelmektedir.

Bu teoriye Tannenbaum, Becker ve Lamert gibi kişiler verdikleri katkılarla ve yönlendirmelerle öncülük etmektedirler. Teori suçun sosyal etkileşim sonucu ortaya çıktığını ileri sürer. Kişi; toplumsal çevresi (aile, okul, öğretmen, komşu, arkadaş) ile suçlu potansiyelinde değerlendirilir (Bal, 2008).

Etiketleme teorisi, suçlu eylemde bulunan kişilere odaklanmak yerine kural koyucular üzerine odaklanmaktadır. Teori, iki önemli problemin cevabını aramaktadır: Birincisi, sosyal sapmanın nasıl meydana geldiğini, kuralların kimler tarafından oluşturulduğu, ikincisi ise, kişilerin etiketlenmeden sonra davranışlarında ne gibi değişiklikler ve sonuçlar meydana geldiğidir (Kızılçelik, 1996).

Etiketleme Teorisi, bireylerin etiketlenmelerin onları suç eyleminde bulunmalarında etkili olduğunu vurgular. Bireylerin suçlu olarak etiketlenmeleri, onların toplumdan dışlanma duygusuna kapılmalarına yol açar. Oluşan bu dışlanma duygusu, bireyleri suç gruplarıyla etkileşime geçmesine yol açar (Kızmaz, 2005).

Etiketleme teorisi, suç kavramını bireyin etiketlenme durumuna bağlayıp suçun sosyal, kültürel, ekonomik gibi kaynaklarını görmezden gelmekte, bireyin etiketlenmeden önce suç işleyecek hale nasıl geldiğini açıklayamaması durumundan dolayı eleştiri almaktadır. Hangi tür suçlarda etiketleme olduğu konusunda sınır belirtmemesi de eleştiri konusudur (İçli, 1992).

Özetle; etiketleme teorisine göre toplumlar tarafından oluşturulan normlar vardır, bu normlar bireylerin toplumun devamlılığını sağlayan kurallara uyulmasını sağlamaktadır. Normlardan sapıcı davranışlar gösteren bireyler kurallara da uymamakta ve suç davranışının meydana gelmesine yol açmaktadırlar. Teoriye göre bu bireyler toplum tarafından etiketlenerek toplumdan uzaklaştırılmaktadır. Teori, bireyin suç işlemesine neden olan sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel faktörleri dikkate almamaktadır yani toplumsal faktörleri göz ardı etmektedir (Kızmaz, 2005). Bu durum ise teorinin başarısız olmasına yol açmaktadır.

1.2.4.6. Sosyal Öğrenme ve Davranış Teorileri

Sosyolojik yaklaşımların en önemlilerinden bir tanesi ise sosyal öğrenme ve davranış teorisi. Suç çevre kanalıyla ve öğrenme yoluyla meydana gelmekte ve içinde bulunan sosyal yapı suçun öğrenilmesinde etkili olan faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır (Dönmezer, 1994). Suçu öğrenmede çeşitli değişkenlerin katkısı yadsınamaz.

Kişi, çocukluktan itibaren aile, okul ve diğer sosyal çevresinden birçok şey öğrenir. Toplumsal çevre bazı davranışları onaylarken bazı davranışları onaylamaz. Birey öğrenme sürecinde ahlaka uygun olan davranışların yanısıra ahlaka uygun olmayıp suç teşkil eden davranışları da öğrenmektedir. Dolayısıyla suç eylemi birey için normal bir eylemdir. Normal ve psikolojik öğrenme sürecinin ürünüdür (Dönmezer, 1994).

Davranışçı yaklaşıma da değinmek gerekmektedir. Pavlov ve Watson öncüleridir. Öğrenme teorisi öncüleri, öğrenmeye koşullanma üzerinden açıklık getirmeye çalışmışlardır. Öğrenmeyi açıklamada tekrarlayıcı davranışlardan ve çevresel faktörlerden yararlanmışlardır.

Sosyal öğrenme ve davranış teorilerinin en önemli temsilcilerinden birisi olan Bandura sosyal öğrenme kuramına verdiği katkılarla kuramın şekillenmesinde önemli rol oynamıştır. Bandura gözlemleyerek öğrenmeyi geliştirmiş olup zihnin bilişsel işlemlerine dikkat çekmiştir. Gözlemleyerek öğrenmenin sadece çevredeki davranışların taklit edilerek olmadığını vurgulayarak, çevredeki olup bitenlerin bilişsel işlemde geçirilerek öğrenme olduğunu belirtmiştir (Senemoğlu, 2018). Her ne kadar sosyal öğrenmede bilişsel süreçler önemli olsa da kişinin suç işleme eğiliminin de göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

Bandura'ya göre öğrenme, kişinin yakın çevresindeki olayları ya da kişilerin olay karşısındaki deneyimlerini gözlemlemesiyle yani zihinsel süreçten geçirmesiyle gerçekleşeceğini vurgulamaktadır. Öğrenme sadece ödül veya ceza yoluyla gerçekleşmediği gibi öğrenmede önemli olan gözlemlenen davranışların sonucunda ne elde edildiğidir (Yılmaz, 2007, s. 19). Yani davranışların sonucu öğrenmeye yön vermektedir.

Sosyal öğrenme kuramı, ilk suçluluğun nasıl meydana geldiğini, suça neden olan faktörlerin neler olduğu konusunda tam anlamıyla bir açıklama yapamamaktadır. Bireylerin suç işleme eğiliminde olabileceğini yani suç işleme isteklerini göz ardı etmektedir. Ayrıca sosyal öğrenme teorisi suçlu ve suçsuz bireyler arasında ayırım yapmayı herkese uygulanabileceğini savunmasıyla da eleştiri almaktadır (İçli, 1998). Dolayısıyla sosyal öğrenme kuramı suçun nedenlerine de odaklanmalıdır ve suçun işlenmesinde kişisel özellikleri de dikkate alması gerekmektedir.

1.2.4.7. Sosyal Çatışma Teorisi

Marx ve Engels teorisinin öncülüğünü yapmaktadır. Teoriye göre var olan toplumsal düzende güçlülerin zayıfları sömürmekte; zayıfların bu durum karşısında kendilerini muhafaza etmek, güçlüler ise var olan konumlarını korumak için mücadele içerisine girmektedirler. Dolayısıyla bu durum suçu ortaya çıkarmaktadır. Kapitalist düzen bunun en büyük faktörü olarak karşımıza çıkmaktadır (Dolu, 2010).

Sosyal çatışma teorisine göre, toplumu oluşturan unsurlar birbiriyle çatışmaktadır, bu unsurlar çatışırken, itici güçle değişimi ortaya çıkarmaktadır. Toplumsal bütünleşme ise, toplumun düzenli-uyumlu olmayan unsurları arasındaki çatışmayla ortaya çıkan zıt kuvvetlerin dengelenmesiyle meydana gelir (Kongar, 2007).

Marxist yaklaşıma göre suç olgusu, iktisadi temele oturtulmaktadır. Sanayileşmeyle birlikte meydana gelen toplumsal sınıflar arasında ekonomik farklılıklar oluşmuş bundan dolayı olumsuz sonuçlar doğmuştur. Bu nedenlere bağlı olarak suç ve suçluluğa açıklık getirilmeye çalışılmıştır (Burkay, 2008b). Ayrıca suç, bazen güçlüleri koruma bazen de güçsüz olanları yaşam mücadelesi olarak ortaya çıkar (Dolu, 2010).

Sosyal çatışmacı teorisinin suçu daha çok sosyo-ekonomik bakış açısıyla değerlendirmenin yanısıra diğer bireysel ve psikolojik faktörleri de göz önünde bulundurması gerekmektedir.

1.3. DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE SUÇUN GENEL GÖRÜNÜMÜ

1.3.1. Dünyada Suçun Genel Görünümü

Suç hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde varlığını hala sürdüren önemli bir toplumsal sorundur. Bu sorunun ne kadar ciddi boyutlara ulaştığını görmek adına sayısal verilerden yararlanmak gerekmektedir. Aşağıda bazı istatistikî verilerle bu konuya açıklık getirilecektir.

Suç Politikaları Araştırma Enstitüsü’nün (ICPR) Hapishane Nüfusu Listesine göre 223 ülke ile bunların kısımları arasında Türkiye dünyada en kalabalık 9. mahpus nüfusuna sahip ülkedir (Duman, 2016, s. 11). Bu listeye göre ülkelerin suç istatistiği aşağıda Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1: Dünya Hapishane Nüfusu Listesi (Duman, 2016, s. 11)

ABD	2.217.000
Çin	1.657.812
Rusya	642.470
Brezilya	607.731
Hindistan	418.536
Tayland	311.036
Meksika	255.138
İran	225.624
Türkiye	172.562
Endonezya	161.692
Güney Afrika	159.241
Vietnam	142.636
Kolombiya	121.389
Filipinler	120.076
Etiyopya	111.060

ICPR'nin yapmış olduğu araştırmaya göre 2000-2015 yılları arasında 233 ülke ile bunlara bağlı kısımların nüfusu %18,2 mahpus sayısı ise %19,5 artmıştır (Duman, 2016, s. 11). Bu verilere aşağıda Tablo 2'de yer verilmiştir.

Tablo 2: Dünya Hapishane Nüfusu Değişimi(2000 yılı sonrası) (Duman, 2016, s. 11)

Dünya Hapishane Nüfusu-2000 Sonrası Değişim				
	2000 yılı tahmini hapishane nüfusu	Son kullanılabilir hapishane nüfusu toplamı(31.10.2015)	2000 sonrası hapishane nüfusu değişimi %	2000'den 2015'in başına nüfus değişikliği (BM) %
Afrika	902.500	1.038.735	+ 15.1	+ 43.8
Rwanda hariç	787.500	984.456	+ 25.0	
Amerika	2.960.300	3.780.528	+ 40.5	+ 17.3
ABD hariç	752.818	1.563.528	+ 107.7	
Asya	3.023.500	3.897.797	+ 28.9	+ 17.5
Çin-Hin. hariç	1.324.014	1.821.449	+ 37.6	
Avrupa	2.013.600	1.585.348	- 21.3	+ 3.3
Rusya hariç	953.196	942.878	- 1.1	
Okyanusya	34.000	54.726	+ 59.1	+ 25.2
Dünya	8.664.300	10.357.134	+ 19.5	+ 18.2

Tabloya bakıldığında Avrupa Ülkelerinde (Türkiye'de dahil olmak üzere) nüfusta %3,3'lük artış görülürken mahpus nüfusu %21,3 azalmıştır. Ancak TÜİK ve CTE'nin rakamlarında Türkiye nüfusu %16,1 artarken mahpus nüfusu %226,2 artmıştır (Duman, 2016, s. 12). Bu verilere aşağıda Tablo 3'te yer verilmiştir.

Tablo 3: 2000-2015 Yılları Arasında Türkiye'nin Toplam Nüfusu ile Mahpus Nüfusunun Değişimi (Duman, 2016, s. 12)

2000'den 2015'e Türkiye'de Nüfus ve Mahpus Nüfusu Artışı			
	2000	2015	Artış Yüzdesi
Nüfus	67.803.927	78.741.053	16.1
Mahpus Nüfusu	49.512	161.522	226.2

ICPR'nin hazırlamış olduğu çalışmalara göre 2000-2015 yılları arasında mahpus sayısında %100'den fazla artış yaşamış 42 ülke bulunmaktadır ve ülkemiz 10. Sırada yer almaktadır. Bu durum ülkemizin içinde bulunan infaz sistemiyle ilgili değerlendirmemizde ipucu vermektedir (Duman, 2016, s. 13-14). Bu verilere aşağıda Tablo 4'te yer verilmiştir.

Tablo 4: Mahpus Sayısı Yüzde 100'den Fazla Artış Yaşayan Ülkeler(2000-2015 Yılları Arası) (Duman, 2016, s. 13-14)

2000-2015 Mahpus Sayısında Yüzde 100'den Fazla Artış Yaşanan Ülkeler							
	Ülkeler	2000	2005	2010	2015	Artış	Artış Oranı
1	Bahrain	437		1100	4028	3591	822%
2	Kosovo	227	1199	1333	1816	1589	700%
3	Iraq	7000	26.472	39.130	42.880	35.880	513%
4	Angola	4000	8300	16.183	22.826	18.826	471%
5	Afghanistan	5262	10.590	18.283	26.519	21.257	404%
6	Vanuatu	46	138	187	230	184	400%
7	Sychelles	166	162	432	735	569	343%
8	El Salvador	7754	12.525	24.662	31.686	23.932	309%
9	Venezuela	14.196	19.853	40.825	55.007	40.811	287%

10	Turkey	49.512	55.870	120.814	172.562	123.050	249%
11	Paraguay	3219	6282	6197	10.949	7730	240%
12	Ecuador	8029	11.971	11.800	25.902	17.873	223%
13	Indonesia	53.399	97.671	117.863	161.692	108.293	203%
14	Djibouti	200		600	600	400	200%
15	Cambodia	5502	8160	14.043	16.497	10.995	200%
16	Guatemala	6974	8247	11.148	19.810	12.836	184%
17	Burkina Faso	2204	3315	5198	6251	4047	184%
18	Nepal	6000	7135	10.739	16.813	10.813	180%
19	Samoa	173	247	300	481	308	178%
20	Virgin Is.(UK)	43	106	117	119	76	177%
21	Peru	27.734	33.010	45.464	75.379	47.645	172%
22	Gibraltar(UK)	18	27	53	48	30	167%
23	Brazil	232.755	361.402	496.251	607.731	374.976	161%
24	Cyprus	312	536	637	811	499	160%
25	Macedonia	1178	1844	2516	3034	1856	158%
26	Sierra Leone	1400	1400	2237	3488	2088	149%
27	St Kitts-Nevis	135	209	256	334	199	147%
28	Kiribati	57	74	90	141	84	147%
29	Haiti	4219	3670	5331	10.266	6.047	143%
30	Solomon Is.	134	295	268	323	189	141%
31	Colombia	51.518	66.829	84.444	121.389	69.871	136%
32	Gambia	478	450	780	1121	643	135%

33	Nauru	6	3	20	14	8	133%
34	Costa Rica	7575	9053	12.110	17.440	9865	130%
35	Malta	257	294	583	582	325	126%
36	Uruguay	4469	6211	8700	9996	5527	124%
37	Israel	9421	16.059	20.164	20.245	10.824	115%
38	Uganda	21.700	26.126	30.312	45.092	23.392	108%
39	Chad	2385	3416	4775	4831	2446	103%
40	Belize	765	1234	1420	1545	780	102%
41	Antigua- Barbuda	170	194	295	343	173	102%
42	Qatar	570	465	551	1150	580	102%

Yukarıdaki verilerde de görüldüğü gibi suç olgusu tüm ülkelerde farklı oranlarda da olsa etkisini sürdürmektedir. Gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde fark etmeksizin mahpus sayısı artmakta ve ülkeler bu soruna yönelik etkin ve gelişmiş politikalar üretmek zorundadır. Türkiye'ye bakıldığında da suç istatistiklerinin yüksek olduğu görülmektedir. Dolayısıyla genel hatlarıyla aşağıda Türkiye'ye ait veriler yer vermek gerekmektedir.

1.3.2. Türkiye'de Suçun Genel Görünümü

Ülkemizde 02.10.2017 tarihi itibarıyla; 134.211 erkek, 5034 kadın, 1003 çocuk olmak üzere toplam 140.248 hükümlü; 81.969 erkek, 4951 kadın, 1825 çocuk olmak üzere toplam 88745 tutuklu bulunmaktadır. Genel itibarıyla 228.993 hükümlü-tutuklu bulunmaktadır. 2016 yılında toplam hükümlü-tutuklu sayısı 197.297; 2015 yılında toplam hükümlü-tutuklu sayısı 187.647'dir (<http://www.cte.adalet.gov.tr/>, 10 Ocak 2018). Hatta son 15 yılın istatistiklerine baktığımızda hükümlü-tutuklu sayısında her sene ivmeli bir artış görülmüştür. İstatistiklere bakıldığında erkek tutuklu-hükümlü sayısı kadın tutuklu-hükümlü sayısından fazla olduğu görülmektedir.

01.04.2016 tarihi itibariyle ülkemizde 18 yaş altı 772, 18 ve 20 yaş aralığında 5713, 21 ve 39 yaş 102.816, 40 ve 64 yaş arası 49.216, 65 ve 79 yaş arası 2429, 80 ve üstü 124, yaş grubu bilinmeyen 7 kişi olmak üzere toplam 161.078 hükümlü; 18 yaş altı 1719, 18 ve 20 yaş aralığında 3541, 21 ve 39 yaş arası 16.112, 40 ve 64 yaş arası 4976, 65 ve 79 yaş arası 168, 80 ve üstü 8, yaş grubu bilinmeyen 7 kişi olmak üzere toplam 26.531 tutuklu bulunmaktadır (<http://www.cte.adalet.gov.tr/>, 10 Ocak 2018). İstatistikler değerlendirildiğinde 21 ve 39 yaş aralığındaki hükümlü-tutuklu sayısının suç oranlarında fazla olduğu görülmektedir.

01.04.2016 tarihi itibariyle ülkemizde hükümlülerin-tutukluların öğrenim durumları incelendiğinde; okuma-yazma bilmeyen 5503, okur-yazar olup bir okul bitirmeyen 7974, ilkokul mezunu 72.278, ilköğretim mezunu 23.194, ortaokul veya dengi meslek okulu mezunu 26.686, yüksekokul veya fakülte mezunu 4917, yüksek lisans mezunu 117, doktora mezunu 32, öğrenim durumu bilinmeyen 4741 erkek; okuma yazma bilmeyen 1132, okur-yazar olup bir okul bitirmeyen 534, ilkokul mezunu 2085, ilköğretim mezunu 594, ortaokul veya dengi meslek okulu mezunu 976, yüksekokul veya fakülte mezunu 292, yüksek lisans mezunu 5, doktora mezunu 2, öğrenim durumu bilinmeyen 405 kadın tutuklu-hükümlü bulunmaktadır (<http://www.cte.adalet.gov.tr/>, 10 Ocak 2018). Genel itibariyle mahkumların öğrenim düzeylerinin alt düzeylerde olduğu görülmektedir.

01.04.2016 tarihi itibariyle ülkemizde hükümlülerin-tutukluların medeni durumları incelendiğinde; evli 66.960, dul 2157, boşanmış 21.209, bekar 38.839, bilinmeyen 31.761 hükümlü; evli 370, dul 62, boşanmış 139, bekar 193, bilinmeyen 338 tutuklu bulunmaktadır (<http://www.cte.adalet.gov.tr/>, 10 Ocak 2018). Genel itibariyle mahkumların çoğunluğunun bekar olduğu görülmektedir.

01.04.2016 tarihi itibariyle ülkemizdeki hükümlülerin-tutukluların suç gruplarına göre dağılımına bakıldığında; adam öldürme suçundan 251 çocuk, 28.745 yetişkin; adam öldürmeye teşebbüs suçundan 26 çocuk, 1795 yetişkin; cinsel suçlardan 337 çocuk, 14.889 yetişkin; dolandırıcılık suçundan 15 çocuk, 5875 yetişkin; fuhuş suçundan 2071 yetişkin; hırsızlık suçundan 732 çocuk, 41.857 yetişkin; sahtecilik suçundan 1 çocuk, 8873 yetişkin; uyuşturucu suçundan 378 çocuk, 35.007 yetişkin; yaralama suçundan 72 çocuk, 23.206 yetişkin hükümlü-tutuklu ceza infaz kurumunda infazını gerçekleştirmektedir (<http://www.cte.adalet.gov.tr/>, 10 Ocak 2018). İstatistikler değerlendirildiğinde ülkemizde sırasıyla en çok hırsızlık, uyuşturucu, adam öldürme suçları görülmektedir.

01.04.2016 tarihi itibariyle ülkemizdeki hükümlülerin-tutukluların buldukları coğrafi bölgeye göre dağılımlarına bakıldığında; Akdeniz Bölgesinde 26.777, Doğu Anadolu Bölgesinde 12.552, Ege Bölgesinde 33.224, Güney Doğu Anadolu Bölgesinde 15.419, İç Anadolu Bölgesinde 25.338, Karadeniz Bölgesinde 22.930, Marmara Bölgesinde 51.369 hükümlü-tutuklu bulunmaktadır (<http://www.cte.adalet.gov.tr/>, 10 Ocak 2018). İstatistikler değerlendirildiğinde en çok hüküm-tutuklu sayısı sırasıyla Marmara, Ege ve Akdeniz Bölgesindedir.

1.4. SUÇ SOSYOLOJİSİ VE SOSYAL HİZMET

Suçu inceleyen sosyolojik teoriler bireyi kuşatan kültürel ve sosyal çevreyi incelemekte, bireysel değişkenleri göz ardı etmektedir. Sosyolojik teoriler yapısal ve alt-kültür olmak üzere iki farklı şekilde karşımıza çıkar. Yapısal teoriler sınıflar arası farklılıkların suçu ortaya çıkardığını savunurken, alt-kültür teorisi ise insanların kendilerini alt kültüre yakınlaştırıp diğer kültürlerle arasına mesafe koyduğunu dolayısıyla alt kültürün etkisiyle hukuka aykırı davranışlar ürettiğini vurgular (Sokullu-Akıncı, 2010).

Ekonomik, sosyal, kültürel, demografik vb. gibi birçok toplumsal faktörler bireyin suç işlemede etkili olmaktadır. Ayrıca suç, sosyal bir fenomen olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü bireyler arası etkileşimde de önemli bir yer edinmektedir. Yani bireyler arasında suç kültürü de yer edinmekte ve bireyler arasında bağ kurulmasına yol açmaktadır (Sümer, 2006, s. 95). Bu nedenle suçluluk kültürünün ortadan kaldırılması adına toplumsal politikalar üretilmesi şarttır.

Sosyoloji ve sosyolojinin alt bilim dalı olan suç sosyolojisinin teorik alt-yapısı ve birikimi yüksektir. Sosyal hizmet ise suç sosyolojisinin oluşumunda ileri sürdüğü hipotezleri, pratik uygulamaları ve ortaya koyduğu bilgi birikimini sınıama-deneyleme imkanı bulabilmektedir (Sakarya, 2007, s. 40).

1.5. SUÇ, SUÇLULUK VE SOSYAL HİZMET

İnsanların, toplumların, küresel anlayışın değişmesi ve gelişmesiyle birlikte sosyal hizmet ortaya çıkmış ve değişimin-gelişimin yarattığı sorunları çözmek için alternatif yollar üretmiştir. Var olan bu sorunların çözümü için diğer sosyal bilim dallarından destek almıştır. Kişilerin gelişen ve değişen toplumsal düzene uyumunu sağlamak ve artırmak sosyal hizmetin temel amaçlarından bir tanesidir. Bireylerin ihtiyaç duydukları kaynaklara ulaşmasını ve toplumsal kaynakların adaletli dağıtımını için sosyal hizmete her zaman ihtiyaç duyulur (Cılga, 2004). Sosyal hizmet bireylerin kaynaklara ulaşmasında gerekli müdahaleleri uygulamaktadır.

Suçu ortaya çıkaran faktörlere bakıldığında sosyal hizmetin uygulama alanına girdiği görülecektir. Sosyal hizmet uygulamaları etkin bir şekilde kullanıldığında suçun ortadan kaldırılmasında yardımcı olacaktır. Dolayısıyla sosyal politikalarını sağlayan temeller üzerine yerleştiren ülkeler suç önleme konusunda önemli bir başarı elde edecektir (Sakarya, 2017, s. 34). Böylece suç oranlarında ciddi oranda bir düşüş yaşanacaktır.

Topluma uyum sağlamakta güçlük çeken bireylerin yeniden işlevsel hale gelmesini ve toplumda kabul gören bir kişilik olmasını sağlamayı kendine temel amaç edinen sosyal hizmet, uygulamalarıyla topluma yararlı hale gelmektedir. Dolayısıyla suçlu bireyler de sosyal hizmet mesleğinin çalışma alanına girmekte ve rehabilitasyon ile ıslah çalışmalarına katılmaktadırlar. Sosyal hizmetin odak noktasında aile, çocuk, gençlik, özürlülük, yoksulluk, göç, yaşlılık, kentleşme, sosyal yardımlar gibi dezavantajlı gruplar ve toplumsal konular yer almaktadır (Duyan, Sayar ve Özbulut, 2008). Haliyle dezavantajlı grupların ve bu grupların dezavantajlı konuma gelmesine neden olan faktörlerin detaylıca incelenmesi gerekmektedir.

Sosyal hizmet ve sosyal hizmet uygulamaları suçla ilgili mücadele eden bütün kurumlarda yer almaktadır. Bu kurumlarda sosyal çalışmacıların sayısının fazla olması mali-yasal destek sağlanması halinde işlevselliklerde artış sağlanacaktır.

Suçun önlenmesi ve suçluların rehabilite edilmesi sosyal hizmetin görevleri arasındadır. Dolayısıyla suçlularla çalışırken ve suçluluk konusunda sosyal hizmetin pratik bir işlevselliği bulunmaktadır (Sakarya, 2017, s. 34-35). Böylece sosyal hizmet suçun azalmasında temel bileşenlerden biri haline gelmektedir.

Sosyal hizmet hükümlünün cezaevi sürecinde ve tahliye sonrasında takibini yapar. Sosyal hizmet hükümlünün cezaevinde bulunmasına neden olan olumsuz faktörleri göz önünde bulundurarak, hükümlünün olumsuz davranışlarının zararlarını anlamasına yardımcı olmaktadır (Akgün, 2012, s. 42). Bu amaç için gerekli her türlü rehberlik ve danışmanlık hizmeti sağlanmaktadır.

Sosyal hizmet uygulamalarına göre, hükümlülere eşit yaklaşılması gerekmektedir. Hükümlülerin sadece bireysel sorunları dışında sosyo-demografik durumları da odak noktasına koyulmaktadır. Uygulamalar, hükümlülerin sahip oldukları güçleri ortaya çıkarmakta da etkili olmaktadır. Böylelikle hükümlülerin etkinliği artırılmakta içinde buldukları koşulların üstesinden gelmelerine yardımcı olunmaktadır (Buz, 2009). Ayrıca sosyal çalışmacıların hükümlülere yönelik yapması gerekenler ilgili yönetmelik ve tüzüklerde ayrıntılı bir şekilde anlatılmış olup; yukarıda belirtilenler etrafında toplanmaktadır. Son olarak sosyal çalışmacı hükümlüyü içinde bulunduğu koşullar içerisinde değerlendirerek yaşadığı sosyal çevreyi, hükümlünün aile yapısını ve aileyle olan iletişimini, yapmış olduğu mesleği ve sağladığı geliri, çevresinde bulunan suç faktörlerini göz önünde bulundurarak bir müdahale planı uygular.

Sosyal hizmet, dezavantajlı konumdaki bireylerin baş edemediği sorunlara yönelik kalıcı çözüm yolları üretmektedir (Tamkoç, 2017). Mikro ve mezo uygulamalar gerçekleştirilmektedir. Ayrıca makro düzeyde de politikalar geliştirilmektedir (Muşanoviç, 2018). Ayrıca geneli modelden bahsetmek gerekir. Model, multi-disipliner anlayış içerisindedir. Yani birçok disiplinle işbirliği yapmaktadır. Hem bireye hem de topluma da odaklanmaktadır. Modele göre sosyal çalışmacılar mahpusları bir bütün gibi değerlendirmektedir (Önal Dölek, 2004).

Sosyal hizmet bakış açısı ve uygulamaları cezalandırma ve ceza infaz sistemi konusunda, insancıl ve eşitlikçi değerleri temele alarak hükümlülerin güçlendirilmesi gerektiğini vurgular. Hükümlünün işlemiş olduğu suç, mesleki müdahale açısından önem arz etmektedir. Buna göre mesleki önlemler alınarak uygun müdahalelerde

bulunulması şarttır. Bu müdahalelerden birisi ise, güçlendirme modelidir. Bu model, mahpusların işlevselliklerini yükseltmektedir. Ayrıca sahip olunan potansiyel keşfedilir. Gerilimler karşısında mahpusun var olan gücü ortaya çıkartılır. Bu gerilimlerin önemli olanı ise ekonomik sıkıntılardır. Bu modelle, mahpus ekonomik sıkıntılar karşısında, mücadele edebilmektedir (Tamkoç, 2017). Sonuç itibari ile güçlendirme sosyal hizmetin en temel hedeflerinden biridir.

Ceza infaz kurumlarında uygulanan infaz sistemi, hükümlülerin topluma yeniden kazandırılması gerektiğini temel amaç edinmiştir. Hükümlünün ıslah edilerek, topluma yararlı birey olması ve topluma uyumlu hale getirilmesi amaçların temelini oluşturur. Hükümlüleri topluma kazandırmak yerine cezalandırmak hem hükümlüye hem devlete hem de topluma zarar verir (Çolak ve Altun, 2006).

Elazığ E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan tahliye olan suçluların neden tekrar suç işlediklerine dair bir çalışma yapılmış olup bunun nedeninin ceza infaz kurumuna birden çok girip çıkmadan kaynaklandığı ortaya konulmuştur. Dolayısıyla birden çok ceza infaz kurumuna giren çıkanların yeniden suç işleyip ceza infaz kurumuna girme olasılıkları yüksek olduğu görülmüştür. Farrington ve Wikstrom gelecekteki suçluluk frekansının geçmişteki suçluluk frekansından yola çıkılarak tahmin edilebileceğini öne sürmüştür (Kızmaz, 2013). Sosyal hizmet, tekrarlayan suçların ortadan kalkmasını sağlayacak politikalar üretmeyi ve uygun müdahalelerde bulunmayı öngörmektedir.

Hükümlülerin ceza infaz kurumlarına tekrar girip-çıkmalarının nedeni, suçluların tahliye sonrası suçluların suç işledikleri çevreyle, arkadaşlarıyla ya da kentsel mekanlarla olan bağını koparmamasıdır (Nelson, Deess ve Allen, 1999). Ayrıca ekonomik açıdan kolay para kazanma hırısı, ceza infaz kurumunda ıslah çalışmalarına katılmamış olma ve yeterli gayreti göstermeme de etkilidir. Bingöl M Tipi Kapalı-Açık Ceza İnfaz Kurumunda hükümlülerle yapılan çalışmada da ceza infaz kurumuna birden fazla giren hükümlülerin de benzer nedenlerden dolayı suç davranışını tekrarladıkları bulgusuna ulaşılmıştır.

Hükümlünün yeniden suç işlemesini önlemek ve suçlunun sosyalleştirilip topluma yeniden kazandırılması infaz sisteminin en önemli amacıdır. İnfaz kanununa göre bakıldığı zaman da mahpusun tekrarlayan suçluluğu önleyecek faktörler güçlendirilmelidir. Ayrıca toplum, suçtan arındırılmalıdır. Mahpusun yeniden

toplumla bütünleşmesini sağlamak temel amaç olmalıdır (Engin, 2012, s. 25-26). Böylelikle hükümlüler toplumsal yaşama uyum sağlama konusunda zorlanmayacaklardır. Özellikle istihdam bu durumda önem arz etmektedir. Hükümlüler istihdamları konusunda sorunlar yaşamakta, toplumun gözünde hükümlü olarak damgalanmakta bu durum ise onları anomiye yani suça yöneltmektedir. Genel itibariyle hükümlülerin çok azı kendi mesleğini tahliye sonrası icra etme fırsatı bulmaktadır. Bu fırsatı bulanlar ise bu durumu iyi yönde kullanmaya çalışmaktadırlar.

Cullen, suç ile sosyal yardımlaşma arasında bağlantı olduğunu vurgulamaktadır. Cullen sosyal yardımlaşmanın az olduğu toplumlarda suç oranının ve suç ortamına girme olasılığının yüksek olduğunu vurgulamaktadır. Sosyal yardımın suça karışmayı azaltacağı ve sosyal kontrolü artıracığını söyleyen Cullen sosyal yardımlaşma ile suçun oluşma şartlarının da azaldığını vurgulamıştır (Fert, 2007, s. 104-105). Dolayısıyla sosyal yardımlaşmanın ne kadar önemli olduğu anlaşılmaktadır.

Suçu ortaya çıkaran faktörlere bakıldığında yoksulluk ile yoksunluğun olması, rehabilite, rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin yetersizliği ve ailenin bütünlüğünün sağlanamaması olduğu görülmektedir. Bu durumda bunlarla mücadele edebilmek için sosyal hizmet uygulamalarının etkin bir hale getirilmesi gerekir. Sosyal hizmet uygulamalarının yeterince yerine getirilmemesi ve yetersiz kalması durumu bireylerin suça itilme oranını artırmaktadır. Bundan dolayı devletin yerine getireceği sosyal hizmet uygulamalarının STK'larla desteklenmesi gerekmektedir (Sakarya, 2017, s. 108). Sosyal hizmet uygulamaları etkin ve hızlı bir şekilde yerine getirilmesiyle suçla mücadele başarılı olmaktadır. Suçla ilgili tüm problemlerin çözülmesinde aktif rol alacaktır.

1.6. SUÇU ORTAYA ÇIKARAN FAKTÖRLER

1.6.1. Kentleşme, Göç ve İçinde Bulunulan Fiziki Çevre

Kentler modern dönemin en önemli olgularından bir tanesidir. Kentlerde yaşanan gelişmelerin birçok avantajı olduğu gibi dezavantajı olmuştur. Bu dezavantajlardan bir tanesi ise suç olgusunun meydana gelmesi ve kentlere zarar vermesidir. Toplumsal baskının azalması köylerdeki oto-kontrolün de azalmasına kentlerde ise toplumsal yapının zayıflamasıyla bireyler arasındaki bağların kopmasına neden olmuştur (Aydın, 2010, s. 11). İlişkiler eskisine göre farklı bir yapıya bürünmüştür.

Kentlerdeki toplumsal denetim mekanizmaları ile kültürel yapıdaki bozulmalar suçun niteliğine ve sayısına etki etmektedir. Kentlerdeki plansız büyüme, koluğun yetişememesi, geleneksel bağların çözülmesi, sosyal denetim mekanizmasındaki aksaklıklar, istihdam yetersizliği suç işleme oranlarını artırmıştır (Centel, 2000). Beraberinde birçok sistemi de olumsuz etkilemiştir.

Küçük kentlerdeki samimi olan yakın ilişkiler, büyük kentlerdeki hızlı döngüden dolayı kurulamamakta ve büyük kentlerdeki değer yargıları, ahlaki kurallar, kültürel alışkanlıklar, insanların kendileri arasında kurmuş oldukları formel iletişim küçük kentlerdekinden farklıdır. Bundan dolayı sürekli değişimi göze alamayıp, yeni ilgi ve iletişim araçlarına uyum göstermekte zorlanan, fiziksel koşullara bağlı sorunlarla uğraşan ve güçlük çeken bireylerin izole olma ve yabancılaşma sürecine girdikleri görülmektedir (Korkmaz ve Kocadaş, 2006). Böylece bireyler yalnızlaşmakta ve kendi kabuklarına çekilmektedir.

Kentlerin anonimliği ve kolay hareket olanağı sağlamlasının yanısıra ilişkide bulunan insanların da anonimliğini artırmaktadır (Yücel, 2008, s. 95). Dolayısıyla birey suçu işleme kararlılığını gösterdiğinde çevresinde bir oto-kontrolün ve kendisini tanıyan kimsenin olmaması suçu işleyecek olan bireyin davranışını kolaylaştırmaktadır (Sakarya, 2017, s. 50).

Sanayileşmeyle birlikte niteliksiz iş gücüne duyulan ihtiyaç azalmış ve işsiz konumuna düşen niteliksiz olarak değerlendirilen kişiler yetersiz yerleşim ve sağlık hizmetleri gibi sorunlar yaşamışlardır. Dolayısıyla kişiler arasındaki ilişkilerde kopmalar ve ahlaki çöküntüler yaşanmıştır. Yerleşim alanlarının kısıtlı olması ve

sosyal bağların zayıf olması yaşanan çöküntü alanlarında suç potansiyelini ortaya çıkarmış hatta bu alanlar suçu doğurur hale gelmiştir (Sokullu-Akıncı, 2010). Bunun önlenmesi konusunda gerekli tedbirlerin alınması ve müdahalelerin yapılması gerekmektedir.

Çöküntü bölgeleri farklı yer ve kültürden gelen insanların bir arada yaşadığı bölgedir. Bu bölgedeki insanlar yoksulluk, kaynaklara erişememe, kentsel hizmetlerden faydalanamama gibi sorunlar yaşamaktadır. Özellikle köyden kente göç eden herhangi bir uzmanlık alanı olmayan insanlar iş bulma ve iş hayatına uyum sağlama sıkıntısı çekmektedir (Yıldırım, 2004). Dolayısıyla bu durumdaki kişiler suça yönelme eğilimi göstermektedir. Hayatlarını devam ettirmek için resmi olmayan yollara başvurmaktadırlar. Ayrıca bu kesim insanların, içinde buldukları kentin insanlarından ve sosyal yaşantısından kendilerini soyutlamaları, kendi alt kültüründen olmayanlara düşmanca tavır içinde bulunmalarının yanısıra onlara zarar vermelerine neden olmaktadır. Sonuç itibari ile bu davranışlar bütünü suçu doğurmaktadır (Sakarya, 2017, s. 50).

Kentleşme sürecinde kentler kalabalıklaşmakta buna bağlı olarak sosyal hareketlilikte artış görülmektedir. Sosyal hareketliliğin artması toplumsal kontrol mekanizmasının etkisinin azalmasına kültürlerarası uyumsuzluğa, yeni toplumsal grupların ortaya çıkmasına neden olur. Tüm yaşanan bu gelişmeler sonucunda kentlerde suç oranı yükselmektedir (Ulutürk, 2006). Ayrıca kentleşmeyle birlikte bazı mekanlarda suç olgusu meydana gelmektedir.

İçinde bulunduğumuz zaman diliminde insanlar köylerden kentlere göç etmektedirler. Bunun en önemli sebepleri ise kentsel yaşamın çekiciliğidir yani ulaşımın, iletişimin kolay olması, eğitim ve sağlık imkanlarının fazlalığı, toplumsal kaynaklara kolay ulaşma, yaşam standartlarının yüksek olması vb. gibi birçok faktör etkilidir. Bundan dolayı köyden kente göç olmakta ve köyde yaşayanların sayısı azalmaktadır. Kentler ise yoğun göç aldıkça göç alınan yerlerde yeterli hizmet verememekte insanlar toplumsal kaynaklara ulaşmakta sıkıntı yaşamaktadır (Es ve Ateş, 2004). Sorun yaşayan kişiler ise yasal olmayan yollara başvurmaktadır. Bunun sonucunda kentler ve kentsel mekanlar suça konu olduğu gibi suçu da meydana getirmektedir. Özellikle kullanılmayan yapılar ve sahihsiz mekanlar bunlara örnektir.

1.6.2. İşsizlik ve Ekonomik Koşullar

Toplumsal yapı ilişkilerine açıklama getiren ve sistematik bir yapı kazandıranlardan bir tanesi ise Marx'dır. Marx toplumsal yapı ilişkileri ile kaynakların dağılımını kendi bakış açısına göre kapitalizm ya da kapitalist sistem üzerinden açıklamaya çalışmaktadır (Korkmaz ve Kocadaş, 2006). Dolayısıyla Marx'ın açıklamalarına yer verilmesi gerekmektedir.

Marx, toplumdaki formel ilişkiler ile tüm kurumların işleyişini ekonomik altyapının çizdiğini öne sürmektedir. Yani kapitalist düzen, işçi sınıfını kapitalist sınıf tarafından sömürmekte bu durum da ekonomik eşitsizliğin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Marx'ın bu düşüncesine göre kapitalist üretim ilişkileri yoksulluğu ve bütün diğer toplumsal sorunları ortaya çıkarmaktadır. Dolayısıyla toplumsal sorunların çözümü için üretimden elde edilen kazancın eşit dağıtılması ve üretim unsurlarının, kolektif mülkiyetin yani sosyalist yapının yaratılması gerekir (Korkmaz ve Kocadaş, 2006, s. 211). Böylece var olan çatışmalara ve aykırılıklara çözüm bulunmuş olacaktır.

Ekonomik eşitsizlikler sonucu meydana gelen dışlanmadan dolayı ekonomik yetersizliğini neden gösteren kişi suça teşebbüs etmektedir. Dolayısıyla bireyin kanun dışı faaliyetlere, toplumsal yapıya düşmanca tavır ile öç almak veya kendisinin ekonomik durumunu iyileştirmek için girişimde bulunduğu vurgulanmaktadır. Marx, toplumdaki eşitsizliklere ekonomik diyalektik felsefe açısından bakmış ve toplumsal sorunların üretim araçlarındaki eşitliğiyle çözüleceğini vurgulamıştır (Sakarya, 2017, s. 48). Sosyal hizmete göre kaynakların eşit dağıtılması temel amaçlarından biri haline gelmektedir.

William Bonger, suçun nedenlerini araştırmak için kişilerin neden egoist bir biçimde davrandığı sorusuna cevap aramaktadır. Farklı toplumsal sınıflardan insanların kişiliklerinde kapitalist üretim tarzının etkili olduğu vurgulamaktadır. Üretim tarzının ortaya koyduğu ilişkilerin, bir grup insanın adım adım başkalarını sadece kendisine refah, üstünlük sağlayacak araçlar gibi bakmaya başlayacaktır. Burjuva sınıfı işçilere karşı ortaya çıkan duyguları beslediği gibi kendi sınıfından olan kişilerle de rekabete girmekten kaçınmayacaktır. Bu rekabet sonucunda ise, bireyler birbirlerine üstünlük sağlayabilmek için suç da dahil olmak üzere her yolu deneyeceklerdir (Gölbaşı, 2008).

Bonger ayrıca “alt proleterya” olarak adlandırdığı kesimleri proleterya dışındakilerden çok daha suçluluk doğurucu olduğunu vurgulamaktadır. Kronik bir yoksullukla ve uzun süren işsizlik süreçleriyle tasvir edilen kesimin, özsaygı duygularını zamanla kaybedeceklerini vurgularlar. Bu durumda yoksulluk bu kesimdeki kişilerin toplumsal duygularını öldürmektedir. Dolayısıyla toplumdan destek göremeyeceğini düşünen kişinin, topluma karşı bağlılığı azalacaktır (Gölbaşı, 2008). Bunun için kişinin toplumla bağlarının güçlendirilmesi şarttır.

İşsizlik, bireyi psikolojik olarak yıpratdığı için zorluklara ve kötülöklere karşı mücadele gücünü zayıflatır. Ayrıca hastalık, yoksulluk, psikolojik sorunlara neden olan işsizlik bireyin suç işlemesini tetikleyici bir faktördür (Yücel, 1986). Haliyle bu faktörlerin önlenmesi ya da etkisinin azaltılması gerekmektedir.

İşsizlik ve suçlar arasında iki yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Birincisi; Motivasyonel Teoriye göre işsizliğin suçluluk motivasyonu ve yeteneği, sosyal gerilim ile çözölme nedeni olarak ortaya çıkmaktadır. İkincisi; Fırsat Teorisine göre ise düşük ekonomik koşullar altında suç oranlarının düşebileceğini vurgular. İşsiz bireyin zamanın çoğunu evinde geçirerek suçtan uzak duracağı düşüncesi buna örnektir (Kızmaz, 2006, s. 79).

Özetle işsizlik ve ekonomik yetersizlik bireylerin toplumsal yaşam içerisinde temel ihtiyaçların giderilmesinden toplumsal saygınlığını korumaya kadar her türlü sosyo-kültürel ihtiyaçlarını karşılanması açısından bir engel oluşturmaktadır. Bunun sonucunda insanlar ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla farklı yollara başvurabilmektedirler. Bu durum da suç olgusunun meydana gelmesine yol açmaktadır.

1.6.3. Toplumsal Yapı

Aile toplumsal yapının en temel unsurudur. Suç ve suçluluk toplumsal yapı içerisinde varlığını sürdürmektedir. Bundan dolayı suçu ve suçluluğa açıklık getirmek için toplumsal yapıyı incelemek gerekir. Toplumsal yapıyı incelerken toplumun en temel yapı taşı olan aile karşımıza çıkmaktadır (İçli, 1992). Aile içerisinde bağların ve iletişimin kuvvetli olması aile bireylerini suç işleme olasılığından uzak tutarken aile içerisinde bağların ve iletişimin zayıf olması halinde aile bireylerinin suç işleme olasılığına yakın oldukları görölmektedir.

Aile müessesesi, devamlılığı bakımından dikkate değer bir sosyal olgudur. Dolayısıyla çocuğun doğumundan itibaren sosyalleşmesinde birinci derece davranış kaynağıdır. Sonuç olarak aile, insanın yalnızca fizyolojik değil ruhsal ve sosyal açıdan gelişiminin ilk evresini geçirdiği ve devam ettireceği kurumdur (Evrin, 1970, s. 82). Sonuç itibari ile ailede suç işlemiş bireylerin bulunması, çocukların suçu aile ortamında öğrenmesini kolaylaştırmaktadır (İçli, 1992). Ailelerin aile bireylerini suçtan uzak tutmaları için birbirleriyle ve toplumla olan iletişimleriyle etkileşimlerini güçlendirmesi gerekmektedir.

Gelişmiş ve gelişmekte olan toplumlarda suç olaylarının artması, aile yapılarının çözülmesinden kaynaklanmaktadır (Solak, 2009, s. 33). Dolayısıyla suç işleyen bireyin kişiliğinin temelleri ailede olduğu için aile yapısının incelenmesi gerektiği önem arz etmektedir (Sakarya, 2017, s. 47). Haliyle aileye odaklanması şarttır.

Kişilerin, aile yapısından kaynaklanan bazı faktörlerin suçun oluşumunda nasıl bir etkide bulunduğu detaylıca incelenmesi gerekir. Ebeveynlerin, suça meyilli modelleri meydana getirmesi, ailedeki çocuk sayısı ve çocuk doğum sırası, aile içindeki düzen, sevgi eksikliği, anne-babanın sorumluluklarındaki aksaklıklar, parçalanmış yapı ve yoksulluk, ilk ve tek çocuk olma gibi faktörlerin suçun oluşmasında etkili olduğu için bunların göz önünde bulundurulup incelenmesi gereklidir (İçli, 1993).

Fagon ve Wexler; suçlu kimliğin oluşumunda ailenin yanısıra okul, akran grubu ve cemaat yapısı gibi toplumsal koşulları göz önünde bulundurmak gerektiğini öne sürmüştür. Çocukların akademik başarılarının düşük olması okul yönetiminin olumsuz tavır sergilemeleri, kötü arkadaş çevresine sahip olma bireyin suç işleme olasılığını artırır (Kızmaz, 2004). Haliyle bu faktörlere odaklanması ve uygun müdahalelerin yapılması gerekmektedir.

Ceza infaz kurumlarında hükümlülerin ailelerine bakıldığında genel itibari ile aileleri ile ilişkilerinde kopukluk ya da aileleriyle iletişim kuramama, ailenin parçalanmış olması, ailede suç işleyen ebeveynlerin olması gibi sorunlar olduğu görülmektedir (İçli, 1992). Dolayısıyla suç ile suçluluğu araştırırken bu durumlar göz önünde bulundurulup uygun müdahalelerin yapılması gerekmektedir.

1.6.4. Suçluluk ve Normlara Aykırılık

Suçtan bağımsız bir toplum düşünülemediğinden suç normal olarak kabul edilmelidir. Toplumsal değişim ve gelişim için suç önemlidir. Suç zorunlu değişiklikleri meydana getirmektedir. Bazen de suç olması gereken değişikliklere zemin hazırlamaktadır. Ayrıca suç toplum için zorunlu hale gelmektedir (Durkheim, 1994). Suç etkisini her alanda her şekilde göstermektedir.

Toplumsal kurallar sosyal niteliğiyle bireylerdeki var olan eğilimlerle çalışmaktadır. Bireyler bunlara uymakta zorlanabilmektedirler. Bu haliyle bireylerde var olan dürtüler kurallarla savaş halindedir ve toplumsal yaşam alanıyla gönüllü-gönülsüz bir uzlaşma içerisine girmektedir (Yavuzer, 2011). Aksi halde toplum tarafından damgalanacaklardır. Böylelikle toplum onları dışlayacaktır.

Suçun nedenlerine bağlı olarak suç işleyen insanlar ıslah amacıyla ceza infaz kurumlarında suçlarının karşılığı cezaları infaz etmek amacıyla kalmaktadırlar. Dolayısıyla ceza infaz kurumlarındaki infaz sistemlerine ve cezaevlerinin Türkiye ile dünyadaki gelişim süreçlerine ve ceza infaz kurumu türlerine değinmek gerekmektedir.

1.7. DÜNYADA VE TÜRKİYEDE İNFAZ SİSTEMLERİ

1.7.1. Toplu Hapis Sistemi

İlk olarak 1595 yılında Amsterdam'da ortaya çıkan bu sistemde hürriyeti bağlayıcı cezanın toplu şekilde infaz edildiği sistemdir. Mahkumlar küçük koşullarda kalmakta, gündüzleri tahta ve iplik işleriyle uğraşarak zamanlarını geçirmekteydiler. Bunun yanısıra dini eğitim de almaktaydılar. Mahkumlar böylelikle toplumsal yaşama adapte edilmekte ve rehabilite olmaları sağlanmaktadır (Dönmezer ve Erman, 1999, s. 622).

1.7.2. Pensilvanya (Hücre) Sistemi

1790 yılında Pensilvanya'da ortaya çıkan bu sistemde cezaevine girmiş olan mahkum, diğer mahkumlarla iletişime geçemezdi. Hücresinin dışında hava almak için çıktığı yerde dahi hiç kimse tarafından tanınmaması için göz yerleri delikli olan kukuletaları yanlarında bulundurmaları zorundaydılar. Mahkumlar rahibi görmemek

koşuluyla, dini telkinler için rahibin sesini duyabilirlerdi. Mahkumlar ayakkabıcılık, terzilik, dericilik gibi işlerle meşgul olurlardı (Dönmezer ve Erman, 1999, s. 622).

1.7.3. Auburn (Sessizlik) Sistemi

İlk defa 1816 yılında ABD’de New York’a bağlı Auburn Bölgesi’nde uygulanan programda, mahkumlar gece tek olarak kalmaktadır. Gündüz ise atölyelerde cüzi ücretlerle hiçbir şekilde konuşturulmadan çalıştırılırdı. Konuşma yasağının olduğu bir durum hakimdi. Yemekler toplu yense de konuşma yine de yasaktı ve sadece kısık sesle gardiyanla konuşmaya izin verilirdi (Demirbaş, 2001, s. 183). Mahkumların ailelerinin ziyareti dahi yasaklanmıştı (Dönmezer ve Erman, 1999, s. 626).

1.7.4. Dereceli Sistem (İrlanda Sistemi)

1840 yılında Maconochie tarafından geliştirilmiş olan programda, mahpus puanlar almakta ve alınan puanlar mahpusun ceza süresini belirlemekteydi. Mahkumlar gece-gündüz hücrede yalnız kalmaktaydılar sonra Auburn sistemindeki gibi gece yalnız, gündüz atölyede konuşmamak şartı ile birlikte işlerde çalışmaktaydılar. İyi hal gösteren mahkumlar şartlı salıverilme imkanından yararlanmaktaydılar. Şartlı salıverilmeden sonra herhangi bir sorun çıkartmamaları halinde ceza süresine bakılmaksızın serbest kalıyorlardı ancak aksi durum halinde cezaevine tekrar geri gelmek zorundaydılar (Dönmezer ve Erman, 1999, s. 627).

1.7.5. Çağdaş (Yeni) Sistem

Mahkumların iyileştirilip, kendi oto-kontrol duygularının geliştirildiği, toplumsal yaşama uyum sağlayabilecekleri bu sistemde uzmanlar önemli bir yer teşkil etmektedir. İyi hal gösteren mahkumlara karşı infaz rejimi de yumuşatılmaktadır. Çağdaş sisteme göre suçlunun özelliklerine uygun bir cezaevine gönderilmesi ve bu cezaevinin gerekmesi halinde değiştirilmesi mümkündür (Dönmezer ve Erman, 1999, s. 629’dan aktaran Artuk ve Alşahin, 2017:172). Çağdaş sistem hükümlünün ıslah ve iyileştirme çalışmalarıyla topluma uyum sürecini hızlandıracak bir şekilde dizayn edilmektedir. Ülkemizde de çağdaş(yeni) sisteme geçilmiştir.

1.8. ÜLKEMİZDE İNFAZ KURUMU TÜRLERİ

Cezaevleri mahkumların cezalarını infaz etmelerinin yanısıra ıslahlarını kolaylaştıran ve onları toplumla yeniden bütünleşmelerini sağlayan yerlerdir. Bu tür yerlerde mahkumların rehabilite edilmelerini ve sosyalleşmelerini sağlamak adına kurum içerisinde eğitim-öğretim faaliyetleri, mesleki kurslar, sosyo-kültürel etkinlikler, psiko-sosyal ve sağlık hizmetleri gerçekleştirilmektedir (Çimen, 2015). Cezaevlerinin her türlü donanıma sahip olması gerekir.

“Ülkemizde 28.05.2019 tarihi itibarıyla 294 kapalı ceza infaz kurumu, 75 müstakil açık ceza infaz kurumu, 4 çocuk eğitimevi, 9 kadın kapalı, 8 kadın açık, 7 çocuk kapalı ceza infaz kurumu olmak üzere 397 ceza infaz kurumu bulunmakta olup, bu kurumların kapasitesi 221.932 kişiliktir” (www.cte.adalet.gov.tr/, 18 Haziran 2019). Ayrıca bu kurumlar; kapalı ceza infaz kurumları, yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumları, kadın kapalı ceza infaz kurumları, çocuk kapalı ceza infaz kurumları, gençlik kapalı ceza infaz kurumları, gözlem ve sınıflandırma merkezleri, açık ceza infaz kurumları, çocuk eğitimevleri olarak sınıflandırılır (www.cte.adalet.gov.tr/, 18 Haziran 2019).

1.8.1. Kapalı Ceza İnfaz Kurumları

“Kapalı ceza infaz kurumları, iç ve dış güvenlik görevlileri bulunan, firara karşı teknik, mekanik, elektronik veya fizikî engellerle donatılmış, oda ve koridor kapıları kapalı tutulan, ancak mevzuatın belirttiği hâllerde aynı oda dışındaki hükümlüler arasında ve dış çevre ile temasın olanaklı bulunduğu, yeterli düzeyde güvenlik sağlanmış ve hükümlünün gereksinimine göre bireysel, grup hâlinde veya toplu olarak iyileştirme yöntemlerinin uygulanabileceği tesislerdir” (CGTİHK Madde 8, <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Asp?MevzuatKod=1.5.5275&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=>, 10 Ocak 2018).

1.8.2. Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumları

“Yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumları, iç ve dış güvenlik görevlilerine sahip, firara karşı teknik, mekanik, elektronik ve fizikî engellerle donatılmış, oda ve koridor kapıları sürekli kapalı tutulan, ancak mevzuatın belirttiği hâllerde aynı oda dışındaki hükümlüler arasında ve dış çevre ile temasların geçerli

olduğu sıkı güvenlik rejimine tâbi hükümlülerin bir veya üç kişilik odalarda barındırıldıkları tesislerdir. Bu kurumlarda bireysel veya grup hâlinde iyileştirme yöntemleri uygulanır. Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkum edilen ile süresine bakılmaksızın, suç işlemek amacıyla örgüt kuran, yöneten veya bu örgütün faaliyetleri çerçevesinde; insanlığa, anayasal düzene, devletin güvenliğine karşı suçlar ile kasten adam öldürme ve uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçundan hüküm giyenler cezalarını bu kurumda infaz ederler” (CGTİHK Madde 9, <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.5.5275&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=>, 10 Ocak 2018).

1.8.3. Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumları

“Kadın kapalı ceza infaz kurumları, kadın hükümlülerin hapis cezalarının infaz edildiği Kanunun 8 ve 9’uncu maddelerine göre kurulmuş kurumlardır. Bu kurumlarda iç güvenlik görevlileri kadınlardan oluşturulur. Eğer bu tür kurumların ihtiyaca cevap verememesi halinde, kadın hükümlüler erkek hükümlülerin kaldığı bölümlerle bağlantısı olmayan diğer kapalı ceza infaz kurumlarının ayrı bölümlerinde kalmaktadır” (CGTİHK Madde 10, <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.5.5275&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=>, 10 Ocak 2018).

1.8.4. Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları

“Çocuk tutukluların ya da çocuk eğitimevlerinden disiplin veya diğer nedenlerle kapalı ceza infaz kurumlarına nakillerine karar verilen çocukların barındırıldıkları ve firara karşı engelleri olan iç ve dış güvenlik görevlileri bulunan, eğitim ve öğretime dayalı kurumlardır. Oniki-onsekiz yaş grubu çocuklar, cinsiyetleri ve fizikî gelişim durumları göz önüne alınarak bu kurumların ayrı ayrı bölümlerinde barındırılırlar. Bu hükümlüler, kendilerine özgü kurumun bulunmadığı hâllerde kapalı ceza infaz kurumlarının çocuklara ayrılan bölümlerine yerleştirilirler. Kurumlarda ayrı bölümlerin bulunmaması hâlinde, kız çocukları kadın kapalı ceza infaz kurumlarının bir bölümünde veya diğer kapalı ceza infaz kurumlarının kendilerine ayrılan bölümlerinde barındırılırlar. Bu kurumlarda çocuklara eğitim ve öğretim verilmesi ilkesine tam olarak uyulur” (CGTİHK Madde 11, <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.5.5275&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=>, 10 Ocak 2018).

1.8.5. Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumları

“Gençlik kapalı ceza infaz kurumları, cezanın infazına başlandığı tarihte onsekiz yaşını bitirmiş olup da yirmibir yaşını doldurmamış genç hükümlülerin cezalarını çektikleri, eğitim ve öğretim esasına dayalı, firara karşı engelleri olan, iç ve dış güvenlik görevlileri bulunan kurumlardır. Bu hükümlüler için ayrı bir kurum kurulmadığı takdirde, yukarıdaki fıkra kapsamındaki hükümlüler, diğer kapalı ceza infaz kurumlarının gençlere ayrılan bölümlerinde bu maddedeki esaslara göre barındırılırlar. 9 uncu madde kapsamındaki gençlerin cezaları, gençlik kapalı ceza infaz kurumlarının güvenli bölümlerinde yerine getirilir” (CGTİHK Madde 12, <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Asp?MevzuatKod=1.5.5275&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=>, 10 Ocak 2018).

1.8.6. Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri

“Hükümlülerin durumlarına uygun kurumlara ayırımı, 23’üncü maddede belirtilen gözlem ve sınıflandırma merkezlerince yapılır. Gözlem ve sınıflandırma merkezlerinin kuruluş, görev, çalışma esas ve usulleri yönetmelikte gösterilir” (CGTİHK Madde 13, <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Asp?MevzuatKod=1.5.5275&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=>, 10 Ocak 2018).

1.8.7. Açık Ceza İnfaz Kurumları

“Açık ceza infaz kurumları, hükümlülerin iyileştirilmelerinde, çalıştırılmaları ve meslek edindirilmelerine öncelik verilen, firara karşı engelleri ve dış güvenlik görevlisi bulunmayan, güvenlik bakımından kurum görevlilerinin gözetim ve denetimi ile yetinilen kurumlardır. Hükümlülerin açık cezaevlerine ayrılmasına ilişkin esas ve usuller yönetmelikte gösterilir. İlk kez suç işleyen ve iki yıl veya daha az süreyle hapis cezasına hükümlü bulunanların cezaları doğrudan açık ceza infaz kurumlarında yerine getirilebilir. Açık ceza infaz kurumunda bulunan hükümlülerden kınamadan başka bir disiplin cezası alanlar ve hükümlü oldukları suçtan başka bir fiilden dolayı haklarında tutuklama kararı olanlar ile yaş, sağlık durumu, bedensel veya zihinsel yetenekleri bakımından çalışma koşullarına uyum sağlayamayacakları saptananlar, kurum yönetim kurulunun kararı ile kapalı ceza infaz kurumlarına geri gönderilirler. Bu karar, infaz hâkiminin onayına sunulur”

(CGTİHK Madde 14, <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.5.5275&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=>, 10 Ocak 2018).

1.8.8. Çocuk Eğitimevleri

“Çocuk eğitimevleri; çocuk hükümlüler hakkında verilen cezaların, hükümlülerin eğitilmeleri, meslek edinmeleri ve yeniden toplumla bütünleştirilmeleri amaçları güdülen yerlere getirildiği tesislerdir. Bu kurumlarda firara karşı engel bulundurulmaz; kurum güvenliği iç güvenlik görevlilerinin gözetim ve sorumluluğunda sağlanır. Kurum içinde veya dışında herhangi bir eğitim ve öğretim programına devam eden ve onsekiz yaşını dolduran çocukların, eğitim ve öğretimlerini tamamlayabilmeleri bakımından yirmibir yaşını bitirinceye kadar bu tesislerde kalmalarına izin verilebilir” (CGTİHK Madde 15, <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.5.5275&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=>, 10 Ocak 2018).

1.9. HÜKÜMLÜLERİN YAŞADIĞI SOSYO-EKONOMİK SORUNLAR VE İHTİYAÇ DUYDUKLARI SOSYAL HİZMETLER

Sosyal hizmet ister birey ister grup ister toplum isterse de mahkum olsun her türlü sorun yaşayan dezavantajlı konumda olanlara yardım eden bir disiplindir. Hükümlüler içinde buldukları koşullar nedeniyle sosyal hizmet uygulamalarına ve müdahalelerine daha fazla ihtiyaç duymaktadırlar.

Sosyal hizmet, uygulamaları ve müdahaleleriyle hükümlülerin tekrar suç işlemelerini önleyecek programlar geliştirmektedir. Böylelikle hükümlülerin toplumla bütünleşmeleri sağlanacaktır. Ceza infaz kurumu sürecinde ve tahliye sonrası hükümlüler her türlü sosyal hizmet uygulamalarına ihtiyaç duymakta ve ihtiyaçlarının sadece belirli bir kısmını karşılayabilmektedirler. Bu sorunları, sosyal çalışmacılar içinde bulunulan koşullar dahilinde değerlendirmektedir. İhtiyaçların giderilmesi için de çözüm aramaktadırlar. Haliyle burada savunuculuk rolü yapılmaktadır (Uluğtekin, 2004). Bunun sonucunda hükümlülerin rehabilitasyon süreci işlevsellik kazanmaktadır.

Hükümlülerin sosyo-ekonomik sorunlarına ve bu sosyo-ekonomik sorunların giderilmesindeki sosyal hizmet uygulamaları ve müdahalelerine bu kısımda yer

verilmektedir. Bu kısım hükümlülerin ceza infaz kurumundaki infaz süreçleri ve ceza infaz kurumundan tahliye sonrası süreçleri olmak üzere 2 kısımda incelenmektedir. Bu aşamalarda hükümlülerin yaşadıkları sorunlara, ihtiyaç duyulan sosyal hizmet alanlarına, bu alanlarda yapılan müdahalelere detaylı bir şekilde değinilmektedir.

1.9.1. Hükümlülerin Ceza İnfaz Kurumu Sürecinden Tahliye Olmalarına Kadar Olan Süreçte Yaşadıkları Sosyo-Ekonomik Sorunlar ve İhtiyaç Duydukları Sosyal Hizmetler

Hükümlüler toplumsal yaşamlarında belirli bir konuma sahiptirler. Rol ve statüleri de vardır. Cezaevi sürecinde bunları kaybedebilmektedirler. Her sistemin kendine has işleyişi ve kuralı bulunmaktadır. Haliyle cezaevlerinin de bir düzeni, disiplini bulunmaktadır. Hükümlüler cezaevi sürecinde bir takım kaygı duymaktadırlar. Fiziksel yapıdan hükümlü profiline, personelinden idaresine kadar birçok faktör hükümlülerin infaz süreçlerinde etkin rol oynamaktadır. Bu da hükümlüleri düşündürmektedir. Dolayısıyla hükümlülerin var olan kaygılarını, endişelerini giderecek, var olan sisteme uyumlarını artıracak sosyal hizmet müdahaleleri sosyal çalışmacılar tarafından gerçekleştirilmektedir.

Sosyal çalışmacı, ceza infaz kurumuna yeni gelen veya ilk defa gelen hükümlüye yapılandırılmış araştırma ve değerlendirme formu (YARDEF) doldurmakta böylelikle hükümlüyle ilk görüşmesini gerçekleştirmektedir. Sosyal çalışmacı ilk görüşmede hükümlüye kendini tanıtmaktadır ve kurum içerisindeki görevi hakkında bilgi vermektedir (Soytürk, 2013). İlk görüşmede sosyal çalışmacı hükümlünün sorunları ve ihtiyaçları hakkında bilgi sahibi olmak adına birtakım sorular sormaktadır. Daha sonra gerekli yardımlar konusunda müdahale planı oluşturmaktadır. Ayrıca hükümlüler kuruma yeni geldiklerinden dolayı kendilerinin belirledikleri aile üyelerinden birine hükümlünün kurumda bulunduğuna dair bilgi verilmektedir. Ayrıca hükümlünün ailesi görüş günleri ve telefon evrakları hakkında da bilgilendirilmektedir.

Sosyal hizmet, müracaatçılarının güçlendirilmesini temel amaç olarak görmektedir. Sosyal hizmetteki mesleki müdahaleler 7 aşamadan meydana gelir. Bu işlemlere göre ilk aşama tanışma, ikinci aşama ön değerlendirme, üçüncü aşama planlamadır. Dördüncü aşamada uygulama, beşinci aşamada son değerlendirme,

altıncı aşamada ise sonlandırma vardır. Son aşama ise izlemedir (Duyan, 2012). Bu aşamalar yapılan müdahalelerin etkililiğini ve izlenmesini sağlamaktadır.

Uzman, müracaatçısıyla ilk görüşmeden sonra tanışma evresine geçer. İlk aşamada tanışma evresinde uzman müracaatçısını tanımaya çalışır. Daha sonra ikinci aşama olan ön değerlendirme aşamasına geçilir. Bu aşamada müracaatçının yaşadığı sorunlar, içinde bulunduğu durum, sahip olduğu güçler değerlendirilmektedir. Planlama aşamasına geçildiğinde ise bireyin sorunların çözümü için ne tür müdahaleler uygulanacak, hangi kaynaklar ve destek mekanizmalarından faydalanacak bunlar göz önünde bulundurulur. Daha sonraki aşama olan uygulama kısmına geçilir ve bir önceki aşamada planlananlar uygulanır (Duyan, 2012). Daha sonra bir diğer aşama gerçekleştirilir.

Uygulamanın başarılı olup-olmadığını sınavacak olan son değerlendirme aşamasına geçilir. Uygulamalar amacına ulaştıysa yani başarılı olduysa sonlandırma evresi de tamamlanmış olur ve diğer aşamaya geçilir. Son olarak izleme aşamasıdır ve bu aşamada yapılan müdahaleler izlenmektedir. Uzmanlar bu aşamaların çoğunluğunda müracaatçılara sorun çözme becerisi kazandırmakta, rehberlik ve psikolojik danışmanlık ile savunuculuk rolünü üstlenmektedirler. Dolayısıyla müracaatçıların sorun çözme kapasiteleri artırılarak, müracaatçılar güçlendirilir (Duyan, 2012). Bu aşamalarda gerekli müdahalelerin yapılması ve takip edilmesi gerekmektedir.

Sosyal hizmet mesleki olarak sadece bireye odaklanmadığı gibi bireyi, “çevresi içinde birey” anlayışıyla değerlendirmektedir. Dolayısıyla sorunların çözümünde mikro, mezzo, makro sistemlerden faydalanılmaktadır (Duyan, 2014). Bu sistemler hitap ettikleri çalışma grubuna göre farklılık göstermektedir.

Mikro düzey uygulamalara bakıldığında bireyler ve aileler odak noktasında yer almaktadır. Yaşam döngüleri içinde karşılaştıkları krizler, maddi-manevi veya duygusal sorunlar yaşayan müracaatçıların sorunların çözümünde mikro düzey uygulama etkili olabilmektedir. Rehberlik ve danışmanlık hizmeti mikro düzeydeki uygulamaların başlıca hizmetlerindedir. Sosyal çalışmacılar müracaatçıyla birlikte hazırlanan planları gerçekleştirmekte; model olma, müracaatçıları gerçeklerle yüzleştirme, müracaatçıların düşünce yapısını değiştirme tekniklerini kullanmaktadırlar. (Duyan, 2014). Bu tarz uygulamaların hedef kitlesi küçüktür.

Mezzo düzey uygulamalara bakıldığında müracaatçının toplumsal çevresini oluşturan küçük gruplara odaklanılmaktadır. Aile yaşamından çok müracaatçının

toplumsal çevresindeki kişilerarası ilişkilere ağırlık verilmektedir. Okul, komşu, terapi gruplarındaki kişiler, arasındaki ilişkiler buna örnek verilebilir (Duyan, 2014). Özellikle gruplar bu tür uygulamaların odak noktasındadır.

Mezzo düzeyde uygulamada gruplara odaklanıldığından grup kompozisyonunun belirlenmesi, üyelerin seçilmesi, grup üyelerinin seçilmesi, grubun amaç ve hedeflerinin belirlenmesi gerekir. Sosyal hizmet uygulamasında gruplarla çalışılırken görev ve tedavi grupları olmak üzere gruplar ikiye ayrılarak belli başlı yöntemler uygulanmaktadır (Duyan, 2014). Bu tür uygulamalar hedef kitlenin sorunlarına etkili müdahalelerle çözmektedir.

Makro düzeyde uygulamanın temel amacı ise, toplumsal düzeyde bir değişim yapmaktır. Risk altında bulunan ya da incinebilecek, korunmaya muhtaç grupların karşılaştıkları veya karşılaşmaları muhtemel olan toplumsal sorunların ihtiyaç analizi yapılmakta ve bu analize istinaden politikalar üretilmektedir (Muşanoviç, 2018, s. 31). Dezavantajlı konumda bulunan gruplara yönelik bu tür politikaların etkin olması gerekmektedir.

1.9.1.1. Sağlıkla İlgili Hizmetler

Hükümlüler toplum içerisinde dezavantajlı gruplar içerisinde yer alırlar. Çünkü sosyal güvencelerinin olmaması veya yetersiz olması, toplumsal kaynaklara ulaşma konusunda sorun yaşamaları sağlık hizmetlerinden yararlanmalarını zorlaştırmakta ve toplum içerisinde her açıdan yardıma muhtaç yani dezavantajlı konumda olmalarına neden olmaktadır (Soytürk, 2013). Hükümlülerin içinde buldukları sağlık sorunlarının çözülmesi konusunda sosyal çalışmacılar devreye girmekte gerekli müdahaleleri ve yönlendirmeleri yapmaktadırlar. Ayrıca hükümlülerin ‘sorun çözme kapasiteleri’ artırılmaktadır.

Ceza infaz kurumlarındaki hükümlüler, toplu yaşamının vermiş olduğu belirli birtakım sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Örneğin Hepatit B-C gibi hastalıkların bulaşma riski bulunmaktadır. Hükümlülerin bulaşıcı hastalıklardan kaçınması konusunda bilgilendirme yapılmakta, her türlü bağımlılık konusunda hükümlülerin bilinçlenmesi konusunda çaba gösterilmektedir. Sağlıklı beslenme ve ruhsal sağlıklarını koruma açısından onlara psiko-sosyal destek verilmekte ve rehberlik yapılmaktadır. Ayrıca toplu yaşamının vermiş olduğu ve uyulması gereken kuralların dışına çıkıldığından birtakım olumsuzluk yaşamakta olup ruhsal yönden

hükümlüler sıkıntı içerisine girmektedirler. Hükümlüler oda veya koğuşlarda belli başlı anlaşmazlık yaşamakta, sorunlu hükümlülerle tartışma içerisine girmektedir. Ayrıca özgürlüğünde bazı kısıtlamalar yaşamış olmanın verdiği psikolojik sıkıntılar bireylerin kabuklarına çekilmelerine depresif ruh haline dönmelerine yol açmaktadır (Kızılkaya, 1995'den aktaran Akgün, 2012, s. 34). Ayrıca toplumdaki dışlanacaklarını düşünmeleri de onları rahatsız etmekte ve negatif etki bırakmaktadır.

Kadın hükümlülerin de benzer sağlık sorunları yaşadığı yapılan çalışmalarla ortaya konulmuştur. Özellikle madde konusunda bağımlılıklarının olduğu görülmüştür. Ayrıca zihinsel rahatsızlıkları da bulunmaktadır (Maeve, 2001). Ayrıca kadın hükümlülerin yaşamlarında karşılaştıkları gerilimler psiko-sosyal sağlıklarına olumsuz etkide bulunmaktadır.

Alkol ve madde bağımlısı olup, yoksunluk çeken hükümlüler ceza infaz kurumunda bunları kullanamayacağı için kriz durumuna girebilmektedirler. Dolayısıyla hükümlüler kendilerine zarar verme, çevresine zarar verme, şiddete başvurma, kurallara aykırı hareket etme, kurum idaresine ve personeline karşı tepkisel eylemlerde bulunma gibi davranışlar sergilemektedirler. Ayrıca bulaşıcı hastalıklar da sorundur. Örneğin Hepatit B önemli sorundur. HIV aynı şekilde önem arz etmektedir. Bu durumdaki hükümlülere gerekli tedavi hizmetlerinin sağlanması konusunda ceza infaz kurumunda yardımcı olunmaya çalışılmaktadır. Haliyle bağımlılık cezaevinde önemli problemdir (UNODC, 2007). Ceza infaz kurumunda SAMBA (Sigara, Alkol, Madde Bağımlılığı) Programı adı altında 12 oturumdan oluşan bir eğitim verilmektedir (CTE Hazırlayıcı Eğitim Ders Notları, 2017). Buna göre alkol-uyuşturucu ve sigara bağımlılığı olan hükümlülere bu maddelerin zararları anlatılmakta, bu maddeleri bırakmaları konusunda rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmeye çalışılmaktadır. Güvenli ilişkiler de anlatılmaktadır. Ayrıca kuruma belirli aralıklarla doktorlar gelmektedir. Hükümlülere sağlık konusunda yardımcı olmaktadır. Birçok ilaçları da devlet giderlerinden karşılanmaktadır (İl, 1990).

Fiziki koşulları yetersiz olan ceza infaz kurumlarında hükümlülerde bedensel olarak da rahatsızlıklar görülebilmektedir. Çünkü hükümlülerin fiziki aktivite yapabilecekleri alanlar kısıtlıdır. Bu durum onları olumsuz etkilemekte ve onların tepki göstermelerine yol açmaktadır. İlaveten dışarıdan soyutlanmaları onları psikolojik olarak olumsuz etkilemektedir. Hükümlüler, kişisel yapılarında farklılıklar

ve duygusal anlamda yıpranmalarla karşı karşıya kalmaktadırlar (İçağasioğlu Çoban ve Akgün, 2011). Haliyle uzman desteğine gereksinim duymaktadırlar.

Hükümlüler özellikle ruhsal anlamda danışman hizmetine ihtiyaç duymaktadırlar. Sosyal çalışmacılar ise, bu ihtiyacı karşılama konusunda etkin olmaktadır. Hükümlülerin intihar düşünceleri öncelikli olmak üzere her türlü saldırgan davranışlara yönelik sosyal hizmet müdahaleleri devreye sokulmaktadır.

1.9.1.2. Ruhsal ve Sosyal Sorunlar ile İhtiyaçlar

Hükümlüler ceza infaz kurumuna ilk girdikten sonra farklı bir ortam ve disiplinle karşılaştıkları için bocalama yani çatışma dönemine girerler. Belli bir süre sonra içinde buldukları ortama uyum sağlamaya başlarlar. Dolayısıyla hükümlü toplumsal hayatında sahip olduğu rollerden ve sorumluluklarından uzaklaşmaktadır (Özkürkçügil, 1998). Bu durum da hükümlülerin aileleriyle, yakın sosyal çevresiyle olan iletişimlerine farklı bir boyut kazandırmaktadır.

Hükümlülerin aileleri, yakın çevresindeki bireyler onlarla olan bağlarını koparmak isteyebilir yani görüşlerine gelmeyebilirler, telefonlarına çıkmayabilirler bu durum destekte azalma, bireysel ilişkilerde sorunlar yaşanmasına yol açabilir. Dolayısıyla bu sorunlarla karşı karşıya kalan hükümlüler kendi kabuğuna çekilmekte ve yalnızlıkla baş başa kalmaktadırlar (Özkürkçügil, 1998). Bunun önlenmesi adına hükümlülerin aileleri ve yakınlarıyla olan bağları güçlendirilmeli ve etkin bir iletişim döngüsü kurulmalıdır.

Ceza infaz kurumlarında hükümlü sayısının yüksek olması sebebiyle odalarda kapasitesinden fazla hükümlü bulunmaktadır. Buna göre hükümlüler bu fiziki koşulların yetersizliğinden dolayı gerekli olanaklardan yararlanamamaktadır. Dolayısıyla hükümlülerin kendi aralarında tartışmalarına yol açmaktadır. Özgürlükleri kısıtlı olmalarından dolayı hükümlüler yaşamış oldukları psikolojik sıkıntıları diğer hükümlülere yansıtmaktadır. Bu durum da onlar için sorun oluşturmaktadır. Ayrıca oda yerleşiminde suç ayırımına gidilmemesi (terör ve cinsel hariç) hükümlülerin farklı suçları öğrenmelerine neden olabilmektedir (Kızılkaya, 1995'den aktaran Akgün, 2012, s. 37). Salıverildikten sonra farklı suç alanlarına yönelmektedirler ve toplum için bu durum sorun oluşturmaktadır. Bu nedenle bu kıstasların göz önünde bulundurulması hassas davranılması gerekmektedir.

1.9.1.3. Aile ve Yakın Çevre İlişkisi

Ceza infaz kurumunda kalan hükümlüler için aile bir sosyal destek mekanizması oluşturmaktadır. Aile hükümlüye her konuda (ekonomik, sosyal, kültürel, manevi) yardım etmekte ve destek çıkmaktadır (İçağasioğlu Çoban ve Akgün, 2011). Aile, hükümlülerin içinde buldukları zorlu süreçte güçlü durmalarına yardımcı olmaktadır.

Aylık olarak gerçekleştirilen açık görüşler hükümlüler için çok önemlidir. Çünkü ‘yarım saatten az, bir saatten fazla olmamak koşuluyla’ aileleriyle açık görüş alanında bir araya gelmektedirler. Açık-kapalı görüşlere gelme imkanı olmayan aileler hükümlülerle daha çok telefonlaşarak (haftada bir gün 10 dakika) ve mektuplaşma yoluna başvurumaktadırlar. Hükümlüler bu yollarla duygularını, düşüncelerini ifade etmekte özlemlerini gidermektedirler.

Kadın hükümlüler açısından da değerlendirme yapmak gerekmektedir. Kadın hükümlüler, erkeklere oranla daha hassastırlar. Haliyle uzman desteğine daha çok muhtaçtırlar. İlaveten aileleriyle bağları da güçlü tutulmalıdır. Çünkü aile her mahpusun en büyük destek kaynağıdır. Dolayısıyla mahpuslar aileleriyle sorun yaşamaları halinde psikolojik olarak yıpranabilmektedirler. Bu durum da onları agresif yapabilmekte ve cezaevi disiplinine aykırı eylemlerde bulunmaya itebilmektedir.

Cezaevi alt kültürüne göre, cezaevinde bulunan hükümlülerin burada kurdukları iletişim biçimi dışarıdakinden farklı hale gelebilmektedir bunun yanısıra koğuştta toplu yaşamadan dolayı hükümlülerin koymuş olduğu kurallara uyulması gerekmektedir. Aksi halde düzensizlik meydana gelerek sorunlar oluşmasına yol açacaktır. Hükümlülerin farklı suç kategorilerine yönelme eğiliminde bulunması (ceza infaz kurumuna yasak eşya sokmaya çalışmak vb. gibi) da meydana gelebilmektedir. Haliyle hükümlüler, sosyal ilişkilerinde hem içeride hem de dışarıda sorunlar yaşayabilmektedir. Haliyle alt kültürü özümsemeyenlerin ailesiyle iletişimleri güçlüdür (Klein ve Bahr, 1996’dan aktaran Loucks, 2004). Hükümlülerin aileleriyle olan bağlarını güçlendirmek ve ıslah süreçlerini teşvik etmek amacıyla iyi halli olanlara (disiplin cezalarının bulunmaması ve cezaevi idaresine, personeline, kurallarına aykırı davranışlarının bulunmaması) ödül adı altında aylık açık görüş süreleri uzatılmakta, ailesi uzakta olanlara ise telefon ödülü olarak haftalık telefon

görüş süresi uzatılmaktadır (<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.17249&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=Hükümlü%20ve%20Tutukluların%20Ödüllendirilmesi%20Hakkında%20Yönetmelik>, 15 Ocak 2018). Kuruma bağlı olmaksızın dini ve resmi bayramlarda da hükümlülere-tutuklulara ayrıca açık görüş yaptırılmaktadır (<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.8345&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=Hükümlü%20ve%20Tutukluların%20Ziyaret%20Edilmeleri%20Hakkında%20Yönetmelik>, 15 Ocak 2018). Ayrıca hükümlülerin aileleriyle ceza infaz kurumu içerisinde açık veya kapalı görüş günlerinde görüşmeler yapılarak sorunlarının çözümünde yardımcı olunmaya çalışılmakta, yaşanan veya yaşanabilecek sorunlar göz önünde bulundurulmaktadır. Böylelikle hükümlü ile aile arasında bağlar kuvvetlendirilmeye çalışılmaktadır.

Ailesinin ve çocuklarının ne durumda olduklarını, çocuklarının gelişimlerine şahit olamamak, ailenin geçimini nasıl sağladıklarını bilememek hükümlüler için ayrı bir sorundur. Özellikle çocukları konusunda hassas olan hükümlülerden bazıları ebeveyn olamadıklarını düşündükleri için çocuklarının ziyarete gelmelerini istememektedirler (Akgün, 2012). Ancak, hükümlülerin aileleri onlar için yaşama tutunmalarında en büyük destek kaynağıdır.

Hükümlüyü çocukları açısından değerlendirmek gerekirse hükümlünün çocuğuna karşı yerine getirmesi gereken sorumlulukları bulunmaktadır. Bunlar gerçekleşmezse çocuğun, ebeveynine olan güveni sarsılacaktır. Haliyle çocuk, hükümlü ebeveyniyle iletişim kurmak istemeyebilecek ve bağımlı koparma düşüncesine girebilecektir. Bu durum hükümlünün cezaevinde bulunduğu süre boyunca infazını zorlaştıracak hem fiziki hem de psikolojik olarak olumsuz etkilenmesine yol açacaktır. Dolayısıyla hükümlünün ailesiyle, yakınlarıyla özellikle çocuklarıyla iletişimi güçlendirilerek infaz süresince rehabilitasyon ve ıslaha yönelik çalışmalardan elde edilecek verimin artırılması açısından önem taşımaktadır.

Hükümlünün eşleriyle olan iletişimleri de önem arz etmektedir. İletişim kopukluğu veya gerilimler yaşanması halinde ailevi bağlarda çatırdamalar yaşanmakta boşanmaya kadar gitmektedir (Light, 1989'dan aktaran Loucks, 2004). Dolayısıyla bu durum hükümlünün infaz ve rehabilitasyon sürecini zorlaştırmaktadır. Psiko-sosyal servis uzmanları ise hükümlülerle bireysel görüşme gerçekleştirmekte,

Önce Düşün Programını uygulamaktadır (CTE Hazırlayıcı Eğitim Ders Notları, 2017). Ayrıca 0-18 Yaş Aile Eğitim Programı uygulanarak hükümlülerin aileleri arasındaki bağları güçlendirilmekte ve bilinçlilik düzeyi artırılmaktadır.

Hükümlüler cezaevine girdikten sonra arkadaş ve yakın çevreleriyle olan bağları da zayıfladığından bu durum onlar için sorun haline gelebilmektedir. Ayrıca ekonomik olarak destek sıkıntısı çeken hükümlüler arkadaş ve yakın çevresiyle olan bağlarının kopmasıyla ruhsal çöküntü içerisine girmektedir. Dolayısıyla herhangi bir destek göremeyen hükümlü sorunlarla baş edemez hale gelmektedir (Akgün, 2012). Psiko-sosyal servis uzmanları hükümlülerin yaşadığı bu tür sorunlardan dolayı içinde buldukları olumsuz duygu-düşünce yani depresif ruh hallerinden çıkmaları için onlarla bireysel görüşmeler yapmaktadırlar. Hükümlülere güçlendirme yaklaşımı yoluyla karşılaştıkları sorunlarının kolaylıkla üstesinden gelmelerine yardımcı olunmakta, bilinçlilik düzeyleri artırılmakta, 'sorun çözme kapasiteleri' geliştirilmektedir.

1.9.1.4. Sosyo-Ekonomik Destek

Cezaevi süreci açısından değerlendirme yapmadan önce genel itibariyle ailelerin hükümlüler için önemli olduğunu vurgulamak gerekir. Haliyle hükümlülerin ailelerine de değinmek gerekmektedir. Bireylerin, hükümlülük öncesi daimi bir işlerinin olmaması, aileleri için sorun oluşturmaktadır. Bu durum aileleri, ekonomik olarak yıpratabilmektedir. Aileler, yoksunluk içerisine girmektedir (Önal Dölek, 2004).

Hükümlülerin yaşadığı ekonomik sıkıntılar onları cezaevinde zorlayan en önemli faktörlerden bir tanesidir. Hükümlülerin bazılarının gelirleri azken bazılarının ise hiç geliri yoktur. Dolayısıyla kimisi ihtiyaçlarını rahat bir şekilde giderirken kimisi de giderememektedir. Ayrıca hükümlülerin belirli bir harcama miktarı vardır ve bunun üzerine çıkamazlar. Herhangi bir geliri olmayan hükümlüler ceza infaz kurumlarında herhangi bir iş dalında çalışarak CTE'ye bağlı İş Yurtlarından paraları ödenmek üzere cüzi bir miktarda da olsa belirli bir gelir elde etmektedirler (<https://kms.kaysis.gov.tr/Home/Goster/37129>, 10 Mart 2018). Mesleki anlamda vasıflı olmayan hükümlüler cezaevinden salıverilme sonrası istihdam konusunda sorun yaşayabilmektedirler ve bu durum da onları tekrar suç işleme eğilimine yöneltebilmektedir.

Hükümlüler ihtiyaçlarını haftalık olmak üzere kurum kantin fişlerine yazarak hesaplarındaki paralardan alınmak üzere kurum kantininden temin etmektedirler (<https://kms.kaysis.gov.tr/Home/Goster/36811>, 10 Mart 2018). Kantinde bulunmayan yönetmelikte alınmasına izin verilen bazı ihtiyaçlar ise dış kantin aracılığıyla karşılanmaktadır. Dolayısıyla ekonomik durumu iyi olmayan hükümlüler bu ihtiyaçlarını karşılama konusunda yoksunluk çekmekte ya da zorluk yaşadıkları görülmektedir ve sosyo-ekonomik desteğe ihtiyaç duymaktadırlar (Akgün, 2012). Bunu gidermek adına maddiyatı güçlü hükümlüler, diğer kötü durumda olanlara yardımcı olmaktadır. Sosyal ihtiyaçlarını gidermeleri karşılığında birbirlerini desteklemektedirler. Örneğin çamaşırların yıkanması vb. gibi (İl, 1990). Böylelikle birbirlerinin eksikliklerini gidermektedirler.

Sosyal yardıma ihtiyaç duyan hükümlülere Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı sosyal hizmet merkezleri ve sosyal yardım kuruluşları aracılığıyla yardım yapılmaktadır. ‘65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşları ile Engelli ve Muhtaç Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun’ kapsamına giren hükümlülere belirli bir miktarda ekonomik yardım yapılmaktadır (Göktaş, Çakar ve Özdamar, 2011, s. 84). Çocuğuna bakamayacak durumda olup, devlet korumasına bırakılacak durumda olan çocukların aile ortamında büyümeleri için sosyal ekonomik destek (SED) yardımı altında hükümlünün ailesine yardım yapılmaktadır (SED Hizmetleri Hakkında Yönetmelik, <https://kms.kaysis.gov.tr/Home/Goster/44321>, 10 Mart 2018). Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları ise maddi koşulları kötü olan ya da temel gereksinimlerini gidermekte zorlanan hükümlülerin ailelerine, ayni ve nakdi yardımlar yaparak aileleri desteklemektedir. Sosyal çalışmacılar bu tür konularda hükümlülerle ya da hükümlülerin aileleriyle bireysel görüşmeler yoluyla onlara rehberlik etmekte ve onları ilgili kurumlara yönlendirme yapmaktadır. Dolayısıyla bağlantı kurucu rolündedirler.

1.9.1.5. Eğitim-Öğretim Etkinlikleri ile Sosyal Etkinlikler

Cezaevlerinde eğitim-öğretim faaliyetleri önemlidir. Eğitim seviyelerindeki düşüklük birçok konuda sıkıntı yaratabilmektedir. Dolayısıyla hükümlüler eğitimlerini uzaktan eğitimlerle sürdürmektedir. Ayrıca sınavlara cezaevlerinde

girmektedirler. Ayrıca okuma-yazma kursları açılmaktadır. Çünkü bu kursların açılması zorunludur.

Cezaevlerinde hükümlülere yönelik olarak mesleki anlamda birçok kurs açılmaktadır. Hükümlüler açılan bu kurslar sonrasında sahip oldukları beceriler yoluyla CTE Genel Müdürlüğüne bağlı İş Yurtlarında istihdam edilmektedir. Genellikle tüm hükümlülere, ücretler eşit dağıtılmaktadır. Hükümlüler, atölyelerde çalışarak hem ihtiyaçlarını gidermekte hem de ıslah süreçlerini verimli geçirmektedirler (Birleşmiş Milletler, 2008).

2000 yılında Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki bazı cezaevlerinde 960 hükümlünün eğitim düzeyi ile suç ilişkisi ele alınmış ve araştırmada hükümlülerin %78'inin lise eğitim düzeyinden aşağıda bir eğitim düzeyine sahip olduğunu tespit etmiştir (Kızmaz, 2004, s. 314-318). Eğitim düzeyinin düşük olması kişinin herhangi bir mesleki alanda uzmanlaşma ya da kalifiye olma ya da bir şey öğrenme seviyesine de etki etmektedir.

Ceza infaz kurumları; halk eğitim merkezleri, üniversiteler, meslek odaları vb. gibi birçok STK'larla işbirliği yaparak hükümlülerin iş sahibi olmalarını sağlamaktadır. Bunun yanısıra bu işbirliği ile hükümlülerin boş zamanlarını verimli bir şekilde kullanmaları sağlamak amacı da güdülmektedir. Özellikle bu tarz etkinlikler için atölyeler oluşturulur ve kursların sonunda sertifikalar verilir (Çimen, 2015, s. 171). Hükümlülerden isteyenler yarıda kalan eğitimlerini dışarıdan tamamlayabilmektedirler. Ayrıca meslek edindirme kurslarına da katılabilmektedirler. Ancak ceza infaz kurumlarının fiziki koşulları yetersiz olması halinde bu mesleki kurslar açılmamaktadır. Özellikle yeni tip ceza infaz kurumlarında (F-T tipi ceza infaz kurumları) meslek edindirme kursları ve sanat atölyelerinde hükümlüler çeşitli mesleki ve sanatsal kurslara katılarak, beceriler kazanmaktadırlar.

Hükümlülerin eğitim seviyeleri arttıkça suç işleme oranlarında azalma olduğu istatistiki bilgilerde görülmektedir. Eğitim yoluyla hükümlüler, mevcut sisteme ayak uydururlar. Bunun yanısıra dini eğitim de takviye edilmektedir (Birleşmiş Milletler, 2008). Hükümlülerden bazılarının eğitim seviyelerinin düşük olduğu (çoğunlukla ilkokul mezunu) bazılarının okuma-yazma dahi bilmediği istatistiklerde

görülmektedir. Dolayısıyla yaptığımız çalışmada da eğitim düzeyleri düşük hükümlülerin daha fazla suç işlediği bulgusuna ulaşılmaktadır.

Ceza infaz kurumlarının kötü yerler haline getirilerek suçlu profili içerisinde olanları caydırma amacı güdülmekte, ıslah amacına ise yeterince ulaşılamamaktadır (Giddens, 2012). 5275 sayılı Kanun'da ise infazın temel amacının mahkumların ıslah edilerek, topluma yeniden uyumlarının sağlanması gerektiği vurgulanmıştır (Çimen, 2015, s. 163). Özetle hükümlülerin toplumla bütünleşmeleri adına gerekli şartların yerine getirilmesi gerekmektedir.

Ceza infaz kurumlarında yapılan her türlü aktivite hükümlülerin sosyal gelişimine katkı sağlamaktadır. Tahliye olan hükümlülerin toplumsal yaşama uyumunu kolaylaştırmaktadır. Araştırmalara bakıldığında ıslah faaliyetlerine katılan mahkumların düşünce ve davranışlarında olumlu gelişmeler sağlandığı, eğitim-öğretim faaliyetlerinde bilgi seviyelerinin arttığı, sosyal-kültürel-sportif faaliyetlerin birlikte yapılmasıyla mahkumların etkileşim ve iletişim becerilerinde olumlu değişimler görüldüğü, etkinliklerin beraber yapılmasıyla mahkumların arkadaşlık ve dostluk kurduğu ve iletişim becerilerinin geliştiği görülmüştür. Dini faaliyetlerinde sosyalleşmeye katkı sağladığını görebiliriz (Çimen, 2015). Ayrıca hükümlülerden iyi halli olup, kurum içerisindeki işlerde gayret gösteren, etkinliklere katılım sağlayanlara takdir belgeleri verilerek onların ıslah olmalarındaki motivasyonları artırılmaktadır.

1.9.2. Hükümlülerin Ceza İnfaz Kurumundan Tahliye Olmaları Sonrası Yaşadıkları Sosyo-Ekonomik Sorunlar ve İhtiyaç Duydukları Sosyal Hizmetler

1.9.2.1. Sosyal Yaşama Adaptasyon

Hükümlüler, cezaevi sürecinde buranın alt kültürüne alışmaktadır. Bir nevi cezaevi disiplinini benimsemektedir. Yansımaları ise şiddete yönelme, dışarıya uyum konusunda zorlanmadır. Haliyle hükümlü, dışarıdaki işleyişe ayak uyduramayabilir. Bu da onların bazı kopukluklar yaşamasına yol açmaktadır. Yapılan çalışmada kadın mahpusların mahkumiyet sürecinde aile üyeleriyle iletişimlerinin bir süre sonra zayıflamaya başladığı görülmektedir. Daha sonra ise iletişimlerinde kopukluklar yaşandığı görülmektedir (Dodge ve Pogrebin, 2001). Bu durum hükümlülerin sosyal yaşamlarındaki adaptasyon sürecine ket vurmaktadır. Dolayısıyla sosyal çalışmacılar müdahale planlarını oluştururken müracaatçıların sahip olduğu şartları yani içinde buldukları koşulları göz önünde bulundurmaktadır. Ayrıca işbirlikçi model benimsenmelidir. Bu model, tüm disiplinlerle işbirliği içerisindedir. Hükümlülerin toplumsallaşmasında tüm disiplinler devreye sokulmaktadır (Wormith vd., 2007).

Ülkemizde AB ile işbirliği içerisinde yürütülen Powell ve Teasdale tarafından geliştirilmiş olan Salıverilme Öncesi Mahkum Gelişim Programı ceza infaz kurumlarında uygulanmaktadır. Bu program her bir oturumun 90 dakika sürdüğü toplam 10 oturumdan meydana gelmekte, psikolog ve sosyal çalışmacılar tarafından mahkumlara uygulanmaktadır. Programda iletişim becerileri, stres yönetimi, karar verme, sorun çözme, müzakere becerileri gibi oturumlardan oluşmakta böylelikle hükümlülerin yeni beceriler edinmesi var olan becerilerini ise geliştirmesine yardımcı olmaktadır (CTE Hazırlayıcı Eğitim Ders Notları, 2017, s. 56).

Hükümlüleri topluma kazandırmak adına sosyal yaşamda topluma yönelik bilinçlendirme çalışması yapılmalıdır. Hükümlülerin toplumla bütünleşmelerini sağlamak için onların toplum tarafından kabul görmeleri gerekmektedir. Dolayısıyla toplumun kabullenici ya da hoşgörülü olması gerekmektedir. Sosyal hizmet müdahaleleri de burada devreye girerek hükümlüleri kazanmaya yönelik programlar geliştirmektedir.

Tahliye sonrası hükümlü sosyal hizmet uygulamalarına ihtiyaç duymakta ve sosyal hizmet uygulamalarıyla bu ihtiyaçlarını gidermektedir. Sosyal çalışmacılar

mesleki anlamda hükümlülerin ihtiyaçlarını karşılamaları adına ilgili kişi ve kurumlarla bağlantı kurmakta ve hükümlülere gerekli rehberlik ve danışmanlık hizmetini sunmaktadır.

1.9.2.2. Aile ve Sosyal Çevre Desteği

Hükümlülerin tahliye sonrası toplumsal yaşama uyum sağlayabilmesi gerekmektedir. Uyumu kolaylaştırmak için aileden ve yakın sosyal çevreden destek görmek şarttır (Nelson vd., 1999). Hükümlünün aileden ve yakın çevreden sosyal destek görmemesi halinde yeniden suç işleme olasılığı artış gösterecek ve devletin kaynakları zarar görecektir.

Hükümlüler tahliye sonrası ailesiyle süregelen iletişimini devam ettirmek istemektedir. Tahliye sonrası ilişkiler yeniden dizayn edilmektedir. Tahliye sonrası hükümlülerin toplumla bütünleşmesi için ailenin burada devreye girmesi gerekmektedir (Martinez ve Christian, 2009). ABD’de ebeveynlerle çalışma yapılmıştır. Çalışmada ebeveynlerin çocuklarıyla yaşadıkları süreye bakılmıştır. Kadınların mahkumiyet öncesi çocuklarıyla daha çok yaşadıkları görülmüştür. Ancak mahkumiyet sürecinde yaşanan gerilimler aile yapısını bozmaktadır (Mumola, 2002). Haliyle mahkumiyette ailenin desteği yadrganamaz.

Hükümlünün ceza infaz kurumunda bulunmasına etki eden faktörlerden bir tanesi de arkadaş çevresidir. Tahliye sonrası hükümlünün bu arkadaş çevresinden uzak durması yararına bir durumdur. Ceza infaz kurumunda bulunan sosyal çalışmacılar bu konuda hükümlülere gerekli rehberlik ve danışmanlık hizmeti vermektedir (Nelson vd., 1999). Hükümlülere, suçu tekrarlamamaları adına bireysel görüşmeler yoluyla onlara kötü arkadaş çevrelerini değiştirmeleri ya da iletişimlerini koparmaları yönünde telkinlerde bulunmaktadır. Ayrıca sosyal çalışmacılar hükümlülerin ailelerine de bu yönde önerilerde bulunmaktadır.

Ceza infaz kurumlarında hükümlülerin aileleriyle olan bağlarını güçlendirmek ve aileleri bilinçlendirmek amacıyla da bazı programlar uygulanmakta ya da bazı çalışmalar yapılmaktadır. Bunlardan bir tanesi de 0-18 Yaş Aile Eğitim Programıdır (CTE Hazırlayıcı Eğitim Ders Notları, 2017). Dolayısıyla bu programdan bahsetmek gerekmektedir.

Ceza infaz kurumlarında 0-18 Yaş AEP uygulanmaktadır. MEB ile işbirliği içerisinde yürütülmektedir. Bu yaş grubu aralığındaki çocuklu ailelere yönelik olarak düzenlenen program çocukların gelişimini desteklemekte, birçok çocuğa ulaşmayı amaçlamakta ve onların koruyucu bir ortamda gelişmelerini öngörmektedir. Program 4 modülden meydana gelmektedir. Bunlar 0-3, 3-6, 7-11, 12-18 Yaş AEP'ından oluşmaktadır (http://www.cte.adalet.gov.tr/menudekiler/psikososyal/calisma_programlari.asp, 15 Ağustos 2018).

Aile eğitim programına genel olarak baktığımızda ailelerin temel ihtiyaçları göz önünde bulundurularak oluşturulmuştur. Genel itibariyle 5 alandan ve 26 modülden oluşmaktadır. Bu alanlar aile eğitimi ve iletişim, hukuk, iktisat, medya ve sağlık olmak üzere 5'e ayrılır. Konumuzla ilgili olarak aile eğitimi ve iletişime bakmak gerekirse; bu alanda aile yaşamı bütüncül olarak ele alınmakta ve aile yaşamının güce dayalı bir anlayışı olması gerektiği vurgulanmaktadır. Aileyi yaşamların farklı evrelerinde karşılaşılabilecekleri sorunlar hakkında bilgilendirmek, bu sorunların çözümüne ulaşmalarını sağlayacak farkındalığı ve becerileri kazandırmayı amaçlamaktadır. Ayrıca program aile kurma ve aile olma süreçlerinde problemler ortaya çıkmadan toplumsal yararı yüksek, zararı engelleyecek hareketleri devreye sokmayı temel hedef haline getirmeyi öngörmektedir (<https://www.aep.gov.tr/egitim-icerikleri/>, 15 Ağustos 2018). Bu alan 5 modülden meydana gelir. Bunlar; "Hayatın İlk Çeyreği (0-18 Yaş Gerilimi), Evlilik ve Aile Hayatı, Aile Yaşam Becerileri, Okul ve Aile, Üstün Yetenekli Çocuklar ve Aileleri"dir (<https://www.aep.gov.tr/egitim-icerikleri/>, 15 Ağustos 2018). Bu program aracılığıyla hükümlülerle aile döngüsü arasında arabuluculuk yapılmaktadır.

1.9.2.3. Kalacak Yer Sorunu

Ceza infaz kurumunda yer alan hükümlüler tahliye sonrası önemli toplumsal sorunlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bunlardan bir tanesi de kalabileceği ve yaşamını idame ettirebileceği yer sorunudur. Hükümlünün ceza infaz kurumunda bulunması hem ailesi hem de toplum tarafından olumsuz karşılanabileceğinden dolayı hükümlü tahliye sonrası ailesinin yanına veya daha önce yaşamış olduğu sosyal çevreye dönmekte zorlanabilmektedir. Kimi hükümlünün ailesi toplum içerisinde damgalanma korkusu ve mahalle baskısından dolayı yaşam alanını değiştirmekte kimi hükümlünün ailesi ise hükümlüyü reddetmektedir. Hükümlülerin çok azı ailesine dönebilmektedir (Housing Research, 1996). En önemli sorun

hükümlünün tahliye sonrası toplumsal yaşama uyum sağlayabilmesi konusunda karşılaşılabileceği sorunlardır. Haliyle sosyal çalışmacı hükümlünün tahliye sonrası kalacak bir yeri bulunmaması halinde ilgili sosyal yardım kurum veya kuruluşlarına yönlendirerek rehberlik hizmeti vermektedir. Bunun yanısıra hükümlüye ihtiyaçlarını gidermesi amacıyla hangi yollara başvurabileceği ile ilgili danışmanlık yapabilmektedir. Böylelikle suçluluğun tekrarlanması önlenmektedir.

Hükümlülerin tahliye sonrası yaşamlarına ilişkin bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışma 6 ayda gerçekleşmiştir. Buna göre program hazırlanmıştır. Hükümlülerin çoğunluğu kalacak yer konusunu toplumla bütünleşmelerinde önemli bir yere koymuşlardır (Morani vd., 2011). Çünkü kalacak yer konusu sadece bir yaşamı idame ettirme gibi gözükse de iletişim ve sosyalleşme açısından da önem arz etmektedir. Tahliye sonrası kadın hükümlülerle başka bir çalışma yapılmıştır. Hükümlüler karşılaştıkları gerilimlerden birini de barınma olarak vurgulamışlardır (McIvor, Trotter ve Sheehan, 2009).

1.9.2.4. İstihdam

Tahliye sonrası hükümlüler, toplum içerisinde damgalanmaktadır. Hükümlü damgası, yaşamlarını zorlaştırmaktadır. İlaveten mesleki olarak vasıfsız iseler, zorluk derecesi artmaktadır. Haliyle hükümlülerin birçok alanda istihdam edilmesi gerekmektedir. Kadın hükümlülerin de benzer sorunlar yaşadığı görülmektedir. Tahliye sonrasında mesleki anlamda vasıfsız olmalarından dolayı sorunlar yaşamaktadırlar (McIvor vd., 2009). Bu durumda dezavantajlı konuma düşmektedirler. Haliyle tahliye sonrası kadın hükümlüler fizyolojik ve sosyal yaşamlarını idame ettirebilmek, ayakları üzerinde durabilen birer birey olabilmek için ihtiyaçlarını karşılayabileceği miktarda bir ekonomik gelire ihtiyaç duyacaklardır. Bunun için de istihdam edilmeleri şarttır (Saruç, 2013). Dolayısıyla hükümlülerin ceza infaz kurumlarında mesleki bilgi ve beceri kazanmaları hem kendileri hem de topluma uyum sağlamaları açısından önem arz etmektedir.

Eski hükümlülerin kamuda istihdamları sağlanmaktadır. İş Kanunu'na bakıldığında kamuda eski hükümlü çalıştırılması gerekmektedir. Belirli bir kontenjanı bulunmaktadır. Bu oran %2'dir (İş Kanunu Madde 30, <https://mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4857.pdf>, 10 Şubat 2019). İstihdamda suç

türleri ayrıştırılmaktadır. Yani belirli kriterler bulunmaktadır. Kriterlere uyanlar istihdam edilmektedir. Ancak ülkemiz şartlarında bu kanuna uyulmamaktadır.

Devletin ve toplumun eski hükümlüleri yeniden sosyal yaşama kazandırma konusunda ortaklaşa çaba harcaması gerekmektedir. Çünkü aksi durumda eski hükümlü yeniden suç işleyerek hem topluma hem de devlet kaynaklarına zarar verme potansiyeline sahiptir (Koçak ve Altun, 2010). Dolayısıyla eski hükümlülerin topluma kazandırılması açısından istihdam konusunda gerekli kaynak ve politikaların üretilmesi gereklidir. Sosyal çalışmacılar hükümlüleri bu konuda bilgilendirmektedir. Ayrıca hükümlülerin mesleki yeterliliklerine göre gerekli yönlendirmeleri yapmaktadır.

Hükümlü, toplumsal hayata uyum sağlamak ister. Haliyle istihdam edilmesi şarttır. Hükümlünün çalışması ona güven de sağlar. Böylece, yaşamını yasal yollardan idame ettirir. Aksi halde suç işlenmesi kaçınılmazdır. Mesleği olan hükümlüler cezaevi sürecinde ve sonrasında zorlanmamaktadır. İş yurtları aracılığıyla para kazanmaktadırlar.

Yukarıda bahsedilen tüm sorunları ve gereksinimleri görebileceğimiz ceza infaz kurumlarından birisi de Bingöl M Tipi CİK'dir. Kurumdan bahsetmeden önce kısaca Bingöl iline değinmek gerekir.

1.10. BİNGÖL

Araştırma yapılan ilin yani Bingöl'ün, Türkiye'nin diğer bölgelerindeki şehirlerle kıyaslandığında gelişmişlik göstergeleri açısından düşük değerlere sahiptir. Göstergeler ise sosyo-ekonomik ve kültürel açıdan ele alınmaktadır. Dolayısıyla çalışma yapılan il, az gelişmiş olarak değerlendirilmektedir. Kişinin suça meyilli olması veya bilinçlilik seviyesindeki düşüklük, içinde bulunulan bölgenin sosyo-kültürel unsurları, suç olgusunda etkili olmaktadır. Bu faktörler araştırma yapılan ilin suç olgusunu açıklamakta etkilidir ve suçluluğun nedenlerini ortaya koymaktadır.

Araştırma yapılan Bingöl'de işsizliğin yüksek olduğu, eğitim ve sağlık hizmetlerinin yetersiz olduğu, altyapı ve belediye hizmetlerindeki yetersizlikler ve aksaklıklar, yaşam ve hizmet kalitesindeki düşüklük vb. gibi sorunlar öne çıkmaktadır (Tatlıhoğlu, 2015, s. 11-12). Dolayısıyla bu durum suçun ortaya çıkma olasılığına yol açma potansiyelini doğurabilmektedir.

Bingöl uyuşturucu suç oranları bakımından TRB Bölgeleri arasında 4. Sırada yer almaktadır. Uyuşturucu suçları sayısal olarak az gibi görünebilmektedir ancak oransal olarak yüksek bir değere sahiptir. Ayrıca Bingöl'ün Genç ilçesi uyuşturucu ekimi ve ticaretinin yoğun olduğu bölgelere (Kulu-Lice ve Muş) yakın olması nedeniyle ildeki uyuşturucu kullanımını yaygın hale getirebilmekte ve uyuşturucu kullanım oranını artırabilmektedir. Bunların yanısıra Bingöl ili çocuk mükerrer suçları bakımından Doğu Anadolu Bölgesinde 2. Türkiye genelinde ise 13. sırada yer almaktadır. Bingöl faili bulunamayan olay oranları bakımından Türkiye genelinde 5. sırada yer almaktadır. Türkiye ortalaması %23,28 iken Bingöl ilinde bu oran %31,74'tür (Solak, 2016, s. 58-69). Bu veriler ise bize Bingöl ilinde araştırmanın daha çekici olmasını ve araştırmanın genel amaçlarından biri olmasını sağlamaktadır.

1.10.1. Bingöl M Tipi Kapalı-Açık Ceza İnfaz Kurumu

Çalışma yapılan kurumdan bahsetmeden önce M tipi yapılara genel hatlarıyla değinmek gerekmektedir. Bu tarz kurumlar iki katlıdır. Oda sistemi esastır. sistemde; yemekhane altta, yatakhane üsttedir. Ziyaretçi alanları bulunmaktadır. Konferans alanı da yer almaktadır. Berber, hamam vb. gibi kısımlar da vardır. İlaveten mahkumlar için iş atölyeleri de bulunmaktadır (<http://www.cte.adalet.gov.tr/>, 22 Haziran 2019). Ancak bu tipteki ceza infaz kurumları kapasitesinin üstünde mahkum bulundurmasının yanısıra, kapalı spor salonu veya açık halı saha gibi sportif alanlara sahip değildir. Açık görüş alanları ihtiyacı karşılayamadığı gibi bireysel görüşme oda sayısı da yetersizdir. İş atölye alanları da kısıtlı olduğundan mahkumlar sosyal aktivite yönünden minimum düzeyde etkinlik yapabilmektedirler. Dolayısıyla fiziki koşulların yetersizliği hem hükümlü ile tutukluları hem de personeli hizmetlerin yerine getirilmesinde zorlayabilmektedir.

“Bingöl M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Bingöl İli Merkez Kaleönü Mahallesi Muş karayolu üzeri 10. km'de yer almakta olup şehir merkezine 12 km uzaklıktadır. Ceza infaz kurumunun inşası 1990 yılında tamamlanarak mahkum kabulüne başlanmıştır. Kurum toplam 30.250 m² alan üzerine kurulmuştur. Bu alan içerisinde; ceza infaz kurumu ana binası, ana hizmet binasının bitişiğinde Jandarma Bölük Komutanlığı, Ziyaretçi Kayıt Kabul Binası yer almaktadır. Ceza infaz kurumu ana binası A blok ve B blok olmak üzere toplam 2 bloktan meydana gelmektedir. Her

bloкта 3 koridor yer almaktadır. Toplam 45 oda mevcuttur. Kurum içerisinde 1 konferans salonu, revir, 1 derslik, 1 bilgisayar sınıfı, 1 kütüphane, 1 terzihane ve 1 adette kuaför salonu yer almaktadır. Bingöl M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunun Kapasitesi 260 iken Adalet Bakanlığı tarafından 325'e çıkartılmış olup, bir bölümü yüksek güvenli ceza infaz kurumu statüsündedir” (<http://www.bingolmcik.adalet.gov.tr/kurum.html>, 28 Nisan 2018). Açık cezaevi ise kapalı cezaevine bağlı tek müdürlük şeklinde olup ortalama 200 hükümlü kapasitesine sahiptir. Açık ceza infaz kurumunda da 1 konferans alanı, revir, kütüphane, kuaför salonu, atölye, yemekhane bulunmaktadır.

Kapalı ceza infaz kurumunda 45 oda ve araştırma yapıldığı sürede 454 tutuklu-hükümlü, açık ceza infaz kurumunda ise 200 hükümlü bulunmaktadır. Hükümlülerin hangi odaya gidecekleri içlerinde “kurum müdürü, kurum ikinci müdürü, idare memuru, eğitim birimi ve psiko-sosyal servisinde çalışan ilgili personeller ile teknisyen ve infaz koruma başmemurunun bulunduğu idare ve gözlem kurulu” tarafından belirlenmektedir. Kapalı ceza infaz kurumunda odalar tutuklu-hükümlü ayrımı yapılarak sınıflandırılmıştır. Kadınların, çocukların, terör suçundan ve cinsel suçtan yatmakta olanların da odaları ayrıdır. Ayrıca işçi odaları da farklıdır.

Çalışma yapılan ceza infaz kurumunun fiziki koşulları yetersizdir ve kurum küçüktür dolayısıyla fazla çalışma alanı yoktur. Kapalı ceza infaz kurumunda hükümlüler mutfak işlerinde, revir biriminde, kurum kantininde, terzide, kuaför salonunda, çay ocağında, kütüphane ile çöplerin atılmasında, açık ceza infaz kurumunda ise kalorifer, kurum kantininde, çay ocağı, kebab salonu, nizamiye, idari bina içerisindeki işlerde ve atölyede kuruma ihale yoluyla verilmiş resmi kurumlara ait kıyafetlerin dikimi, sökümü ya da temizliği vb. gibi işlerde istihdam edilmektedir. Kapalı ceza infaz kurumunda çalışanların olduğu odalara her gün sıcak su verilirken, diğer odalara haftada 2 gün verilmektedir. Çalışan hükümlü ve tutuklular sabah sekiz gibi koğuştan çıkıp akşam altı-yedi arası odalarına dönmektedir. Çalışanların yerleri iş tecrübesi, fiziki yeterlilikleri, iyi halli olma durumuna göre belirlenmektedir. Çalışan hükümlüler çalışmaktan memnun olduklarını, böylece zamanın çabuk geçtiğini ve bunun farkına varmadıklarını, dışarıdaki yaşamda çalışıyormuş gibi olduklarını vurgulamışlardır. İşçi hükümlüler çalışmalarını halinde cüzi bir miktar

ücret almaktadırlar. Diğer hükümlüler de çalışmak istese de çalışılacak alan kısıtlı olduğu için pek mümkün değildir.

Kapalı ceza infaz kurumunda hükümlülerin görüş ve telefon günleri odalarına göre belirlenmektedir. Hükümlülerin 10 dakika telefonla konuşma hakları bulunmaktadır. Açık görüşlerde görüşme süresi “yarım saatten az bir saatten fazla olmayacak şekilde” ayarlanmaktadır. Kapalı görüşler de aynı sürelerde kapalı görüş alanında gerçekleştirilmektedir. Açık ceza infaz kurumunda ise hükümlüler hafta sonunda açık görüşlerini yapmaktadır. Telefon görüşlerinde ise sınır bulunmamakta olup, kurum içerisindeki ankesörlü telefonlardan telefon kartı yoluyla telefon görüşlerini yapabilmektedirler. Ayrıca 3 ayda bir açık ceza infaz kurumundan “hiç firar girişiminde bulunmamış olan hükümlüler yol süresi hariç 3 güne kadar izin” kullanabilmektedirler (http://www.cte.adalet.gov.tr/menudekiler/hukumlu_haklari.asp, 16 Aralık 2018).

Hükümlülerden çalışmayanların telefon ve görüş günleri haricinde vakitlerinin çoğunluğunu koğuşlarında geçirmektedirler. Sosyal ve kültürel etkinliklerde hükümlüler koğuşlarından çıkarılarak bu etkinliklere katılmaları sağlanmaktadır. Ayrıca hükümlülere yönelik meslek edindirme kurslarının yanısıra becerisel kurslar da düzenlenmektedir. Salıverilme sonrası hükümlülerin topluma uyum sağlamalarında bu kurslar etkili olduğu gibi rehabilite olmalarına da yardımcı olmaktadır. Açık ceza infaz kurumunda ise hükümlülerden çalışmayanlar vakitlerinin çoğunu ceza infaz kurumunun sosyal aktivite alanlarında gerçekleştirmektedirler. Kapalı ceza infaz kurumuna oranla daha az kısıtlılıkları bulunmaktadır. Ayrıca eğitimine devam eden hükümlüler okullarıyla ilgili gerekli her türlü bilgiyi kuruma bildirmek şartıyla ilgili kurumlardan gerekli izinleri alarak örgün eğitimlerine devam etmektedirler. Belirlenen saatlerde tekrar ceza infaz kurumuna dönmektedirler.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırmanın evren ve örneklem kümesi, araştırmada kullanılan veri toplama araçları ve elde edilen verilerin analizi, araştırmanın süresi ve olanakları gibi konulara yer verilmiştir.

2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Genel tarama modeli, birden fazla elemandan meydana gelen bir çalışmada, çalışmanın evreni hakkında genel bir yargıya varabilmek için evrenin tümünün ya da örneklem üzerinden tarama yapılması durumudur (Karasar, 2012, s. 79). Genel tarama modeli Bingöl M Tipi Kapalı-Açık Ceza İnfaz Kurumunda infazlarını gerçekleştiren hükümlülerin yaşamış oldukları sosyo-ekonomik sorunları ve bu sosyo-ekonomik sorunların giderilmesindeki sosyal hizmet uygulamaları ile müdahalelerini saptamak açısından uygun olan modeldir.

2.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Ceza infaz kurumlarında kalmakta olan adli hükümlüler araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Bingöl M Tipi Kapalı-Açık Ceza İnfaz Kurumunda bulunan adli hükümlüler ise araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırma yapılan tarihler arasında (21 Haziran-09 Ağustos 2018) Bingöl M Tipi Kapalı-Açık Ceza İnfaz Kurumunda toplam 400 civarında adli hükümlü (ceza infaz kurumuna günlük yeni hükümlü girişi eski hükümlü çıkışı olmaktadır) bulunmaktadır. Araştırma kapsamında 250 adli erkek hükümlü ile görüşülerek, görüşme formları hükümlüler tarafından doldurulmuştur.

2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırma verileri Bingöl M Tipi Kapalı-Açık Ceza İnfaz Kurumunda infazlarını gerçekleştiren hükümlülerden görüşme tekniği ve görüşme form soruları ile toplanmıştır. Bu form soruları ile hükümlülerin sosyo-ekonomik sorunları ile bu sorunların çözümüne yönelik ihtiyaç duyulan sosyal hizmet uygulamaları ve müdahaleleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Görüşme form sorularının amacı hükümlülerin ceza infaz kurumunda infaz sürecini tamamlayıp, tahliye sonrasında

kadar olan süreçteki yaşadıkları sorunların tespit edilmesine yöneliktir. Görüşme formunda açık uçlu ve kapalı uçlu sorulara yer verilerek hükümlülerin görüşlerine de yer verilmek istenmiştir. Sorular hazırlanırken İl (1990), Akgün (2012), Saruç, (2013), Soytürk (2013)'ün vb. gibi benzeri çalışmalardaki görüşme formlarından yararlanılmıştır. Hükümlülere yöneltilen bazı sorular gereksiz olduğu için çalışmadan çıkarılmıştır. Veri toplamada görüşme tekniği kullanılarak hükümlülerle yüz yüze görüşülmüştür. Hükümlülere soruların anlaşılması konusunda gerekli açıklamalar yapılmış olup; hükümlülerle görüşme konusunda kurum personelinden (görevli psiko-sosyal memurdan) destek alınmıştır.

2.4. VERİLERİN ANALİZİ

Hükümlülerin görüşme formlarına vermiş oldukları yanıtlar belirli kategorilere ayrılarak istatistiksel çözümlene yapılmıştır. Çalışma sonucu ortaya çıkan veriler SPSS 25.0 (Sosyal Bilimler için İstatistik Programı) ile işlenip çözümlenmiştir, tablolar ve çizelgeler ile aktarılmıştır. Hükümlülerin görüşme formlarına vermiş oldukları cevaplar sonucundan yola çıkılarak iki değişken arasında ilişkiyi ortaya koymak adına ki-kare testi uygulanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR ve YORUM

Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgular, hükümlüye ait demografik ve genel bilgiler, hükümlülerin cezaevi sürecinde ve tahliye sonrası ihtiyaç duyabilecekleri sosyal hizmet uygulamaları farklı bölümler halinde değerlendirilmiştir. Demografik bilgiler kısmında hükümlülerin yaş, öğrenim ve medeni durumu, hane halkı sayısı, mesleği, aylık geliri vb. gibi bilgilere yer verilmiştir. Cezaevi süreci ve tahliye sonrası bilgiler kısmında ise hükümlülerin aileleri, eşi, çocukları, arkadaş ve diğer yakınlarıyla olan ilişkilerin yanında ihtiyaç duydukları sosyal hizmet uygulamalarına yer verilmiştir.

3.1. HÜKÜMLÜLERE AİT GENEL BİLGİLER

Bu bölümde hükümlülerin yaşı, öğrenim ve medeni durumu, evliyse kaçınıcı evlilik yaptığı, mesleği, aylık geliri, hane halkı sayısı, cezaevinde hangi suçtan dolayı bulunduğu, ceza süresi ve tahliyeye kalan süre, yakın çevresinde tutuklu-hükümlü birinin olup olmadığı, yakın çevresinde akıl ve ruh hastalığı-alkol-uyuşturucu-kumar oynama alışkanlığı olan birilerinin olup-olmadığı, daha önce cezaevinde bulunulduysa hangi suçtan bulunulduğu ve suç işlemeye yönelten sebebin ne olduğuna dair bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 5: Hükümlülerin Yaşları

Yaş Aralığı	Frekans	Yüzde
18-28	85	%34,0
29-38	105	%42,0
39-48	34	%13,6
49-58	20	%8,0
59-68	6	%2,4
Toplam	250	%100,0

Tablo 5'e bakıldığında 18-28 yaş aralığında 85 hükümlü (%34) , 29-38 yaş aralığında 105 hükümlü (%42), 39-48 yaş aralığında 34 hükümlü (%13,6), 49-58 yaş aralığında 20 hükümlü (%8), 59-68 yaş aralığında ise 6 hükümlü (%2,4) bulunmaktadır. Tabloya göre 18-38 yaş aralığındaki hükümlüler çoğunluğu oluşturmaktadır.

Suç üzerine yapılan araştırma ve çalışmalarda hükümlülerin büyük çoğunluğunun genç-orta yetişkin yaş grubunda yer aldığı görülmektedir. TÜİK'in suç istatistikleri de elde edilen sonuçlarla paralel yöndedir (TÜİK, 2013). CTE'nin 2016 yılı verileri de desteklemektedir. 116 hükümlüyle farklı çalışma yapılmıştır. Hükümlülerin yaş ortalamaları 32'dir (Güleç vd., 2011). Ayrıca 5 ayrı cezaevinde farklı bir çalışma yapılmıştır. Çalışma, 326 mahpusla gerçekleştirilmiştir. Mahpuslar, 24-29 yaş aralığındadır (Görgülü ve Tutarel-Kışlak, 2014).

Gençlerin sapkın davranışlar sergilemelerinde kendi değerleriyle toplumsal değerlerinin çatışmasından kaynaklanmaktadır. Aile bağlarının zayıflığı, arkadaş çevresinin kötü olması, dış faktörlere açık hale gelme, toplumdan soyutlanma, bir grup içerisinde kabul görmek için anomi davranışlarının çabuk kabullenilmesi suç işleme yaşını düşüren faktörlerdendir (Kaner, 1992, s. 481-482). Sonuç itibari ile verilen örneklerle araştırmadaki veriler birbirini destekler niteliktedir.

Ayrıca çalışma Bingöl'de gerçekleştirilmiştir. Çalışma 250 erkek hükümlü ile gerçekleştirilmiştir. Ceza infaz kurumlarında, verilere göre 2015 yılında %96,3 oranında erkekler, %3,7 oranında kadınlar bulunmaktadır (<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21547>, 2 Aralık 2018). Farklı bir çalışmada da sadece erkekler üzerinde uygulama yapılmaktadır (Görgülü ve Tutarel-Kışlak, 2014). Kriminoloji erkeklerin suç oranlarının kadınların suç oranlarından fazla olması ve genel itibariyle suçun bir erkek davranışı anlayışı hakim olduğundan erkek suçlularla ilgili çalışmaları daha fazladır. Dolayısıyla odağına suçlu tipi olarak genç yaş grubundaki erkekleri koymaktadır (İçli, 2004). Verilen örneklerden yola çıkıldığında, erkeklerin biyolojik olarak mücadelecisi, kavgacı, meydan okuma, bıçkınlık gibi özellikleri olduğu, kadında ise duygusal uyumun yüksek olduğu, uyumlu, mantıklı davranışlar içerisinde bulunan bir yapıya sahip olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Parsons'un işlevsellik teorisine bakıldığında, cinsiyet rollerinin öğrenilmesinde ailenin büyük önemine vurgu yapılmaktadır. Aile içerisinde çocuklar toplumsal ve cinsiyet rollerini öğrenmekte ve kendinden sonra gelen nesillere aktarmaktadır. Bu teoriye göre toplumsal roller konusunda erkekler kızlara göre toplumsal rolleri öğrenmekte daha çok zorlanmaktadır dolayısıyla erkeklerin kızlara oranla daha fazla anti-sosyal davranışlar sergiledikleri görülmektedir (Walklate, 2007, s. 91-93). Buna göre erkeklerin kızlara oranla daha fazla suça eğilimli olduğu yorumu çıkarılabilir. Ayrıca yapılan farklı bir çalışmada erkeklerin kadınlara oranla suç davranışlarında (özellikle şiddet) pozitif yönde daha güçlü bir ilişki elde edilmiştir (Koçak ve Durak Batıgün, 2017).

Tablo 6: Hükümlülerin Öğrenim Durumu

Öğrenim Durumu	Frekans	Yüzde
Okur-yazar Değil	10	%4,0
Okur-yazar	10	%4,0
İlkokul Mezunu	44	%17,6
İlköğretim/Ortaokul Mezunu	85	%34,0
Lise Mezunu	83	%33,2
Yüksekokul/Üniversite Mezunu	18	%7,2
Toplam	250	%100,0

Tablo 6'ya bakıldığında öğrenim durumlarına göre okur-yazar olmayan 10 hükümlü (%4), okur-yazar 10 hükümlü (%4), ilkokul mezunu 44 hükümlü (%17,6), ilköğretim/ortaokul mezunu 85 hükümlü (%34), lise mezunu 83 hükümlü (%33,2), yüksekokul/üniversite mezunu 18 hükümlü (%7,2) bulunmaktadır.

Tablo 6'ya göre hükümlülerin öğrenim seviyesinin düşük olduğu, ilköğretim/ortaokul mezunu ve daha alt öğrenim seviyesinde olan hükümlülerin %60 oranı oluşturduğu görülmektedir.

Eğitim düzeyi düştükçe suç işleme oranının arttığı yapılan çalışmalarda ortaya konulmuştur. TÜİK'in 2013 yılı verilerine bakıldığında, cezaevinde bulunan hükümlülerden %28,9'u ilkokul düzeyinde, %31,8'i ilköğretim düzeyinde, %9'u

ortaokul yada eşdeğer okul, %19,3'ü lise düzeyinde, %4'ü yüksekokul düzeyinde bir eğitime sahip olup; %7'sinin de okur-yazar olduğu görülmektedir (TÜİK, 2013, s. 84). Farklı bir çalışmada da benzer sonuçlar elde edilmiştir (Kızmaz, 2004). Çalışmadan elde edilen bulgular ile verilen bilgiler benzerlik göstermekte ve her iki verilerde de hükümlülerin çoğunluğunun ilköğretim/ortaokul öğrenim düzeyinde olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Bireylerin toplum içerisinde sosyalleşmesinde, toplum tarafından kabul görmelerinde ve şahsi olarak bilinç düzeylerinin artmasında eğitim önemli bir konuma sahiptir. Bireyin eğitimi, ailesi ve yaşadığı çevreyle başlar. Bu süreç okulu, arkadaş çevresi ile devam eder. Bu süreçte herhangi bir aksaklık ya da yetersizlik yaşanması halinde bireyin eğitim düzeyinde ve bilinçlilik düzeyinde eksiklikler olacaktır (Keskin, 2008, s. 2). Dolayısıyla eğitim seviyesindeki düşüklük ya da eğitimsizlik suçu artırıcı faktör olarak değerlendirilmektedir. Eğitim ayrıca kişiyi sokaktan uzak tutmakta ve suçu öğrenmesini önlemektedir.

Eğitim bireyi toplumun istekleri ve normları doğrultusunda yetiştirmekte, doyum alabileceği hayatın belirli çerçevelerini ve normlarını öğretmekte, norm dışı istekleri sınırlandırmayı göstermektedir (Tan, 1990). Suç davranışının önlenmesinde çok önemli bir yere sahip olan eğitim, gerekli politikaların üretilmesinde de aktif rol üstlenecektir. Diğer önemli bir unsur ise medeni durumdur.

Tablo 7: Hükümlülerin Medeni Durumu

Medeni Durumu	Frekans	Yüzde
Evli	114	%45,6
Bekar	127	%50,8
Boşanmış	8	%3,2
Eşi Ölmüş	1	%0,4
Toplam	250	%100,0

Tablo 7'ye bakıldığında evli olan 114 hükümlü (%45,6), bekar 127 hükümlü (%50,8), boşanmış 8 hükümlü (%3,2), eşi ölmüş 1 hükümlü (%0,4) bulunmaktadır. Tabloya göre hükümlülerden boşanmış ve eşi ölmüş olanları bekar kategorisinde ele alırsak bekar hükümlüler çoğunluğu oluşturmaktadır.

Bekar, yalnız yaşayan veya dul olanların evli olanlara göre; evli olup çocuk sahibi olamayanların çocuk sahibi olanlara göre; toplumla bağı zayıf olanların güçlü olanlara göre; iyi bir çevreye sahip olmayanların iyi bir çevreye sahip olanlara göre; iyi bir eşe ve işe sahip olmayanların olanlara göre intihar oranı yüksektir (Durkheim, 2013). Farklı bir çalışmada da mahpusların çoğunluğunun bekar olduğu görülmektedir (Görgülü ve Tutarel-Kışlak, 2014). Bu verilerden yola çıkıldığında suç işleme olasılığında da benzer bilgiler geçerlidir. Yukarıdaki tabloya göre suç işleyenlerin çoğunluğunun bekar olduğu görülmektedir. Ayrıca yapılan görüşmelerde de hükümlülerin iyi bir işe, arkadaş çevresine sahip olmadığı ve tekrar suç işleyenlerin aileleri ve yakınlarıyla bağlarının zayıf olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Tablo 8: Hükümlülerden Evli Olanların Evlilik Durumları

Evlilik Durumu	Frekans	Yüzde
Evli Değil	128	%51,2
İlk Evlilik	99	%39,6
İkinci Evlilik	15	%6,0
Üçüncü Evlilik	2	%0,8
Diğer(belirtiniz)	6	%2,4
Toplam	250	%100,0

Tablo 8'e göre ilk evliliği olan 99 hükümlü (%39,6), ikinci evliliği olan 15 hükümlü (%6), üçüncü evliliği olan 2 hükümlü (%0,8) bulunmaktadır. Tabloya göre evli hükümlülerden ilk evliliği olan hükümlüler çoğunluktadır. Ancak bekar hükümlüler genel itibariyle çoğunluktadır.

Tablo 9: Hükümlülerin Hane Halkının Sayısı

Hane Halkının Sayı Aralığı	Frekans	Yüzde
1-3	50	%20,0
4-7	132	%52,8
8 ve üstü	68	%27,2
Toplam	250	%100,0

Tablo 9'a göre hane halkı sayısı 1-3 arası 50 hükümlü (%20), 4-7 arası 132 hükümlü (%52,8), 8 ve üstü olan 68 hükümlü (%27,2) bulunmaktadır. Tabloya göre çalışma yapılan hükümlülerin genel itibariyle hane halkının kalabalık olduğu görülmektedir. Ayrıca hane halkının sayısı arttıkça ailelerin ekonomik açıdan zorlanacakları ve diğer aile üyelerinin çalışması gerekebileceği göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Hane halkı sayısı kalabalık olan ailelerde aile reisinin de aile üyeleri üzerinde otoritesinin azalacağı öngörülebilmektedir.

Tablo 10: Hükümlülerin Mesleği

Mesleği	Frekans	Yüzde
İşsiz	6	%2,4
Serbest Meslek-İşçi	190	%76,0
Serbest Meslek-İş Sahibi	35	%14,0
Kamu Görevlisi	1	%0,4
Hayvancılık-Çiftçilik	16	%6,4
Emekli	2	%0,8
Toplam	250	%100,0

Tablo 10'a göre işsiz 6 hükümlü (%2,4), serbest meslek-işçi 190 hükümlü (%76), serbest meslek-iş sahibi 35 hükümlü (%14), kamu görevlisi 1 hükümlü (%0,4), hayvancılık-çiftçilik 16 hükümlü (%6,4), emekli 2 hükümlü (%0,8) bulunmaktadır. Yapılan görüşmelerde işçi olan hükümlülerin çoğunluğu düzenli olarak çalışmadıklarını beyan etmişler ve tabloya göre %76 oranla çoğunluğu oluşturmaktadır. Düzenli bir iş sahibi olmak ve günübirlik işlerde çalışmak suçu azalttığına dair yorum yapılabilir.

Suçlulukla, ekonomik gelir arasındaki ilişkiye bakıldığında ülkemizde serbest meslek sahipleri (%40) birinci sırada, işsizler (%20) ikinci sırada, işçiler (%17) üçüncü sırada, esnaf (%14) dördüncü sırada yer almaktadır (EGM, 2002). Sonuç itibari ile verilen örnekteki bulgular ile araştırma bulgularında birinci sırada serbest meslek sahipleri yer aldığı görülmektedir. Bunun nedeni ise serbest meslek sahiplerinin sürekliliği olan bir işte çalışmamlarından, uzmanlık gerektirmeyen yani vasıfsız işlerde çalışıyor olmalarından kaynaklandığı yapılan görüşmelerden elde edilmiştir. Farklı bir açıdan da değerlendirmek gerekirse eğitim seviyesi yüksek

olanların nitelikli bir iş bulma konusunda sorun yaşamadıkları ve suç işleme oranlarının düşük olduğu bir gerçektir.

Tablo 11: Hükümlülerin Cezaevi Öncesi Aylık Geliri

Aylık Gelir	Frekans	Yüzde
1500 Lira Altı	135	%54,0
1501-3000 Lira	71	%28,4
3001-5000 Lira	28	%11,2
5001 Lira ve Üstü	16	%6,4
Toplam	250	%100,0

Tablo 11'e göre 135 hükümlü (%54) aylık 1500 lira ve altı, 71 hükümlü (%28,4) 1501-3000 lira, 28 hükümlü (%11,2) aylık 3001-5000 lira, 16 hükümlü (%6,4) aylık 5001 lira ve üstü gelire sahiptir. Tabloya göre hükümlülerin %54'ü aylık sınırının altındadır. Gelir durumu düştükçe suç oranında artış olduğu yukarıda verilen tablodan da anlaşılmaktadır.

Tablo 12: Hükümlülerin Suç Türleri

Suç Türü	Frekans	Yüzde
Mal Varlığına Karşı Suç(hırsızlık, yağma, dolandırıcılık vb. gibi)	49	%19,6
Hayata Karşı Suç(kasten öldürme, taksirle öldürme vb. gibi)	26	%10,4
Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suç(kasten yaralama, taksirle yaralama vb. gibi)	22	%8,8
Hürriyete Karşı Suç(tehdit, şantaj vb. gibi)	8	%3,2
Şerefe Karşı Suç(hakaret, istismar vb. gibi)	4	%1,6
Kamunun Sağlığına Karşı Suç(uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak vb. gibi)	134	%53,6
Bilişim Alanında Suç	1	%0,4
Diğer	6	%2,4
Toplam	250	%100,0

Tablo 12'ye göre hükümlülerden 49 (%19,6)'u mal varlığına karşı (hırsızlık, yağma, dolandırıcılık vb. gibi), 26(%10,4)'sı hayata karşı (kasten öldürme, taksirle öldürme vb. gibi), 22(%8,8)'si vücut dokunulmazlığına karşı (kasten yaralama, taksirle yaralama vb. gibi), 8 (%3,2)'i hürriyete karşı(tehdit, şantaj vb. gibi), 4 (%1,6)'ü şerefe karşı(hakaret, istismar vb. gibi), 134 (%53,6)'ü kamunun sağlığına karşı (uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak vb. gibi), 1 (%0,4)'i bilişim alanında, 6 (%2,4)'sı diğer suçlardan (kaçak sigara, başkasına ait taşınmaz mülkün işgal etme) ceza infaz kurumunda bulunmaktadır. Tabloya göre hükümlülerin %53,6'sı uyuşturucu ve uyarıcı madde satın alma, kabul etme, bulundurma, imal etme veya ticaretini yapma suçundan ceza infaz kurumunda bulunmaktadır. Bunun nedeni olarak uyuşturucu maddeye kolayca ulaşma,

kullanımının yaygın olması, yasaklı madde olarak algılanmasındaki yanlışlıklar, kolay para kazanma hırsı, kötü arkadaş çevresine sahip olma gösterilebilir. Yapılan araştırmalara göre ceza infaz kurumlarına girenlerin işledikleri suçlara bakıldığında en çok işlenen suçun sırasıyla yaralama, hırsızlık, ilgili kanuna muhalefet ve uyuşturucu vb. olduğu görülmektedir (TÜİK, 2013, s. 31). TÜİK verileri ile araştırmadan elde edilen sonuçlar benzer nitelikte olup birbirlerini destekler niteliktedir.

Yapılan görüşmelerde hükümlüler, uyuşturucu suçundan bulunmalarının nedenini ekonomiye bağlamaktadırlar. Bazı hükümlülerden esnaf olanlar yapmış oldukları işlerde iflasın eşiğine geldiğini ve bu zor durumdan kurtulmak istediklerinden dolayı, bazı hükümlüler ise iş bulma imkanlarının olmaması veya herhangi bir mesleğe sahip olmadıklarından bu suça bulaştıklarını ifade etmektedirler. Dolayısıyla uyuşturucu suçundan bulunan hükümlülerin çoğunluğu ekonomik yetersizlik, kolay para kazanma hırsından dolayı bu suçu işlediklerini ifade etmektedirler.

Tablo 13: Hükümlülerin Toplam Ceza Süresi

Ceza Süresi	Frekans	Yüzde
0-5 Yıl	62	%24,8
6-10 Yıl	85	%34,0
11-15 Yıl	51	%20,4
16 ve Üstü Yıl	52	%20,8
Toplam	250	%100,0

Tablo 13'e göre 0-5 yıl arası ceza alan 62 hükümlü (%24,8), 6-10 yıl arası ceza alan 85 hükümlü (%34), 11-15 yıl arası ceza alan 51 hükümlü (%20,4), 16 yıl ve üstü alan 52 hükümlü (%20,8) bulunmaktadır. Tabloda ceza sürelerine bakıldığında hükümlülerin %58,8'i 10 yıl ve altı ceza aldığı görülmektedir. Veriler bize şunu söylemektedir: Hükümlülerin yarısından fazlasının cezası kısa sürelidir ve yeniden sosyal hayata adapte olmaları konusunda yeni politikaların üretilmesini gerekli kılmaktadır.

Tablo 14: Hükümlülerin Tahliyesine Kadar Kalan Ceza Süresi

Ceza Süresi	Frekans	Yüzde
0-5 Yıl	212	%84,8
6-10 Yıl	26	%10,4
11-15 Yıl	7	%2,8
16 ve Üstü Yıl	5	%2,0
Toplam	250	%100,0

Tablo 14'e göre tahliyesine 0-5 yıl arası kalan 212 hükümlü (%84,4), 6-10 yıl arası kalan 26 hükümlü (%10,4), 11-15 yıl arası kalan 7 hükümlü (%2,8), 16 ve üstü yıl kalan ise 5 hükümlü (%2) bulunmaktadır. Tabloya göre hükümlülerin %84,4'ünün tahliyesine 0-5 arası yıl kaldığı yani hükümlülerin çoğunluğunun tahliye süresine olan zamanın kısa olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla hükümlülerin sosyal hayata adapte olmalarını sağlayacak, toplum içerisinde işlevselliklerini artıracak gerekli kısa ve uzun vadeli politikaların üretilerek hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Hükümlüler tahliyelerine 3 yıl kala genel itibariyle dışarıdaki yapacaklarına yönelik planlar yapmaktadırlar (İl, 1990). Ceza süresinin uzaması ise hükümlülerin cezaevinde daha fazla problem yaşamasına neden olmaktadır. Çünkü cezaevinde yaşanan süre uzadıkça hükümlülerin psiko-sosyal, fiziksel, ekonomik gelişimleri olumsuz etkilenmektedir. Hükümlüler tahliye zamanları yaklaştıkça da olumsuz etkilenebilmektedir; çünkü gelecek kaygıları, dışarıda toplumsal uyum sorunu yaşayıp-yşamayacakları konusunda ikilemler onları düşündürmektedir (İl, 1990). Ceza süresinin uzun olması halinde veya tahliye süresinin yaklaşması halinde de sosyal hizmet uygulamalarına olan ihtiyaç artmaktadır.

Hükümlülerin hükümlülük süresinin uzamasının ya da tahliye süresine kadar çok zamanın olması aileleriyle, eşleriyle, çocuklarıyla, akrabalarıyla, arkadaşlarıyla olan ilişkilerini olumsuz etkilemektedir. Tahliyeye kalan sürenin uzunluğu; ailelerin ve yakın sosyal çevrelerin bu durumu kabullenmesini zorlaştırmakta, görüşme günlerinin ve sürelerinin kısıtlılığı ilişkileri zayıflatmaya yol açmaktadır. Ancak ilişkiler sık ziyaretlerle, kendine yakın hissedilen herkes tarafından içinde bulunulan duruma hak verilmesi ya da hükümlünün yanında olunduğunun gösterilmesiyle güçlü kılınabilmektedir (Özkürkçügil, 1998). Hükümlülerin ailesiyle, eşiyle, çocuklarıyla

ve yakınlarıyla olan bağ kuvvetlendikçe hükümlünün ıslahı ve topluma yeniden kazandırılmasını kolaylaştıracaktır.

Tablo 15: Hükümlülerin Yakın Çevresinde Tutuklu-Hükümlü Bulunma Durumu

Tutuklu-Hükümlü Yakını Olma Durumu	Frekans	Yüzde
Evet	148	%59,2
Hayır	102	%40,8
Toplam	250	%100,0

Tablo 15'e göre hükümlülerden 148 (%59,2)'i yakın çevresinde hükümlü-tutuklu bulunduğunu 102 (%40,8)'si ise yakın çevresinde hükümlü-tutuklu bulunmadığını ifade etmiştir. Tabloya göre hükümlülerin %59,2'sinin yani çoğunluğunun yakın çevresinde hükümlü-tutuklu bulunmaktadır. Buna istinaden suç ile çevre arasında pozitif ilişki bulunmaktadır.

Yapılan bir araştırmada ise Türkiye'de suçlu profilini ortaya çıkarmak için hükümlülerle bir çalışma yapılmış ve hükümlüler arkadaş çevrelerinden suç işleyen kişilerin bulunduğunu vurgulamışlardır (İçli vd., 2007). Kadın mahpuslarla yapılan farklı bir araştırmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır (İl, 1990; Saruç, 2013). Sonuç itibari ile araştırma bulgularıyla verilen örneklerdeki bulgular birbirini destekler niteliktedir.

Tablo 16.1: Hükümlülerin Yakın Çevresinde Akıl ve Ruh Hastalığı Olan Kimse Bulunma Durumu

Akıl ve Ruh Hastalığı	Frekans	Yüzde
Evet	34	%13,6
Hayır	216	%86,4
Toplam	250	%100,0

Tablo 16.1'e göre hükümlülerden 34 (%13,6)'ünün yakın çevresinde akıl ve ruh hastalığı olan kimse bulunduğu 216 (%86,4)'sının ise yakın çevresinde akıl ve ruh hastalığı kimse bulunmadığı görülmektedir. Tabloya göre hükümlülerin

çoğunluğunun yakın çevresinde akıl ve ruh hastalığı bulunmadığı anlaşılmaktadır. Buradan elde edilen sonuçlardan yola çıkılarak suçun psikolojik bir olgu olmadığı yorumu çıkarılabilmektedir.

Tablo 16.2: Hükümlülerin Yakın Çevresinde Alkol Kullanma Alışkanlığı Olan Kimse Bulunma Durumu

Alkol Kullanma Alışkanlığı	Frekans	Yüzde
Evet	82	%32,8
Hayır	168	%67,2
Toplam	250	%100,0

Tablo 16.2'ye göre hükümlülerden 82 (%32,8)'sinin yakın çevresinde alkol kullanma alışkanlığı olan kimse bulunmakta, 168 (%67,2)'inin ise yakın çevresinde alkol kullanma alışkanlığı olan kimse bulunmamaktadır. Tabloya göre hükümlülerin çoğunluğunun (%67,2) yakın çevresinde alkol kullanma alışkanlığı olan kimse bulunmamaktadır ancak yakın çevresinde alkol kullanma alışkanlığı olan kişi sayısı da azımsanmayacak sayıdadır. Bunun nedeni ise psikolojik olguya istinaden sosyolojik olgu olduğu görülebilmektedir.

Tablo 16.3: Hükümlülerin Yakın Çevresinde Uyuşturucu Kullanma Alışkanlığı Olan Kimse Bulunma Durumu

Uyuşturucu Kullanma Alışkanlığı	Frekans	Yüzde
Evet	83	%33,2
Hayır	167	%66,8
Toplam	250	%100,0

Tablo 16.3'e göre hükümlülerden 83 (%33,2)'ünün yakın çevresinde uyuşturucu kullanma alışkanlığı olan kimse bulunmakta olup, 167 (%66,8)'sinin ise yakın çevresinde uyuşturucu kullanma alışkanlığı olan kimse bulunmamaktadır. Yapılan görüşmelerde genel itibariyle hükümlüler tarafından Bingöl genelinde uyuşturucu kullanımının yaygın olduğu ifade edilmişse de araştırma sorusuna objektif cevap vermedikleri düşünülmektedir. Dolayısıyla bu faktörlün psikolojik olgudan çok sosyolojik bir olgu olduğu görülmektedir.

Tablo 16.4: Hükümlülerin Yakın Çevresinde Kumar Oynama Alışkanlığı Olan Kimse Bulunma Durumu

Kumar Oynama Alışkanlığı	Frekans	Yüzde
Evet	36	%14,4
Hayır	214	%85,6
Toplam	250	%100,0

Tablo 16.4'e göre hükümlülerden 36 (%14,4)'sının yakın çevresinde kumar oynama alışkanlığı olan kimse bulunmakta, 214 (%85,6)'ünün yakın çevresinde kumar oynama alışkanlığı olan kimse bulunmamaktadır. Tabloya göre hükümlülerin çoğunluğunun (%85,6) yakın çevresinde kumar oynama alışkanlığı olan kimse bulunmamaktadır.

Tablo 17: Hükümlülerden Daha Önce Cezaevinde Bulunanların Suç Türü

Suç Türü	Frekans	Yüzde
MVKS	49	%19,6
HKS	8	%3,2
VDKS	21	%8,4
HKS	3	%1,2
ŞKS	4	%1,6
KSKS	61	%24,4
BAS	1	%0,4
Diğer	3	%1,2
Daha Önce Cezaevinde Bulunmadım	100	%40,0
Toplam	250	%100,0

Tablo 17'ye göre hükümlülerden 49 (%19,6)'u mal varlığına karşı, 8 (%3,2)'i hayata karşı, 21 (%8,4)'i vücut dokunulmazlığına karşı, 3 (%1,2)'ü hürriyete karşı, 4 (%1,6)'ü şerefe karşı, 61 (%24,4)'i kamunun sağlığına karşı, 1 (%0,4)'i bilişim alanında, 3 (%1,2)'ü diğer (kaçak sigara, başkasının arazisini işgal etme vb.) alanda suç işlemiş olup daha önce ceza infaz kurumunda bulunmuşlardır. Tabloya göre 100 hükümlü ise daha önce ceza infaz kurumunda herhangi bir suçtan bulunmadığını beyan etmiştir. Hükümlülerin verdiği cevaplara göre daha önce kamunun sağlığına

karşı suç (%24,4), mal varlığına karşı suç (%19,6) işleyenlerin yüksek oranda olduğu görülmektedir. Yapılan görüşmelerde kamunun sağlığına karşı suç işleyen hükümlülerin çoğunluğu ya uyuşturucu kullanmak ya satışını yapmak ya da imal etmek vb. gibi suçtan bulunduğunu bunun nedenini ise kısa sürede yüksek ekonomik gelir elde etme ve içinde bulunulan iflastan kurtulmak amacıyla yaptıklarını ifade etmişlerdir.

Araştırma yapılan kurumda hükümlülerin genel profili incelenmiş gerekli görüşmeler yapılmış ve daha önce ceza infaz kurumunda bulunanların yine benzer suçtan ceza infaz kurumunda buldukları tespit edilmiştir. Bunun nedenlerinin arkadaş çevresinin kötü olması, istihdamın yetersiz olması ya da herhangi bir yerde çalışmayı kolaylaştıracak bir mesleğe sahip olmama, bazı suçların toplum içerisinde yaygın olması, kolay para kazanma hırsı, yaşanan çevrenin suç işleme açısından kolay olması, ekonomik yetersizlikler, eğitim seviyesinin düşüklüğü, aile içindeki iletişim kopukluklarının olması vb. gibi birçok nedenden kaynaklandığı bulgularına ulaşılmıştır (Altay, 2007). Sonuç olarak hükümlülerde suçluluğun alışkanlık haline geldiği veya suçluluğun da bir kültür şekline dönüştüğü bundan dolayı suçu tekrarladıkları ve suç işlemekte ya da suça karışmakta zorluk çekmedikleri görülmektedir.

Tablo 18: Hükümlülerin Suç İşlemesine Neden Olan Faktörler

Suç Nedenleri	Frekans	Yüzde
Ekonomik Yetersizlik	108	%43,2
Arkadaş Çevresi	90	%36,0
Meşru Müdafaa	5	%2,0
Alışkanlık, Bağımlılık	10	%4,0
Öfke Patlaması	19	%7,6
Genetik	15	%6,0
Suç İşlemediğini Beyan Ediyor	3	%1,2
Toplam	250	%100,0

Tablo 18'e göre hükümlülerden 108 (%43,2)'i ekonomik yetersizlik, 90 (%36)'ı arkadaş çevresi, 5 (%2)'i meşru müdafaa, 10 (%4)'u alışkanlık, bağımlılık, 19 (%7,6)'u öfke patlaması, 15 (%6)'i genetik nedenlere bağlı olarak suç işlediğini

beyan etmişlerdir. Hükümlülerden 3 (%1,2)'ü ise suç işlemediğini beyan etmiştir. Tabloya göre çoğunluk itibari ile hükümlülerin %43,2'sinin ekonomik yetersizlik ile %36'sının arkadaş çevresinden dolayı suç işlediğini vurgulamışlardır.

Başka bir çalışmaya göre Isparta'da cezaevinde 120 hükümlü üzerinde bir çalışma yapılmış olup, hükümlülerin %73,3'ü ekonomik yetersizlikten dolayı suç işlediklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca bu hükümlülerin yoksulluk düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir (Dinler ve İçli, 2009, s. 14). Farklı bir çalışmada ise kadın hükümlülerin çoğunluğu (%32,1) benzer sebepten bulunmaktadır (Saruç, 2013). Araştırma bulguları ile verilen örneklerdeki bulgular birbirini destekler niteliktedir.

Motivasyon teorisine göre, bireyler belirli amaçlarına ulaşmak için o hedefe odaklanmaktadır. Ancak amaçlarına ya da hedeflerine ulaşmakta sıkıntı yaşayan bireyler anomi davranışına yönelebilmektedirler. Hedeflerine ulaşmak ya da sahip oldukları varlıkları korumak isteyen bireyler suça yönelme eğilimi göstererek, kendilerini böyle güdüleyebilmektedirler (Seker, 2015, s. 22-26). Bu bilgilerden yola çıkılarak suç eğiliminde bulunan kişilerin var olan yaşam standartlarını korumak, yükseltmek ya da maddi kayıplar yaşamalarından dolayı böyle bir davranış içerisine girdiği öngörülmektedir. Sonuç itibari ile hükümlülerin çoğunluğu ekonomik yetersizlik içerisinde bulunmakta ve bu durumdan kurtulmak amacıyla böyle bir yola başvurduğu yapılan görüşmelerden ve elde edilen bulgulardan çıkarılabilmektedir. Dolayısıyla verilen bilgiler ile tablodaki veriler birbirlerini destekler niteliktedir.

Ekonomik yetersizlik içerisinde olan bireyler toplumsal kaynaklardan ve hizmetlerden yararlanamamakta, gün içerisinde yaşamlarını idame ettirebileceği kalori miktarı karşılığı olan besinleri temin edememekte, yaşam koşulları standartların altında bulunmaktadır. Ayrıca sosyal çevreden gerekli desteği göremediği gibi sosyal çevreden izole olmaktadır (Kızmaz, 2005). Dolayısıyla bu durumlar, bireyleri suç davranışına yönelimini kolaylaştırmaktadır.

3.2. HÜKÜMLÜLERİN CEZAEVİ SÜRECİNDEKİ YAKINLARIYLA OLAN İLİŞKİLERİ VE İHTİYAÇ DUYDUKLARI SOSYAL HİZMETLER

İkinci bölümde hükümlülerin cezaevi öncesi ve sonrası evin geçimini kimin sağladığı ailelerinin ne gibi zorluklar yaşadığı, herhangi bir yerden ayni/nakdi yardım alınıp-alınmadığı, yardım alınıyorsa nereden alındığı, kurumda kalan dezavantajlı yakınları olup-olmadığı var ise kim olduğuna yer verilmektedir.

Burada ayrıca hükümlülerin işledikleri suça ailelerinin ve yakınlarının ne gibi tepkiler gösterdiği, eşi/aileleri/çocukları/akrabaları/yakınlarıyla olan ilişkilerinin nasıl olduğu, eşi/aileleri/çocukları/akrabaları/arkadaşlarının ziyarete gelip-gelmediği, ne sıklıkla geldikleri, eşi/aileleri/çocukları/akrabaları/arkadaşlarının onlara sosyal destek sağlama durumları, cezaevi sürecinde psikolojik rahatsızlık yaşama durumu ve yaşadıysa gerekli tedavi ve desteği alıp-almama durumu, eğitimlerine devam edip-etmeme durumu, kurumdaki mesleki ve beceri kurslarına katılıp-katılmama durumu, kurumda çalışan sosyal çalışmacı hakkında bilgi sahibi olup-olmadıkları, sosyal çalışmacıya başvurma-başvurmama durumu başvurduysa hangi nedenle başvurduğuna dair bilgilere yer verilmektedir.

Tablo 19: Hükümlülükten Önce Evin Geçimini Kimin Sağladığı

Geçimi Sağlayan	Frekans	Yüzde
Kendim	189	%75,6
Eşim	1	%0,4
Çocuklarım	2	%0,8
Akrabalar(anne, baba, kardeş, ailenin yakın üyeleri)	58	%23,2
Komşular	0	%0,0
Diğer	0	%0,0
Toplam	250	%100,0

Tablo 19'a göre ceza infaz kurumuna girmeden önce hükümlülerden evin geçimini 189 (%75,6)'unun kendisi, 1 (%0,4)'i eşi, 2 (%0,8)'si çocukları, 58 (%23,2)'i akrabaları (anne, baba, kardeş, ailenin yakın üyeleri) tarafından sağlandığını beyan etmişlerdir. Tabloya göre hükümlülerin çoğunluğu (%75,6)

itibari ile ceza infaz kurumuna girmeden önce evin geçimi kendileri tarafından karşılandığı görülmektedir.

Yapısal işlevselci teoriye göre var olan bir sistemde sistemi oluşturan ögeler karşılıklı bir ilişki içerisinde ve bu ögeler birbirlerine bağımlıdır. Dolayısıyla toplumsal değerler ve normlar da içinde bulunulan hayatın temel öğeleridir. Dolayısıyla toplumsal yaşam normları üzerine kuruludur, iç içe geçen öğelerden ve ilişkilerden meydana gelir. Toplumsal ilişkileri ve normları da yasal otorite korumakta ve sağlamaktadır. Böylelikle devamlılık sağlanmaktadır (Ritzer, 2011).

Yukarıdaki bilgiler doğrultusunda toplumun yapı taşlarından bir tanesi ailedir. Aile her bir üyesinin bir araya gelmesiyle bütünlük oluşturmaktadır. Aile üyelerinden birinin ceza infaz kurumunda bulunması özellikle de ailede ekonomik ihtiyaçların karşılanmasını sağlayan üyenin bulunması ailenin ekonomik olarak çökmesine yol açmaktadır. Haliyle kamusal yardımlara muhtaçtırlar (Philips, 1985'den aktaran Loucks, 2004). Dolayısıyla aile devamlılığını sağlamak, ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla diğer aile üyelerinden birinin çalışmasını zorunlu hale getirmektedir. Ailede çalışacak birinin olmaması halinde akrabalara, devlete bağlı sosyal yardım kuruluşlarına ya da sivil toplum kuruluşlarına olan bağımlılık artacaktır. Gerekli desteğin alınmaması halinde ise ailenin diğer üyeleri de suçla yönelme eğilimi gösterebilecektir.

Tablo 20: Hükümlülükten Sonra(Cezaevine Girdikten Sonra) Evin Geçimini Kimin Sağladığı

Geçimi Sağlayan	Frekans	Yüzde
Kendim	33	%13,2
Eşim	34	%13,6
Çocuklarım	9	%3,6
Akrabalar(anne, baba, kardeş, ailenin yakın üyeleri)	158	%63,2
Komşular	1	%0,4
Diğer	15	%6,0
Toplam	250	%100,0

Tablo 20'ye göre hükümlülerden 33 (%13,2)'ü hükümlülükten sonra evin geçimini kendisi, 34 (%13,6)'ü evin geçimini eşi, 9 (%3,6)'u hükümlülükten sonra

evin geçimini çocukları, 158 (%63,2)'i hükümlülükten sonra evin geçimini akrabaları (anne, baba, kardeş, ailenin yakın üyeleri), 1 (%0,4)'i hükümlülükten sonra evin geçimini komşuları, 15 (%6)'i hükümlülükten sonra evin geçimini diğer (SYDV-AÇSH İl Müdürlüğü vb. gibi) kurum/kuruluşlar tarafından sağlandığını ifade etmiştir. Tabloya göre ceza infaz kurumu süresince hükümlülerin evinin geçimi %63,2 gibi bir oranla akrabaları(anne, baba, kardeş, ailenin yakın üyeleri vb. gibi) tarafından karşılandığı görülmüştür. Bu bilgiye istinaden hükümlülerin çoğunluğunun aile ve akraba bağlarının güçlü olduğu, geniş aile yapısına önem verildiği dolayısıyla uzak yakın akrabalık bağı fark etmeksizin birbirlerine destek çıktığı anlaşılmaktadır.

Tablo 21: Hükümlülerin Ailelerinin Yaşadığı Sorunlar

Yaşanan Zorluklar	Frekans	Yüzde
Ekonomik Sıkıntılar	126	%50,4
Çocukların Bakımı	19	%7,6
Sosyal Dışlanma	8	%3,2
Psikolojik Sıkıntılar	97	%38,8
Toplam	250	%100,0

Tablo 21'e göre hükümlülerden 126 (%50,4)'sı ailesinin ekonomik sıkıntılar, 19 (%7,6)'u ailesinin çocukların bakımı, 8 (%3,2)'i ailesinin sosyal dışlanma, 97 (%38,8)'si ailesinin psikolojik sıkıntılarla karşı karşıya olduğunu ifade etmişlerdir. Tabloya göre hükümlülerin ailelerinin çoğunluğu (%50,4) ekonomik sıkıntılar yaşadığı ve psikolojik sıkıntılar yaşadığını ifade edenlerin de azımsanmayacak oranda (%38,8) olduğu görülmüştür. Verilere göre hükümlülerin ailelerine sosyal ve ekonomik desteğin sağlanması gerekmektedir.

Tablo 22: Hükümlünün veya Ailesinin Aynı/Nakdi Yardım Alma Durumu

Yardım Alma Durumu	Frekans	Yüzde
Evet	139	%55,6
Hayır	111	%44,4
Toplam	250	%100,0

Tablo 22'ye göre hükümlülerden 139 (%55,6)'u kendisinin veya ailesinin herhangi bir yerden ayni/nakdi yardım aldığını, 111 (%44,4)'i ise kendisinin veya ailesinin herhangi bir yerden ayni/nakdi yardım almadığını ifade etmiştir. Buna göre ayni/nakdi yardım alanların çoğunlukta (%55,6) olduğu görülmektedir. Verilere ve yapılan görüşmelere göre akrabalık bağlarının güçlü olması ve birbirlerini desteklemelerinden dolayı hükümlünün aile üyelerinden birinin özellikle eşinin çalışması zorunlu hale gelmemektedir. Hükümlülerin ailelerinin ayni/nakdi ihtiyaçları aile ve akrabaların desteği ile giderilmektedir.

Tablo 23: Hükümlülerin veya Ailesinin Yardım Aldığı Kişi, Kurum/Kuruluş Durumu

Yardım Alınan Kişi, Kurum/Kuruluş	Frekans	Yüzde
Akrabalar(anne, baba, kardeş, ailenin yakın üyeleri)	66	%26,4
Komşular	4	%1,6
Sosyal Yardım Kuruluşları(SYDV, AÇSH İl Müdürlükleri vb. gibi benzer kurum/kuruluşlar)	67	%26,8
Diğer	2	%0,8
Hayır, Yardım Almadım	111	%44,4
Toplam	250	%100,0

Tablo 23'e göre hükümlülerden 66 (%26,4)'sı akrabaları (anne, baba, kardeş, ailenin yakın üyeleri), 4 (%1,6)'ü komşuları, 67 (%26,8)'si sosyal yardım kuruluşları (SYDV, AÇSH İl Müdürlükleri vb. benzer kurum/kuruluşlar), 2 (%0,8)'si diğer (arkadaşları vb. gibi) yerlerden ailesine veya kendisine ayni/nakdi yardım yapıldığını ifade etmiştir. Hükümlülerden 111 (%44,4)'i ise yardım almadığını ifade etmiştir. Buna göre hükümlüler veya aileleri akrabaları(anne, baba, kardeş, ailenin yakın üyeleri) ve sosyal yardım kuruluşları (SYDV, AÇSH İl Müdürlükleri vb. gibi benzer kurum/kuruluşlar) tarafından ayni/nakdi yardım konusunda desteklenmiştir. Verilere göre hükümlülerin ailelerine komşuların ve diğer olarak adlandırılan STK (Sivil Toplum Kuruluşları)'nın desteğinin yetersiz olduğu, gerekli desteği resmi sosyal yardım kuruluşlarının (AÇSH İl Müdürlükleri, SYDV) ve akraba ile aile üyelerinin sağladığı görülmektedir.

Tablo 24: Hükümlülerin Sosyal Hizmet Kurumlarında Kalan Dezavantajlı Aile ve Yakınlarının Bulunma Durumu

Sosyal Hizmet Kurumunda Kalan Yakını Olma Durumu	Frekans	Yüzde
Evet	36	%14,4
Hayır	214	%85,6
Toplam	250	%100,0

Tablo 24'e göre hükümlülerden 36 (%14,4)'sı sosyal hizmet kurumunda kalan bir yakını olduğunu, 214(%85,6)'ünün sosyal hizmet kurumunda kalan bir yakını bulunmadığını ifade etmiştir. Buna göre herhangi bir sosyal hizmet kurumunda yakını kalan hükümlülerin azınlıkta (%14,4) olduğu görülmektedir. Verilere göre toplumun sosyo-kültürel yapısından dolayı hükümlülerin aile yakınlarının herhangi bir sosyal hizmet kurumunda kalmasına gerek duyulmamakta ve içinde bulunulan örf, adet ve gelenekler buna elverişli değildir. Bingöl ilinde hiç huzurevinin bulunmaması buna en güzel örnektir. Toplumsal yapı çocukların, yaşlıların, kadınların, engellilerin yani dezavantajlı grupların sorunlarını bir şekilde kendi içerisinde çözmektedir.

Hükümlülerin ceza infaz kurumunda bulunduğu süre boyunca bakmakla yükümlü oldukları aile üyeleri ekonomik-bakım-korunma sorunları yaşamaktadırlar. Hükümlülerin tahliyeye kalan sürelerinin uzun veya kısa olması durumu önemlidir. Çünkü bakmakla yükümlü oldukları kişilerin sosyal hizmet kuruluşlarında ihtiyaçlarının giderilmesi ve bakımlarının yapılması gerekmektedir.

Tablo 25: Hükümlülerden Aile ve Yakınlarından Sosyal Hizmet Kurumunda Kalanın Kim Olduğu

Aile Üyesi veya Yakını	Frekans	Yüzde
Annesi veya Babası	5	%2,0
Çocuğu veya Çocukları	16	%6,4
Yakın Akrabaları	15	%6,0
Hayır, Yok	214	%85,6
Toplam	250	%100,0

Tablo 25'e göre hükümlülerden 5 (%2)'i sosyal hizmet kurumunda annesi veya babasının, 16 (%14,4)'sı sosyal hizmet kurumunda çocuğu veya çocuklarının, 15 (%6)'i sosyal hizmet kurumunda kalan yakın akrabaları bulunduğunu ifade etmiştir. Hükümlülerden 214 (%85,6)'ü ise sosyal hizmet kurumunda kalan aile veya yakınının bulunmadığını ifade etmiştir. Buna göre sosyal hizmet kurumunda kalan aile ve yakınlarının bulunmadığını beyan etmeleri aile ve diğer akrabalık bağlarının güçlü olduğu göstermektedir.

Tablo 26: Hükümlülerin Suçları Karşısında Ailelerinin ve Aile Yakınlarının Tutumu

Suç Karşısındaki Tutum	Frekans	Yüzde
İşlediğim Suçu Kesinlikle Onaylamadılar	217	%86,8
Bana Hak Verdiler, Anlayışla Karşıladılar	28	%11,2
İşlediğim Suça Kayıtsız Kaldılar	5	%2,0
Diğer	0	%0,0
Toplam	250	%100,0

Tablo 26'ya göre hükümlülerden 217 (%86,8)'sinin işledikleri suç karşısında aile ve aile yakınları tarafından kesinlikle onaylanmadığı, 28 (%11,2)'inin ise işledikleri suç karşısında aile ve yakınları tarafından anlayışla karşılandığı, 5 (%14,4)'inin işledikleri suç karşısında aile ve yakınları tarafından kayıtsız kaldığı görülmektedir. Buna göre hükümlülerin çoğunluğunun (%86,8) işledikleri suçları karşısında ailesinin işledikleri suçu onaylamadığı görülmektedir. Verilere göre toplumsal norm içerisinde aileler suç işleyen hükümlülere destek verse de yani sahip çıksa da hükümlülerin işlemiş oldukları suçu benimsememektedirler. Yani suç davranışı toplumsal norm içerisinde kabul edilmemektedir veya normal bir davranış olarak görülmemektedir. Yapılan görüşmelerde arazi kavgası, meşru müdafaa gibi nedenlerden dolayı ceza infaz kurumunda bulunan hükümlülerin ailelerinin işledikleri suçu anlayışla karşıladıkları bulgusuna ulaşılmıştır.

Tablo 27: Hükümlülerin Suçları Karşısında Arkadaşlarının ve Komşularının Tutumu

Suç Karşısındaki Tutum	Frekans	Yüzde
İşlediğim Suçu Kesinlikle Onaylamadılar	191	%76,4
Bana Hak Verdiler, Anlayışla Karşıladılar	23	%9,2
İşlediğim Suça Kayıtsız Kaldılar	35	%14,0
Diğer	1	%0,4
Toplam	250	%100,0

Tablo 27'ye göre hükümlülerden 191 (%76,4)'i işledikleri suçları arkadaşlarının ve komşularının onaylamadığını, 23 (%9,2)'ünün işledikleri suçu arkadaşlarının ve komşularının hak verdiğini, 35 (%14)'ünün işledikleri suça arkadaşlarının ve komşularının kayıtsız kaldıklarını ifade etmişlerdir. Buna göre hükümlülerin işledikleri suçları çoğunluk (%76,4) itibari ile arkadaşları ve komşuları tarafından onaylanmamıştır. Sonuç itibariyle toplum içerisinde suç normalleşmemiş ve toplum tarafından kabul görmemiştir. Hükümlülerin ailesi dışındaki yakın çevrelerinin de suç karşısında olumsuz tutum sergilediği görülmektedir.

Tablo 28: Hükümlülerin Cezaevinde Buldukları Süreçte Eşi/Çocukları/Aileleri/Akrabaları ile Olan İlişki Durumları

Eş/Çocuklar/Aile/Akrabalarla Olan İlişki Durumu	Frekans	Yüzde
Çok İyi	82	%32,8
İyi	101	%40,4
Kötü	41	%16,4
Çok Kötü	26	%10,4
Toplam	250	%100,0

Tablo 28'e göre hükümlülerden 82 (%32,8)'si eş/çocuklar/aile/akrabalarla olan ilişki durumunu çok iyi, 101 (%40,4)'i eş/çocuklar/aile/akrabalarla olan ilişki durumunu iyi, 41 (%16,4)'i eş/çocuklar/aile/akrabalarla olan ilişki durumunu kötü, 26 (%10,4)'sı eş/çocuklar/aile/akrabalarla olan ilişki durumunu kötü olarak değerlendirmiştir. Buna göre hükümlülerin çoğunluğunun (%73,2) eş/çocuklar/aile/akrabalarla olan ilişki durumu çok iyi-iyi olarak değerlendirilebilir.

Veriler bize aile bağlarının güçlü olduğunu göstermiştir. Yapılan görüşmeler sonucunda bazı hükümlüler akrabalarıyla ve arkadaşlarıyla ilişkilerinde zayıflama olduğu, ziyaret sıklıklarında azalma olduğu, hatta bazılarının görüşmeye gelmedikleri yönünde sitemde bulunmuşlardır.

Hükümlülerden ailesiyle, toplumsal değerlerle bağları zayıf olan kişilerin sorunlarının çözümünü dışarıya açılarak veya kötü arkadaş çevresi edinerek bulabileceği göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Ancak aile, çevre ve toplumsal bağlarla ilişkileri değerlendirmek gerekirse Hirschi'nin sosyal bağ teorisinden yararlanmak gerekir. Sosyal bağ teorisine göre 4 önemli bileşen vardır. Bunlar sosyal bağlarımıza bağlılık, sosyal değerlerimize ilgi, toplumdaki sorumluluklarımız ve inandığımız toplumsal değerlerdir. Bireyin sahip olduğu bu dört unsurda(bağlılık, ilgi, sorumluluk, inanma) zayıflık olması halinde bireyin suç işleme olasılığı artacaktır. Dolayısıyla ailevi ve toplumsal değerlere olan bağlılık azaldıkça suçluluk da artacaktır (Özbay, 2004, s. 4).

Hükümlülerin aile yapısı ve yakın çevresi incelendiğinde; ailesinde veya yakınlarında suç işleyen kişilerin bulunduğu, genellikle geniş aile yapısının görüldüğü, eğitim-gelir düzeylerinin düşük ve yetersiz olduğu, ailenin suçu ürettiği yani suçun aileden öğrenildiği yapılan çalışmalarda ortaya konulmaktadır. Aile faktörü suçun öğrenilmesine suçluluğun ortaya çıkmasında etkili olmaktadır (İçli, 1992).

Tablo 29: Hükümlülerin Aile ve Aile Yakınlarının Ziyaret Etme Durumu

Ziyaret Etme Durumu	Frekans	Yüzde
Evet	204	%81,6
Hayır	46	%18,4
Toplam	250	%100,0

Tablo 29'a göre hükümlülerden 204 (%81,6)'ünün aile ve aile yakınları tarafından ziyaret edildiği, 46 (%18,4)'sı ise aile ve aile yakınları tarafından ziyaret edilmediği anlaşılmaktadır. Buna istinaden hükümlülerin çoğunluğunun (%81,6) ailesi ve aile yakınları tarafından ziyaret edildiği sonucuna ulaşabiliriz. Hükümlülerden bazıları ise aile ve aile yakınlarının kendisini ziyaret etmelerini

istememektedir. Bunun nedeni ise içinde buldukları durumu görmemeleri ve aile ve aile yakınlarının bundan olumsuz etkileneceğini düşünmesidir.

Hükümlüler ayda 3 kapalı, 1 açık olmak üzere haftalık 4 görüş yapmaktadırlar. Hükümlüler haftalık yaptığı görüşleri; “eşi, annesi, babası, büyükanne ve büyükbabası, çocuğu, torunu, kardeşi, gelini, damadı, kayınbiraderi, baldızı, yengesi, eniştesi, görümcesi, kayınvalidesi, kayınpederi, kayınvalidesinin annesi ve babası, kayınpederinin anne ve babası, eşinin başkasından olma çocuğu, büyükanne ve büyükbabasının anne ve babaları, torun çocuğu, kardeş çocuğu, eşi, amcası, halası, dayısı, teyzesi ve bunların eşleri ile vasisi ve kayyımıyla görüşebilir” (Hükümlülerin ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik, <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.8345&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=Hükümlü%20ve%20Tutukluların%20Ziyaret%20Edilmeleri%20Hakkında%20Yönetmelik>, 3 Aralık 2018). Hükümlüler ailesi ve yakınlarıyla görüş yapması halinde ilişkileri güçlenmekte ve yapılan görüşler ıslah sürecini kolaylaştırmaktadır. Tam tersi ziyaretine gelinmeyen ve ziyaretine gelinmesinde engelleri olan hükümlüler psiko-sosyal gelişim açısından sorun yaşamaktadırlar.

Tablo 30: Hükümlülerin Aile ve Aile Yakınlarının Ziyaret Sıklığı

Ziyaret Sıklığı	Frekans	Yüzde
Her Açık veya Kapalı Görüşlerde	96	%38,4
Arasıra	109	%43,6
Hiçbir Zaman	45	%18,0
Toplam	250	%100,0

Tablo 30’a göre hükümlülerden 96 (%38,4)’sı her açık-kapalı görüşlerde, 109 (%43,6)’u ise arasıra aile ve aile yakınları tarafından ziyaret edildiğini ifade etmişlerdir. 45 (%18)’i ise hiçbir zaman aile ve aile yakınları tarafından ziyaret edilmediğini vurgulamıştır. Buna göre hükümlülerin %43,6’sı sık olmasa da aileleri tarafından arasıra da olsa ziyaret edilmektedir.

Tablo 31: Hükümlülerin Aile ve Aile Yakınları ile Arkadaşlarının Sosyal Destek Olma Durumu

Sosyal Destek Olma Durumu	Frekans	Yüzde
Evet	218	%87,2
Hayır	32	%12,8
Yüzde	250	%100,0

Tablo 31'e göre hükümlülerin 218 (%87,2)'i aile ve aile yakınlarının (eş, anne, baba, çocuklar, akraba) sosyal destek olduğunu, 32 (%12,8)'si ise aile ve aile yakınlarının, arkadaşlarının (eş, anne, baba, çocuklar, akraba) sosyal destek olmadığını ifade etmişlerdir. Buna göre hükümlülerin çoğunluğu (87,2) tarafından ailesinin veya aile yakınlarının ve arkadaşlarının sosyal destek olduğu düşüncesine sahip oldukları sonucuna varılabilir.

Eskişehir'de uygulanan ve kadın cezaevinde bulunan kadın hükümlülerle ilgili yapılan bir çalışmada, kadın hükümlülerin çoğunluğu sosyal desteğe (eş, çocukları, ailesi, akrabaları ve arkadaşları) ihtiyaç duyduklarını ifade etmişlerdir (Akgün, 2012). Diğer çalışmalarda da benzer sonuçlar görülmektedir (Saruç, 2013). Ters bir durum halinde ailesi ve yakınları tarafından yeterli destek görememek, hükümlüleri sosyal ve psikolojik açıdan yıpratmaktadır.

Tablo 32: Hükümlülerin Cezaevinde Buldukları Süreçte Psikolojik Rahatsızlık Yaşama Durumu

Psikolojik Rahatsızlık Yaşama Durumu	Frekans	Yüzde
Evet	106	%42,4
Hayır	144	%57,6
Toplam	250	%100,0

Tablo 32'ye göre hükümlülerden 106 (%42,4)'sı ceza infaz kurumunda buldukları süreçte psikolojik rahatsızlık yaşadığını, 144 (%57,6)'ü ise ceza infaz kurumunda buldukları süreçte psikolojik rahatsızlık yaşamadığını ifade etmiştir. Bu bilgilere bakarak hükümlülerin çoğunluğunun (%57,6) psikolojik rahatsızlık

yaşamadığı 106 (%42,4)'sının azımsanmayacak sayıda psikolojik rahatsızlık yaşadığı görülmektedir.

Tablo 33: Hükümlülerden Psikolojik Rahatsızlık Yaşayanların Gerekli Tedavi ve Destek Alma Durumu

Tedavi ve Destek Alma Durumu	Frekans	Yüzde
Evet	107	%42,8
Hayır	143	%57,2
Toplam	250	%100,0

Tablo 33'e göre hükümlülerden 107 (%42,8)'si yaşadığı psikolojik rahatsızlık için gerekli tedavi ve destek hizmetini aldığını ifade etmiştir. 143 (%42,4)'ü ise yeterli tedavi ve destek hizmetini almadığını ifade edenler olsa da bu sayının içerisinde ceza infaz kurumunda bulunduğu süre boyunca herhangi bir psikolojik rahatsızlık yaşamadığını ifade edenlerin de hayır cevabını verdikleri yapılan görüşmelerde tespit edilmiştir.

Hükümlülerin ceza infaz kurumunda bulunduğu süre dahilinde ailesi yakın çevresinden uzak kalması mahkumiyetin vermiş olduğu olumsuz ruhsal durumla birleşince ister istemez onların psikolojik sağlıklarını etkileyebilmektedir. Hükümlünün psikiyatrik sebeplerden dolayı hastalığı olmasa dahi yukarıda sayılan sebeplerden dolayı hükümlüler psiko-sosyal desteğe ihtiyaç duymaktadır.

Tablo 34: Hükümlülerin Cezaevinde Eğitimlerini Sürdürme Durumu

Eğitime Devam Etme Durumu	Frekans	Yüzde
Evet	116	%46,4
Hayır	134	%53,6
Toplam	250	%100,0

Tablo 34'e göre hükümlülerden 116 (%46,4)'sı cezaevinde buldukları süre boyunca eğitimlerine devam ettikleri, 134 (%53,6)'ü ise cezaevinde buldukları süre boyunca eğitimlerine devam etmediklerini ifade etmişlerdir. Buna göre eğitimlerine devam etmeyen hükümlüler çoğunlukta (%53,6) olduğu eğitime devam edenlerin azımsanmayacak çoğunlukta (%46,4) olduğu görülmüştür.

Verilerden elde edilen sonuca göre hükümlülerin hayata kazandırılması için eğitim alt-yapısına önem verilmesi gerektiği ve eğitim faaliyetlerinin artırılması gerektiği öngörülmüştür.

Tablo 35: Hükümlülerin Cezaevinde Meslek ve Beceri Kursuna Katılma Vaziyeti

Meslek ve Beceri Kurslarına Katılma Vaziyeti	Frekans	Yüzde
Evet	106	%42,4
Hayır	144	%57,6
Toplam	250	%100,0

Tablo 35'e göre hükümlülerden 106 (%42,4)'sı ceza infaz kurumunda buldukları süre boyunca meslek ve beceri kurslarına katıldığını ifade etmiştir. 144 (%57,6)'ü ise meslek ve beceri kurslarına katılmadığını ifade etmişlerdir. Buna göre ceza infaz kurumunda meslek ve beceri kurslarına katılmayan hükümlüler çoğunlukta (%57,6) olsa da katılanlar ise azımsanmayacak oradadır (%42,4).

Ceza infaz kurumlarında kalorifer ateşçiliği, klima tamir-bakım-montaj, arıcılık, arı kovanı yapımı, saç-sakal kesimi, bayan kuaförlüğü, sürü yönetimi, aşçı çırağı kursu, kültür mantarı yetiştiriciliği, seracılık, hayvan kesimi, süt sığırcılığı, koyun yetiştiriciliği, organik tarım, marangozluk vb. gibi mesleki kursların yanında yağlı-boya resim, cam-süs eşya yapımı, sedef-kakma, uçak model, gazete fotoğrafları, bağlama, resim, bilgisayar ofis programcılığı, girişimcilik vb. gibi beceri kursları açılmaktadır (<http://www.denizlidcik.adalet.gov.tr/kurslar.html>, 10 Eylül 2018). Bu tarz mesleki ve beceri kurslarının yapılması hükümlülerin ıslahlarını kolaylaştırmasının yanısıra ruhsal sağlıklarını da olumlu etkilemektedir.

Ceza infaz kurumlarında açılan mesleki ve beceri kursları hükümlülerden mesleği olmayanlara meslek kazandırmakta ve becerilerinin gelişmesine yol açmaktadır. Açılan bu kurslar hükümlülerin psiko-sosyal gelişimlerine de destek sağlamaktadır. Tahliye sonrası hükümlülerin katıldıkları kurslarla iş bulmaları kolaylaşmaktadır (Koçak ve Altun, 2010). Mesleki ve beceri kurslarına katılan hükümlülerin disiplin cezası almamasına, ceza infaz kurumu idaresi ve personeline karşı iyi halli olmasına, kurslara devamlılık sağlayacak olmasına dikkat edilmektedir.

Tablo 36: Hükümlülerin Cezaevinde İhtiyaç Duyduğu Etkinlikler

İhtiyaç Duyulan Etkinlik Türü	Frekans	Yüzde
Spor Etkinlikleri	116	%46,4
Eğitsel ve Kültürel Etkinlikler	71	%28,4
Mesleki Kurslar	48	%19,2
İstemiyorum	15	%6,0
Toplam	250	%100,0

Tablo 36'ya göre hükümlülerden 116 (%46,4)'sı ceza infaz kurumunda spor etkinliklerine, 71 (%28,4)'i eğitsel ve kültürel etkinliklere, 48 (%19,2)'i ceza infaz kurumunda mesleki kurslara katılmak istediğini veya ihtiyaç duyduğunu ifade etmişlerdir. Hükümlülerden 15 (%46,4)'i ise ceza infaz kurumunda etkinliklere ihtiyaç duymadığını ifade etmişlerdir. Yapılan görüşmelerde etkinliklere ihtiyaç duymayan hükümlülerin genel itibari ile orta yaş sonrası olduğu görülmüştür.

Ceza infaz kurumlarında sosyal etkinlikler hükümlülerin ıslah sürecini kolaylaştırmaktadır. Sosyal etkinlikler resmi bayram günlerini kutlamaya yönelik programlar, şiir dinleti programları, konferanslar, münazaralar, tiyatro gösterileri, müzik programları, bilgi yarışmaları, sportif müsabakalar şeklinde gerçekleştirilmektedir (Çimen, 2015). Sosyal etkinliklere katılan hükümlülerin disiplin cezası almamasına, iyi halli olmasına, güvenlik birimi ve güvenliği sıkıntıya sokmamasına dikkat edilmektedir.

Tablo 37: Hükümlülerin Cezaevindeki Sosyal Çalışmacının Görevine Dair Bilme Durumları

Sosyal Çalışmacının Ne İş Yaptığına Dair Bilme Durumu	Frekans	Yüzde
Evet	238	%95,2
Hayır	12	%4,8
Toplam	250	%100,0

Tablo 37'ye göre hükümlülerden 238 (%95,2)'i ceza infaz kurumunda sosyal çalışmacının ne iş yaptığına dair bilgi sahibi olduğunu, 12 (%4,8)'si ise ceza infaz kurumunda sosyal çalışmacının ne iş yaptığına dair bilgi sahibi olmadığını

vurguladığı görülmektedir. Buna göre genel itibari ile hükümlülerin ceza infaz kurumunda çalışan sosyal çalışmacının ne iş yaptığına dair bilgi sahibi olduğu görülmektedir. Hükümlülere çalışmanın amacı ve bilgilerin nerede kullanılacağı hem anlatılmış hem de bilgilendirilmiş onam formu dağıtılmıştır.

Hükümlülerle anket yapılmaya başlamadan önce sosyal çalışmacı olarak görev yapıldığı, sosyal çalışmacının ceza infaz kurumundaki görevleri ve işlevlerinden bahsedilmiştir. Ayrıca çalışmanın amacı ve bilgilerin nerede kullanılacağı hem anlatılmış hem de bilgilendirilmiş onam formu dağıtılmıştır. Dolayısıyla hükümlüler sosyal çalışmacıya yardım amaçlı olarak bazı sorulara sübjektif (yanlı) cevap vermiş olabilirler.

Ceza infaz kurumlarında sosyal çalışmacı psiko-sosyal serviste görev yapmaktadır. Sosyal çalışmacı genel anlamda hükümlülerle bireysel görüşmeler, grup çalışmaları yapmakta, hükümlülerin aileleriyle iletişim kurmakta, hükümlülerin sorunlarının çözümünde ilgili birim, kurum ve kuruluşlarla bağlantı kurmakta, hükümlülerin ıslah edilip topluma yeniden kazandırılması amacıyla gerekli her türlü çalışmayı yapmaktadır.

Tablo 38: Hükümlülerin Cezaevindeki Sosyal Çalışmacının Görevine Dair Bilgi Durumu

Sosyal Çalışmacının Ne İş Yaptığı Dair Bilgi Durumları	Frekans	Yüzde
Rehberlik ve Danışmanlık	128	%51,2
Etkinlik Yaptırma	60	%24,0
Grup Çalışması	50	%20,0
Cevap Yok	12	%4,8
Toplam	250	%100,0

Tablo 38'e göre hükümlülerden 128 (%51,2)'i ceza infaz kurumunda çalışan sosyal çalışmacının rehberlik ve danışmanlık (bireysel görüşme, yönlendirme, aileleriyle veya yakınlarıyla görüşmeler yapma, SYDV ve AÇSH İl Müdürlüklerinden ekonomik açıdan nasıl yararlanacakları konusunda onlara rehberlik yapma vb. gibi), 60 (%24)'ü ceza infaz kurumunda çalışan sosyal çalışmacının etkinlik yaptırma, 50 (%20)'si ise ceza infaz kurumunda çalışan sosyal çalışmacının grup çalışması (SAMBA, Öfke Kontrol, Salıverilme Öncesi Mahkum

Gelişim Programı vb. gibi) yaptığını ifade etmektedirler. Tabloya göre hükümlülerin çoğunluğu (%51,2) ceza infaz kurumunda sosyal çalışmacının rehberlik ve danışmanlık açısından görev yaptığını ifade ettiği görülmektedir.

Hükümlülerin ceza infaz kurumunda çalışan sosyal çalışmacının ne iş yaptığını dair; hükümlülere ve ailelerine SYDV ve AÇSH İl Müdürlüklerinden yardım alabilmesi konusunda destekçi olmak, hükümlülerin sorunlarını dinlemek ve çözmek, hükümlülerin sorunlarını ilgili birimlere iletmek, ailelerle görüşme yapmak, etkinlik organize etmek vb. gibi cevaplar vermişlerdir. Hükümlülerin vermiş olduğu bu cevaplar genel itibarıyla sosyal çalışmacının görev tanımıyla uyumaktadır.

Tablo 39: Hükümlülerin Sosyal Çalışmacıdan Ne Konuda Destek Aldığına Dair Bulgular

Destek Alınan Konular	Frekans	Yüzde
Hayır, Destek Almadım	57	%22,8
Hükümlü ile Psiko-sosyal Çalışma	113	%45,2
Hükümlü Ailesi ile Psiko-sosyal Çalışma	15	%6,0
Aynı/Nakdi Yardım Sağlama	26	%10,4
Hükümlüler ile Grup Çalışması	39	%15,6
Toplam	250	%100,0

Tablo 39'a göre hükümlülerden 113 (%45,2)'ü sosyal çalışmacıdan psiko-sosyal çalışma açısından, 15 (%6)'i ise ailesi ile psiko-sosyal çalışma açısından, 26 (%10,4)'sı ise aynı/nakdi yardım sağlanması açısından, 39 (%15,6)'u ise grup çalışması açısından destek aldığını ifade etmişlerdir. Hükümlülerden 57 (%22,8)'si sosyal çalışmacıdan destek almadığını ifade etmişlerdir. Tabloya göre hükümlülerin çoğunluğu (%45,2) sosyal çalışmacıdan psiko-sosyal çalışma açısından destek aldığını vurgulamışlardır.

Hükümlülerin çoğunluğunda sosyal çalışmacıya hangi konularda veya durumlarda başvuracağı hakkında bilgi yetersizliği olduğu gözlenmiştir. Sosyal çalışmacının onların hangi sorunlarının çözümünde daha etkili olduğunu tam anlamıyla bilmemektedirler. Bazen de hükümlüler sorunlarını cezai idaresiyle ya da infaz koruma başmemurlarıyla çözüme yoluna başvurabilmektedirler.

Anket sonuçlarından yola çıkarak hükümlüler sosyal çalışmacının psiko-sosyal çalışma (bireysel görüşmeler-aynı/nakdi yardım konusunda yönlendirme vb. gibi) yaptığını vurgulamaktadırlar. Hükümlülere sorunlarının tam anlamıyla çözümü konusunda yardımcı olunamamaktadır. Çünkü iş yükünün fazla olması durumunda hükümlüyle yeterli sürede görüşme imkanı bulunmamakta, hükümlülerin koşullarından giriş-çıkışları konusunda problemler olabilmekte (hasımlılık durumu, hükümlülerin infaz koruma memurlarına zorluk çıkarabilmeleri vb. gibi) güvenliğin ön planda olmaktadır. Ayrıca hükümlülerin ailevi sorunlarının çözümü konusunda ailelerin il dışında olması durumunda iletişimde yetersizlik olmakta, ailelerle ceza infaz kurumuna uzak olmaları halinde yüz yüze bireysel görüşmeler yapılamamakta veya kopukluklar yaşanmaktadır. Ceza infaz kurumlarının fiziki koşullarının yetersizliği özellikle eski tip ceza infaz kurumlarında mesleki müdahalelerin aksamasına yol açabilmektedir.

3.3. TAHLİYE SONRASI YAKINLARIYLA OLAN İLİŞKİLERİ VE İHTİYAÇ DUYDUKLARI SOSYAL HİZMETLER

Bu bölümde hükümlülerin tahliye olduktan sonra önceden yaşadıkları yerde yaşamaya devam edip etmeyecekleri, tahliye sonrası toplumsal uyumda sorun yaşayıp-yaşamayacaklarını düşünme durumu, aile üyeleri (anne/baba/eş/çocuklar/yakınlar) ile uyum sorunu yaşayıp-yaşamayacaklarını düşünme durumu, tahliye sonrası devam edebilecekleri işlerinin olma durumu ve tahliye sonrası iş bulma/eğitim olanaklarına erişme/aile ile sağlıklı iletişim kurma vb. konularda sosyal çalışmacıdan yardım almak isteyip-istemediklerine dair bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 40: Hükümlülerin Tahliye Sonrası Önceden Yaşadıkları Yerde Tekrar Yaşamaya Devam Etme Durumu

Aynı Yerde Yaşamaya Devam Etme Durumu	Frekans	Yüzde
Evet	169	%67,6
Hayır	81	%32,4
Toplam	250	%100,0

Tablo 40'a göre hükümlülerden 169 (%67,6)'u tahliye olduktan sonra önceden yaşadıkları yerde tekrar yaşamaya devam edeceğini, 81 (%32,4)'i ise tahliye

olduktan sonra önceden yaşadıkları yerde tekrar yaşamaya devam etmeyeceğini ifade etmişlerdir. Tabloya göre hükümlülerin çoğunluğunun (%67,6) daha önce yaşadığı yerde yaşamaya devam edeceğini ifade etmiştir.

Isparta’da yapılan bir çalışmaya göre hükümlülerin çoğunluğu tahliye sonrası aynı yerde yaşamayı düşündüklerini, geri kalan kısmının ise farklı yerde yaşamayı düşündüklerini ifade etmişlerdir (Dinler ve İçli, 2009). Araştırmadan elde edilen veriler ile örnekteki bulgular birbirini destekler niteliktedir.

Hükümlüler genel itibariyle aynı yerde yaşamayı düşünmektedir. Çünkü ailesi, yakınları ve arkadaşları, işleri ve var olan toplumsal ilişkilerin burada olması bu tercihlerinde etkili olmaktadır. Yapılan görüşmelerde genel itibari ile kasten öldürme, adam yaralama vb. gibi hasımlılık durumlarından, cinsel suçtan bulunanların ise toplum tarafından tepki görececeklerini bildiklerinden bunun yanısıra yaşanan çevrenin kötü ortamından (uyuşturucu, alkol vb. gibi kötü alışkanlıkların olduğu arkadaş çevresi, yaşanan bölgenin suç potansiyelinin yüksek olması) uzaklaşmak istediğinden son olarak sosyal imkanların daha iyi olduğu bir yere gitmek istediğinden dolayı hükümlüler farklı yerde yaşamak istediklerini ifade etmişlerdir. Hükümlüler büyük bir problem yaşanmadığı sürece çevrelerinden ve önceki yaşamlarından ve alışkanlıklarından vazgeçmek istememektedirler.

Tablo 41: Hükümlülerin Tahliye Sonrası Sosyal Hayatta Uyum Sorunu Yaşayıp-Yaşamayacağını Düşünme Durumu

Sosyal Uyum Sorunu Yaşama Durumu	Frekans	Yüzde
Evet	74	%29,6
Hayır	176	%70,4
Toplam	250	%100,0

Tablo 41’e göre hükümlülerden 74 (%29,6)’ü tahliye sonrası sosyal hayatta uyum sorunu yaşayacağını düşünmekte, 176 (%70,4)’sı ise tahliye sonrası uyum sorunu yaşamayacağını düşünmektedir. Tabloya göre hükümlülerin çoğunluğunun (70,4) tahliye sonrası toplumsal yaşamda uyum sorunu yaşamayacağı yönünde görüşe sahiptir.

Tablo 42: Hükümlülerin Tahliye Sonrası Ailesi ve Aile Yakınlarıyla Uyum Sorunu Yaşayıp-Yaşamayacağını Düşünme Durumu

Aile ve Aile Yakınlarıyla Uyum Sorunu Yaşama Durumu	Frekans	Yüzde
Evet	39	%15,6
Hayır	211	%84,4
Toplam	250	%100,0

Tablo 42'ye göre hükümlülerden 39 (%15,6)'u tahliye sürecinde aile ve yakınlarıyla uyum sorunu yaşayacağını düşünmektedir. 211 (%84,4)'i tahliye sürecinde aile ve yakınlarıyla uyum sorunu yaşamayacağını düşünmektedir. Tabloya göre hükümlülerin çoğunluğu (%84,4) tahliye sonrasında yakınlarıyla uyum sorunu yaşamayacağını düşünmektedir. Başka bir çalışmada da kadın mahpuslar benzer cevaplar vermektedirler (Saruç, 2013). Dolayısıyla verilen örnekteki bulgular ile araştırma bulguları birbirlerini destekler niteliktedir.

Hükümlüler, tahliye sonrası genel itibari ile ailesi ve yakın çevresiyle uyum sorunu yaşamayacağını ifade etmektedirler bunu ise aileleri ve yakın çevreleriyle olan iletişimleri ve bağlarının güçlü olmasına bağlamaktadırlar. Tahliye sonrası hükümlüler bazı arkadaş çevresinden uzaklaşmak istediklerini ve arkadaş çevrelerini değiştirmek istediklerini dolayısıyla bu kişilerle uyum konusunda problem yaşayacaklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 43: Hükümlülerin Tahliye Sonrası Devam Edebilecekleri Bir İşlerinin Olma Durumu

Devam Edebilecekleri Bir İşlerinin Var Olma Durumu	Frekans	Yüzde
Evet	145	%58,0
Hayır	105	%42,0
Toplam	250	%100,0

Tablo 43'e göre hükümlülerden 145 (%58)'i tahliye olduktan sonra devam edebileceği bir işi olduğunu, 105 (%42)'i ise tahliye olduktan sonra devam edebileceği bir işi olmadığını ifade etmiştir. Tabloya göre hükümlülerin çoğunluğunun (%58) devam edebileceği bir işi olsa da devam edebileceği bir işi olmayanların da azımsanmayacak çoğunlukta (%42) olduğu görülmektedir.

Yapılan görüşmelerde tahliye sonrası hükümlülerin kendilerine bir iş kurmayı düşündüklerini ya da yakınlarının yanında çalışmayı düşündüklerini ifade etmektedirler. Devlet kurumlarında niteliksiz işlerde çalışabileceklerini ve işe girme ihtimalinin düşük olduğunu ifade etmektedirler. İş Kanununa göre, 50 ya da 50'den fazla işçi çalıştırılan kamu kurumlarında %2 oranında eski hükümlü çalıştırmaları gerekmektedir ve bu zorunludur (İş Kanunu Madde 30, <https://mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4857.pdf>, 10 Şubat 2019). Hükümlülerin tahliye sonrası eski hükümlü olarak nitelendirilmeleri onların istihdam konusunda işlerini zorlaştırmaktadır (Sayın, 1990). Ancak kendilerini geliştirmeleri halinde sorun yaşamayacaklardır. Dolayısıyla hükümlülerin ceza infaz kurumlarından mesleki ve becerisel olarak donanımlı bir şekilde tahliye olmaları onları hayata hazırlamaktadır.

3.4. HÜKÜMLÜLERE AİT DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİYLE İLGİLİ BULGULAR

Tablo 44: Hükümlülerin Yaşları ile Suç Türleri Arasındaki İlişkiyle İlgili Bulgular

Suç Türü ile Yaş	MVKS	HKS	VDKS	HKS	ŞKS	KSKS	BAS	Diğer	Toplam
18-28	30	10	12	2	1	29	1	0	85
Yüzde	%35,3	%11,8	%14,1	%2,4	%1,2	%34,1	%1,2	%0,0	%100,0
29-38	14	8	6	6	2	66	0	3	105
Yüzde	%13,3	%7,6	%5,7	%5,7	%1,9	%62,9	%0,0	%2,9	%100,0
39-48	2	4	2	0	1	24	0	1	34
Yüzde	%5,9	%11,8	%5,9	%0,0	%2,9	%70,6	%0,0	%2,9	%100,0
49-58	3	3	2	0	0	11	0	1	20
Yüzde	%15,0	%15,0	%10,0	%0,0	%0,0	%55,0	%0,0	%5,0	%100,0
59-68	0	1	0	0	0	4	0	1	6
Yüzde	%0,0	%16,7	%0,0	%0,0	%0,0	%66,7	%0,0	%16,7	%100,0
Toplam	49	26	22	8	4	134	1	6	250
Yüzde	%19,6	%10,4	%8,8	%3,2	%1,6	%53,6	%0,4	%2,4	%100,0

$X^2 < 0,05$

Tablo 44'te hükümlülerin yaşları ile suç türleri arasında ki-kare analizi yapılmıştır. Aralarında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Tabloya göre genç yaş grubunda yer alanların, daha çok mal varlığına karşı suç ile kamunun sağlığına karşı suç işlediği görülmektedir. Aşağıda verilen örnekler ile araştırma bulguları birbirini destekler niteliktedir.

Çeşitli faktörler suç işleyen kişilerin yaşlarında da farklılık göstermesine yol açmaktadır. Farklı bir çalışmaya göre hırsızlık, uyuşturucu ve sokaklarda gerçekleştirilecek diğer suçlar, çoğunlukla genç yaştaki bireyler tarafından işlenmekteyken, sahtecilik, dolandırıcılık vb. gibi mali suçlarda uzmanlık gerektirdiğinden gençlik sonrası yaşlarda görülmektedir (Çelik, 2008). Yani dolandırıcılık gibi uzmanlık gerektiren suçlar genel itibariyle orta yaş grubunda; hırsızlık, gasp gibi suçlar ise genç yaş grubunda ağırlıklı olarak görülmektedir.

Tablo 45: Hükümlülerin Öğrenim Durumu ile Suç Türleri Arasında İlişkiye İlgili Bulgular

Suç Türü ile Öğrenim Durumu	MVKS	HKS	VDKS	HKS	ŞKS	KSKS	BAS	Diğer	Toplam
Okur-yazar değil	1	2	1	0	0	6	0	0	10
Yüzde	% 10,0	% 20,0	% 10,0	% 0,0	% 0,0	% 60,0	% 0,0	% 0,0	% 100,0
Okur-yazar	1	0	3	0	0	6	0	0	10
Yüzde	% 10,0	% 0,0	% 30,0	% 0,0	% 0,0	% 60,0	% 0,0	% 0,0	% 100,0
İlkokul Mezunu	14	2	3	2	1	19	0	3	44
Yüzde	% 31,8	% 4,5	% 6,8	% 4,5	% 2,3	% 43,2	% 0,0	% 6,8	% 100,0
İlköğretim/Ortaokul Mezunu	21	3	9	2	1	45	1	3	85
Yüzde	% 24,7	% 3,5	% 10,6	% 2,4	% 1,2	% 52,9	% 1,2	% 3,5	% 100,0
Lise Mezunu	11	12	5	4	2	49	0	0	83
Yüzde	% 13,3	% 14,5	% 6,0	% 4,8	% 2,4	% 59,0	% 0,0	% 0,0	% 100,0
Yüksekokul/Üniversite Mezunu	1	7	1	0	0	9	0	0	18
Yüzde	% 5,6	% 38,9	% 5,6	% 0,0	% 0,0	% 50,0	% 0,0	% 0,0	% 100,0
Toplam	49	26	22	8	4	134	1	6	250
Yüzde	% 19,6	% 10,4	% 8,8	% 3,2	% 1,6	% 53,6	% 0,4	% 2,4	% 100,0

$X^2 > 0,05$

Tablo 45'te öğrenim durumu ile suç türü arasında ki-kare analizi yapılmış olup; gruplar homojen dağıldığından dolayı ilişki kurulamamıştır. Ancak tabloya bakıldığında hükümlülerin çoğunluğu ilkokul/ilköğretim mezunu ve öncesi öğrenime sahip olduğu görülmektedir. Dolayısıyla öğrenim seviyesi düştükçe suç işleme oranı arttığı görüşüne varılabilir. Bunun sonucunda değişkenler arasında anlamlı ilişki bulunduğu söylenebilir.

Kan davası ile ilgili bir çalışma yapılmış olup kan davasına istinaden suç işleyenlerin oranına bakıldığında %84'ünün ilkokul düzeyinde olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulguya istinaden eğitim düzeyiyle suç arasında güçlü bir ilişki olduğu yadsınamaz (Ünsal, 1995, s. 112). Diğer bir araştırmada da 2001 yılında 23460 hükümlüyle suç türleri ile eğitim düzeyi arasındaki ilişkiyi ortaya koyma amaçlı bir çalışma yapılmıştır. Yüksekokul mezunu olanların hırsızlık suçu arasında bir ilişki bulunamazken, hırsızlık ve uyuşturucu suçları ile okur-yazarlığı bulunmayanlar arasında ilişki bulunmuştur. Lise ya da yükseköğretim mezunu olanların çoğunlukla dolandırıcılık suçlarıyla ilişkili olduğu görülmüş, ilköğretim düzeyindeki suçluların cinayet, yaralama, cinsel suçlarla ilişkili olduğu saptanmıştır (Yıldız, 2004).

Hükümlülerin eğitim seviyelerinin düşük olduğu yani ilkokul/ilköğretim düzeyinde olduğunu ve düzenli bir işe sahip olmadıklarını ortaya koyan çalışmalardan birisinde ise toplumsal yaşamları düzensiz olan kişilerin mesleki anlamda da düzensiz oldukları görülmüştür. Meslek sahibi veya düzenli bir işe sahip olamama kişinin suç işleme olasılığını da yükseltebileceğini ortaya koymuştur (Akpolat ve Arslantürk, 2013). TÜİK'in 2016 yılı istatistikleri de destekleyicidir. Sonuç itibari ile araştırma bulguları ve verilen örnekler birbirlerini desteklemektedir.

Tablo 46: Hükümlülerin Medeni Durumu ile Suç Türleri Arasında İlişkiyle İlgili Bulgular

Suç Türü ile Medeni Durum	MVKS	HKS	VDKS	HKS	ŞKS	KSKS	BAS	Diğer	Toplam
Evli Yüzde	20 %17,5	8 %7,0	9 %7,9	6 %5,3	1 %0,9	65 %57,0	0 %0,0	5 %4,4	114 %100,0
Bekar Yüzde	28 %22,0	15 %11,8	13 %10,2	2 %1,6	3 %2,4	65 %51,2	1 %0,8	0 %0,0	127 %100,0
Boşanmış Yüzde	1 %12,5	3 %37,5	0 %0,0	0 %0,0	0 %0,0	3 %37,5	0 %0,0	1 %12,5	8 %100,0
Eşi Ölmüş Yüzde	0 %0,0	0 %0,0	0 %0,0	0 %0,0	0 %0,0	1 %100,0	0 %0,0	0 %0,0	1 %100,0
Birlikte Yaşıyor Yüzde	0 %0,0	0 %0,0	0 %0,0	0 %0,0	0 %0,0	0 %0,0	0 %0,0	0 %0,0	0 %0,0
Toplam Yüzde	49 %19,6	26 %10,4	22 %8,8	8 %3,2	4 %1,6	134 %53,6	1 %0,4	6 %2,4	250 %100,0

$X^2 > 0,05$

Tablo 46’da medeni durum ile suç türleri arasında ki-kare analizi yapılmış olup; grupların homojen dağılmasından dolayı ilişki kurulamamıştır. Ancak tabloya bakıldığında eşi ölmüş, birlikte yaşıyor, boşanmış kategorisi içerisine giren hükümlüleri bekar olarak değerlendirdiğimizde genel itibari suç işleyenlerin çoğunluğunu bekarlar oluşturmaktadır. Dolayısıyla aralarında anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilir.

Tablo 47: Hükümlülerin Meslekleri ile Suç Türleri Arasında İlişkiyle İlgili Bulgular

Suç Türü ile Mesleki Durum	MVKS	HKS	VDKS	HKS	ŞKS	KSKS	BAS	Diğer	Toplam
İşsiz	2	1	0	0	0	3	0	0	6
Yüzde	%33,3	%16,7	%0,0	%0,0	%0,0	%50,0	%0,0	%0,0	%100,0
Serbest Meslek-İşçi	41	16	17	7	3	103	1	2	190
Yüzde	%21,6	%8,4	%8,9	%3,7	%1,6	%54,2	%0,5	%1,1	%100,0
Serbest Meslek-İş Sahibi	3	6	4	1	1	17	0	3	35
Yüzde	%8,6	%17,1	%11,4	%2,9	%2,9	%48,6	%0,0	%8,6	%100,0
Kamu Görevlisi	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Yüzde	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%100,0	%0,0	%0,0	%100,0
Hayvancılık-Çiftçilik	3	3	1	0	0	8	0	1	16
Yüzde	%18,8	%18,8	%6,3	%0,0	%0,0	%50,0	%0,0	%6,3	%100,0
Emekli	0	0	0	0	0	2	0	0	2
Yüzde	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%100,0	%0,0	%0,0	%100,0
Toplam	49	26	22	8	4	134	1	6	250
Yüzde	%19,6	%10,4	%8,8	%3,2	%1,6	%53,6	%0,4	%2,4	%100,0

$X^2 > 0,05$

Tablo 47'ye göre meslekler ile suç türleri arasında ki-kare analizi yapılmış olup, grupların homojen dağılmasından dolayı ilişki kurulamamıştır. Ancak tabloya bakıldığında serbest meslek-işçi kategorisinde yer alanların çoğunlukta (190 hükümlü) olduğu, işsiz kategorisinde yer alan hükümlülerin sayıca az olduğu görülmektedir. Yapılan görüşmelerde kendilerini serbest meslek-işçi kategorisinde değerlendiren hükümlüler düzenli bir gelire sahip olmadıklarını, çalıştıkları işlerde kısa süreli bulduklarını ifade etmişlerdir. Düzenli bir gelire sahip olmama, vasıfsız işlerde gününbirlik yevmiye üzerinden çalışma, devamlılığı olan iş imkanının olmamasından dolayı hükümlülerin suç işleme olasılığı yükselmektedir. Dolayısıyla aralarında anlamlı ilişki olduğu yorumu yapılabilir. Düzenli bir işte çalışmayan hükümlüler işsiz statüsüne de koyulabilir. Buna istinaden örnek vermek gerekirse;

TÜİK Adalet İstatistiklerine bakıldığında 2016 yılında mala karşı suç işleyen (hırsızlık, gasp(yağma), dolandırıcılık) hükümlü sayısında artış yaşandığı gibi, aynı yılda işsizlik oranlarında da artış yaşandığı görülmüştür (TÜİK Adalet İstatistikleri; Suç Türü ve İş Durumuna Göre Ceza İnfaz Kurumuna Giren Hükümlüler, http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=1070, 20 Ekim 2018). Dolayısıyla işsizlikle mala karşı suçlar arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Araştırma verilerinde mala karşı suç işleyen düzenli bir gelire sahip olmayan hükümlüler ikinci sırada yer almakta olup verilen örnekteki bulgularla paralellik göstermektedir.

Tablo 48: Hükümlülerin Aylık Gelirleri ile Suç Türleri Arasında İlişkiyle İlgili Bulgular

Suç Türü ile Aylık Gelir	MVKS	HKS	VDKS	HKS	ŞKS	KSKS	BAS	Diğer	Toplam
1500 Lira Altı Yüzde	29 %21,5	10 %7,4	12 %8,9	5 %3,7	2 %1,5	72 %53,3	0 %0,0	5 %3,7	135 %100,0
1501-3000 Lira Yüzde	17 %23,9	9 %12,7	7 %9,9	0 %0,0	0 %0,0	37 %52,1	1 %1,4	0 %0,0	71 %100,0
3001-5000 Lira Yüzde	3 %10,7	5 %17,9	3 %10,7	3 %10,7	2 %7,1	12 %42,9	0 %0,0	0 %0,0	28 %100,0
5001 Lira Üstü Yüzde	0 %0,0	2 %12,5	0 %0,0	0 %0,0	0 %0,0	13 %81,3	0 %0,0	1 %6,3	16 %100,0
Toplam Yüzde	49 %19,6	26 %10,4	22 %8,8	8 %3,2	4 %1,6	134 %53,6	1 %0,4	6 %2,4	250 %100,0

$X^2 < 0,05$

Tablo 48’de aylık gelir ile suç türü arasında ki-kare analizi yapılmıştır. Aralarında anlamlı bir ilişki kurulmuştur. Buna göre hükümlülerin çoğunluğunun alt gelir grubunda yer aldığı ve kamunun sağlığına karşı suç ile mal varlığına karşı suçların çoğunlukta olduğu görülmektedir. Dolayısıyla aylık gelir ile suç türleri arasında güçlü bir ilişki olduğu vurgulanabilir. Aylık gelirin yetersiz olması bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılamasında güçlük çekmesine, sosyal yaşam ihtiyaçlarının asgari düzeyde dahi karşılayamamasına dolayısıyla bireylerin bu ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla farklı yollara yani suç davranışına yönelmesine yol açmaktadır.

Tablo 49: Hükümlülerin Suç Türleri ile Suç İşleme Nedenleri Arasında İlişkiyle İlgili Bulgular

Suç İşleme Nedenleri ile Suç Türleri	Ekonomik Yetersizlik	Arkadaş Çevresi	Meşru Müdafaa	Alışkanlık, Bağımlılık	Öfke Patlaması	Suç İşlemediğini Beyan Ediyor	Genetik	Toplam
MVKS	19	25	1	0	0	3	1	49
Yüzde	%38,8	%51,0	%2,0	%0,0	%0,0	%6,1	%2,0	%100,0
HKS	4	12	3	0	6	1	0	26
Yüzde	%15,4	%46,2	%11,5	%0,0	%23,1	%3,8	%0,0	%100,0
VDKS	7	4	0	1	7	2	1	22
Yüzde	%31,8	%18,2	%0,0	%4,5	%31,8	%9,1	%4,5	%100,0
HKS	1	4	0	0	2	1	0	8
Yüzde	%12,5	%50,0	%0,0	%0,0	%25,0	%12,5	%0,0	%100,0
ŞKS	1	2	0	0	1	0	0	4
Yüzde	%25,0	%50,0	%0,0	%0,0	%25,0	%0,0	%0,0	%100,0
KSKS	73	41	0	9	3	7	1	134
Yüzde	%54,5	%30,6	%0,0	%6,7	%2,2	%5,2	%0,7	%100,0
BAS	0	1	0	0	0	0	0	1
Yüzde	%0,0	%100,0	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%100,0
Diğer	3	1	1	0	0	1	0	6
Yüzde	%50,0	%16,7	%16,7	%0,0	%0,0	%16,7	%0,0	%100,0
Toplam	108	90	5	10	19	15	3	250
Yüzde	%43,2	%36,0	%2,0	%4,0	%7,6	%6,0	%1,2	%100,0

$X^2 < 0,05$

Tablo 49’da hükümlülerin suç türleri ile suç işleme nedenleri arasında ki-kare analizi yapılmıştır. Aralarında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre hükümlülerin çoğunluğu ekonomik yetersizlik ve arkadaş çevresinden dolayı suç işlediğini ifade etmiş ve özellikle kamunun sağlığına karşı suç ile mal varlığına karşı

suç işlendiği görülmektedir. Özellikle ekonomik yetersizlik içerisinde olanların mal varlığına karşı ve kamunun sağlığına karşı suç işlediği, arkadaş çevresinden dolayı kamunun sağlığına karşı suç işleyenlerin çoğunlukta olduğu yapılan görüşmelerden elde edilmiştir. Ekonomik nedenlerden dolayı mala karşı işlenen suçların oranları incelendiğinde yüksek oranda olduğu görülmektedir (Aytac, Aytac ve Bayram, 2007, s. 6). Dolayısıyla araştırma bulguları bu verilerle paralellik göstermektedir.

Tablo 50: Hükümlülerin Ailesi ve Yakınları Arasındaki İlişki ile Aile ve Yakınlarının Ziyarete Gelme Sıklıkları Arasındaki İlişkiyle İlgili Bulgular

Aile ve Yakınların Ziyarete Gelme Sıklıkları Durumu İle Aile ve Yakınları Arasındaki İlişki	Her Açık veya Kapalı Görüşlerde	Arasıra	Hiçbir Zaman	Toplam
Çok İyi	45	29	8	82
Yüzde	%54,9	%35,4	%9,8	%100,0
İyi	39	47	15	101
Yüzde	%38,6	%46,5	%14,9	%100,0
Kötü	5	21	15	41
Yüzde	%12,2	%51,2	%36,6	%100,0
Çok Kötü	7	12	7	26
Yüzde	%26,9	%46,2	%26,9	%100,0
Toplam	96	109	45	250
Yüzde	%38,4	%43,6	%18,0	%100,0

$X^2 < 0,05$

Tablo 50'de hükümlülerin aile üyeleri ve yakın çevrelerinin ziyarete gelme sıklığı ile aile üyeleri ile yakın çevreleri arasındaki ilişkiyi incelemek adına ki-kare analizi yapılmıştır. Aralarında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre aile üyeleri ve yakın çevresiyle ilişkilerini çok iyi ve iyi olarak değerlendiren hükümlülerin her açık veya kapalı görüşlerde ya da arasıra da olsa ziyaret edildikleri yapılan görüşmelerden elde edilmiştir. Yapılan görüşmelerde ayrıca bazı hükümlüler aile

üyeleri ve yakın çevresiyle ilişkilerini çok iyi ya da iyi olarak değerlendirse de onların kendilerini ziyaret etmelerini istememektedir çünkü onların içinde buldukları bu durumu görmeleri kendilerini olumsuz etkilediğini özellikle küçük yaştaki çocukları olan hükümlüler ise çocuklarının olumsuz etkileneceğini düşünmektedirler. Sonuç itibari ile aileleriyle ilişkileri iyi olan hükümlüler bu ilişkilerini devam ettirmektedirler.

Tablo 51: Hükümlülerin Ailesi ve Yakınları Arasındaki İlişki ile Aile ve Yakınlarının Sosyal Destek Olma Durumu Arasındaki İlişkiyle İlgili Bulgular

Aile ve Yakınların Sosyal Destek Olma Durumu İle Aile ve Yakınları Arasındaki İlişki	Evet	Hayır	Toplam
Çok İyi Yüzde	80 %97,6	2 %2,4	82 %100,0
İyi Yüzde	92 %91,1	9 %8,9	101 %100,0
Kötü Yüzde	29 %70,7	12 %29,3	41 %100,0
Çok Kötü Yüzde	17 %69,2	9 %30,8	26 %100,0
Toplam Yüzde	218 %87,2	32 %12,8	250 %100,0

$X^2 < 0,05$

Tablo 51'de hükümlülerin ailesi ve yakınları arasındaki ilişki ile ailesi ve yakınlarının sosyal destek olma durumları arasında ki-kare analizi yapılmıştır. Aralarında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre hükümlülerin ailesi ve yakınları arasındaki ilişkisi çok iyi veya iyi olanların ailesi ve yakınlarından sosyal destek gördükleri yapılan görüşmelerden elde edilmiştir. Hükümlülerin ailesi ve yakınlarıyla olan bağ kuvvetlendikçe her türlü sosyal desteği alabildikleri ve bu durumun da

onların ceza infaz kurumunda ıslahlarını kolaylaştırdığı da yapılan görüşmelerden elde edilmiştir.

Tablo 52: Hükümlülerin Ailesi ve Yakınları Arasındaki İlişki ile Tahliye Sonrası Aile ve Yakınlarıyla Uyum Problemi Yaşayıp-Yaşamayacağını Düşünme Durumu Arasındaki İlişkiyle İlgili Bulgular

Aile ve Yakınlarıyla Uyum Sorunu Yaşayıp-Yaşamayacağını Düşünme Durumu ile Aile ve Yakınları Arasındaki İlişki	Evet	Hayır	Toplam
Çok İyi	7	75	82
Yüzde	%8,5	%91,5	%100,0
İyi	11	90	101
Yüzde	%10,9	%89,1	%100,0
Kötü	13	28	41
Yüzde	%70,7	%29,3	%100,0
Çok Kötü	8	18	26
Yüzde	%69,2	%30,8	%100,0
Toplam	39	211	250
Yüzde	%87,2	%12,8	%100,0

$X^2 < 0,05$

Tablo 52'ye göre hükümlülerin ailesi ve yakınları arasındaki ilişki ile tahliye sonrası ailesi ve yakınlarıyla uyum problemi yaşayacaklarını düşünme durumları arasında ki-kare analizi yapılmıştır. Aralarında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre ailesi ve yakınlarıyla ilişkilerini çok iyi veya iyi olarak değerlendiren hükümlüler tahliye sonrası aileleri ve yakınlarıyla uyum problemi yaşamayacaklarını ifade etmişlerdir. Ailesi ve yakınlarıyla ilişkilerini çok iyi ve iyi olarak değerlendirip tahliye sonrası onlarla uyum problemi yaşayacaklarını düşünen hükümlüler bunun

nedeni olarak ceza infaz kurumunda buldukları süre içerisinde kendilerini psikolojik olarak yıpranmış olarak görmelerinden kaynaklandığı yapılan görüşmelerde ifade etmişlerdir.

Tablo 53: Hükümlülerin Aylık Geliri ile Ailesinin En Çok Hangi Zorluğu Yaşadığı Durumu Arasındaki İlişkiyle İlgili Bulgular

Ailenin Yaşadığı Zorluklar İle Aylık Gelir Arasındaki İlişki	Ekonomik Sıkıntılar	Çocukların Bakımı	Sosyal Dışlanma	Psikolojik Sıkıntılar	Toplam
1500 Lira Altı Yüzde	76 %56,3	12 %8,9	6 %4,4	41 %30,4	135 %100,0
1501-3000 Lira Yüzde	33 %46,5	4 %5,6	1 %1,4	33 %46,5	71 %100,0
3001-5000 Lira Yüzde	14 %50,0	2 %7,1	1 %3,6	11 %39,3	28 %100,0
5001 Lira Üstü Yüzde	3 %18,8	1 %6,3	0 %0,0	12 %75,0	16 %100,0
Toplam Yüzde	126 %50,4	19 %7,6	8 %3,2	97 %38,8	250 %100,0

$X^2 < 0,05$

Tablo 53'te hükümlülerin aylık gelirleri ile ailelerinin en çok yaşadıkları zorluklar arasında ki-kare analizi yapılmıştır. Aralarında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre hükümlülerden aylık gelirleri 1500 lira altı ile 1501-3000 lira arasında olan hükümlüler çocukların bakımını da ekonomik açıdan değerlendirdiğimizde en çok ekonomik sıkıntılar yaşamışlardır. Ayrıca aylık geliri 3000 lira ve altında olan hükümlülerin sosyal dışlanma ve psikolojik sıkıntılar da yaşadığı ve azımsanmayacak oranda olduğu istatistiklerde görülmektedir. Ekonomik geliri yüksek olan hükümlülerin düşük bir oran da olsa sosyal dışlanma ve psikolojik sıkıntılar yaşadığı istatistiklerde görülmektedir.

Tablo 54: Hükümlülerin Medeni Durumu ile Ailesinin En Çok Hangi Zorluğu Yaşadığı Durumu Arasındaki İlişkiyle İlgili Bulgular

Ailenin Yaşadığı Zorluklar ile Medeni Durum Arasındaki İlişki	Ekonomik Sıkıntılar	Çocukların Bakımı	Sosyal Dışlanma	Psikolojik Sıkıntılar	Toplam
Evli Yüzde	66 %57,9	17 %14,9	2 %1,8	29 %25,4	114 %100,0
Bekar Yüzde	56 %44,1	2 %1,6	6 %4,7	63 %49,6	127 %100,0
Boşanmış Yüzde	3 %37,5	0 %0,0	0 %0,0	5 %62,5	8 %100,0
Eşi Ölmüş Yüzde	1 %100,0	0 %0,0	0 %0,0	0 %0,0	1 %100,0
Toplam Yüzde	126 %50,4	19 %7,6	8 %3,2	97 %38,8	250 %100,0

$X^2 < 0,05$

Tablo 54'te hükümlülerin medeni durumları ile ailelerinin en çok yaşadığı zorluklar arasında ki-kare analizi yapılmıştır. Aralarında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre boşanmış, eşi ölmüş hükümlüleri de bekar olarak değerlendirdiğimizde bekar hükümlülerin aileleri hem ekonomik hem de psikolojik sıkıntı yaşadıkları, evli olan hükümlülerin ise çocukların bakımı da ekonomik olarak değerlendirildiğinde ekonomik sıkıntılar yaşadıkları görülmektedir. Evli hükümlülerin bekar hükümlülere oranla ekonomik açıdan daha çok zorluk yaşadıkları istatistiklerden anlaşılmaktadır.

Tablo 55: Hükümlülerin Aylık Gelir Durumu ile Ailesinin Herhangi Kişi/Kurum/Kuruluştan Yardım Alma Durumu Arasındaki İlişkiyle İlgili Bulgular

Herhangi Bir Yerden Yardım Alma Durumu ile Aylık Gelir Arasındaki İlişki	Evet	Hayır	Toplam
1500 Lira Altı Yüzde	70 %51,9	65 %48,1	135 %100,0
1501-3000 Lira Yüzde	39 %54,9	32 %45,1	71 %100,0
3001-5000 Lira Yüzde	21 %75,0	7 %25,0	28 %100,0
5001 Lira Üstü Yüzde	9 %56,3	7 %43,8	16 %100,0
Toplam Yüzde	139 %55,6	111 %44,4	250 %100,0

$X^2 > 0,05$

Tablo 55'te hükümlülerin aylık gelir durumları ile ailelerinin herhangi kişi/kurum/kuruluştan yardım alma durumu arasında ki-kare analizi yapılmıştır. Aralarında anlamlı bir ilişki kurulamamıştır. Bunun nedeni ise grupların homojen dağılmasıdır. Ancak tabloya bakıldığında aylık geliri 3000 lira ve altı olan hükümlülerin ailelerinin azımsanmayacak oranda kişi/kurum/kuruluştan yardım aldığı görülmektedir. Yapılan görüşmelerde ise yardım alan hükümlülerin genel itibarıyla akrabalarından destek aldığı bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgudan yola çıkarak hükümlülerin akrabalık bağlarının ve yardımlaşmanın, dayanışmanın güçlü olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 56: Hükümlülerin Medeni Durumu ile Daha Önce Cezaevine Girdikleri Suç Türü Arasındaki İlişkiyle İlgili Bulgular

Medeni Durumları ile Daha Önceki Suç Türleri	Evli	Bekar	Boşanmış	Eşi Ölmüş	Toplam
DÖCB	46	52	2	0	100
Yüzde	%40,4	%40,9	%25,0	%0,0	%40,0
MVKS	17	32	0	0	49
Yüzde	%14,9	%25,2	%0,0	%0,0	%19,6
HKS	4	4	0	0	8
Yüzde	%3,5	%3,1	%0,0	%0,0	%3,2
VDKS	11	9	1	0	21
Yüzde	%9,6	%7,1	%12,5	%0,0	%8,4
HKS	1	2	0	0	3
Yüzde	%0,9	%1,6	%0,0	%0,0	%1,2
ŞKS	3	1	0	0	4
Yüzde	%2,6	%0,8	%0,0	%0,0	%1,6
KSKS	29	27	4	1	61
Yüzde	%25,4	%21,3	%50,0	%100,0	%24,4
Bilişim Suçu	1	0	0	0	1
Yüzde	%0,9	%0,0	%0,0	%0,0	%0,4
Diğer	2	0	1	0	3
Yüzde	%1,8	%0,0	%12,5	%0,0	%1,2
Toplam	114	127	8	1	250
Yüzde	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0

$X^2 > 0,05$

Tablo 56’da hükümlülerin medeni durumları ile daha önce ceza infaz kurumunda buldukları suç türleri arasında ki-kare analizi yapılmıştır. Aralarında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Buna neden olan faktör ise grupların homojen dağılmasıdır. Ancak tabloya bakıldığında daha önce cezaevinde bulunmayan evli, bekar, eşi ölmüş, boşanmış hükümlüler çıkartılarak değerlendirildiğinde bekar hükümlülerin (eşi ölmüş, boşanmışlar da dahil) evli hükümlülere oranla daha fazla olduğu istatistiklerden anlaşılmaktadır.

Tablo 57: Hükümlülerin Öğrenim Durumu ile Cezaevinde Eğitimlerine Devam Etme Durumu Arasındaki İlişkiyle İlgili Bulgular

Eğitime Devam Etme Durumu ile Öğrenim Durumu	Evet	Hayır	Toplam
Okur-yazar değil Yüzde	2 %20,0	8 %80,0	10 %100,0
Okur-yazar Yüzde	5 %50,0	5 %50,0	10 %100,0
İlkokul Mezunu Yüzde	12 %27,3	32 %72,7	44 %100,0
İlköğretim/Ortaokul Mezunu Yüzde	32 %37,6	53 %62,4	85 %100,0
Lise Mezunu Yüzde	47 %56,6	36 %43,4	83 %100,0
Yüksekokul/Üniversite Mezunu Yüzde	18 %100,0	0 %0,0	18 %100,0
Toplam Yüzde	116 %46,4	134 %53,6	250 %100,0

$X^2 < 0,05$

Tablo 57’de hükümlülerin öğrenim durumu ile cezaevinde eğitimlerine devam etme durumları arasında ki-kare analizi yapılmıştır. Aralarında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre öğrenim düzeyi yüksek olanların yani lise mezunu ve yüksekokul/üniversite mezunu olanlar bir kategoride değerlendirildiğinde eğitimlerine devam etme oranlarının lise mezunu altı seviyesindeki öğrenime sahip olan hükümlülerden daha fazla olduğu görülmektedir. Ancak ilköğretim/ortaokul mezunu olan hükümlülerin eğitimlerine devam etme oranları da azımsanmayacak orandadır.

Tablo 58: Hükümlülerin Yakın Çevresinde Hükümlü-Tutuklu Olma Durumu ile Suçun Nedenleri Arasındaki İlişkiyle İlgili Bulgular

Yakın Çevresinde Hükümlü-Tutuklu Olma Durumu ile Suç İşleme Nedenleri	Evete	Hayır	Toplam
Ekonomik Yetersizlik Yüzde	74 %68,5	34 %31,5	108 %100,0
Arkadaş Çevresi Yüzde	52 %57,8	38 %42,2	90 %100,0
Meşru Müdafaa Yüzde	3 %60,0	2 %40,0	5 %100,0
Alışkanlık, Bağımlılık Yüzde	4 %40,0	6 %60,0	10 %100,0
Öfke Patlaması Yüzde	8 %42,1	11 %57,9	19 %100,0
Suç İşlemediğini Beyan Ediyor Yüzde	4 %26,7	11 %73,3	15 %100,0
Genetik Yüzde	3 %100,0	0 %0,0	3 %100,0
Toplam Yüzde	148 %59,2	102 %40,8	250 %100,0

$X^2 < 0,05$

Tablo 58’de hükümlülerin yakın çevresinde hükümlü-tutuklu bulunma durumları ile suç işleme nedenleri arasında ki-kare analizi yapılmıştır. Aralarında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre yakın çevresinde hükümlü-tutuklu bulunan hükümlülerin suç işleme nedenlerine bakıldığında ekonomik yetersizlikten sonra en çok arkadaş çevresinden kaynaklandığı görülmektedir. Hükümlülerle yapılan görüşmelerde de ekonomik yetersizlik başta olmak üzere arkadaş çevresinin onları etkileyen en önemli faktörlerden biri olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Tablo 59: Hükümlülerin Cezaevinde Bulunmasına Neden Olan Suç Türü ile Daha Önce Cezaevinde Bulunmasına Neden Olan Suç Türü Arasındaki İlişkiyle İlgili Bulgular

DÖCBST ile ŞCBST Arasındaki İlişki	DÖCB	MVKS	HKS	VDKS	HKS	ŞKS	KSKS	BAS	Diğer	Toplam
MVKS	12	25	3	4	0	0	5	0	0	49
Yüzde	%24,5	%51,0	%6,1	%8,2	%0,0	%0,0	%10,2	%0,0	%0,0	%100,0
HKS	16	3	2	3	0	0	2	0	0	26
Yüzde	%61,5	%11,5	%7,7	%11,5	%0,0	%0,0	%7,7	%0,0	%0,0	%100,0
VDKS	6	4	0	10	1	1	0	0	0	22
Yüzde	%27,3	%18,2	%0,0	%45,5	%4,5	%4,5	%0,0	%0,0	%0,0	%100,0
HKS	3	1	0	1	1	0	2	0	0	8
Yüzde	%37,5	%12,5	%0,0	%12,5	%12,5	%0,0	%25,0	%0,0	%0,0	%100,0
ŞKS	2	2	0	0	0	0	0	0	0	4
Yüzde	%50,0	%50,0	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%100,0
KSKS	59	13	3	3	1	2	51	1	1	134
Yüzde	%44,0	%9,7	%2,2	%2,2	%0,7	%1,5	%38,1	%0,7	%0,7	%100,0
BAS	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Yüzde	%0,0	%100,0	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%100,0
Diğer	2	0	0	0	0	1	1	0	2	6
Yüzde	%33,3	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%16,7	%16,7	%0,0	%33,3	%100,0
Toplam	100	49	8	21	3	4	61	1	3	250
Yüzde	%40,0	%19,6	%3,2	%8,4	%1,2	%1,6	%24,4	%0,4	%1,2	%100,0

$X^2 < 0,05$

Tablo 59’da hükümlülerin cezaevinde bulunmalarına neden olan suç cinsi ile daha önceki suç cinsi arasında ki-kare analizi yapılmıştır. Aralarında anlamlı bir ilişki kurulmuştur. Tabloya göre daha önce mal varlığına karşı suç ile kamunun sağlığına karşı suç işleyenlerin daha sonra da aynı suçu tekrarladıkları araştırma bulgularından çıkarılabilir. Dolayısıyla hükümlüler mal varlığına karşı suçlar ile kamunun sağlığına karşı suçların tekrarlanma olasılığının yüksek olduğu anlaşılabilir.

Tablo 60: Hükümlülerin Cezaevinde Bulunmasına Neden Olan Suç Türü İle Tahliye Sonrası Aynı Yerde Yaşamayı Düşünmeleri Arasındaki İlişkiyle İlgili Bulgular

Tahliye Sonrası Aynı Yerde Yaşamayı Düşünme Durumları ile Cezaevinde Buldukları Suç Türleri Arasındaki İlişki	Evete	Hayır	Toplam
MVKS	32	17	49
Yüzde	%65,3	%34,7	%100,0
HKS	15	11	26
Yüzde	%57,7	%42,3	%100,0
VDKS	17	5	22
Yüzde	%77,3	%22,7	%100,0
HKS	7	1	8
Yüzde	%87,5	%12,5	%100,0
ŞKS	3	1	4
Yüzde	%75,0	%25,0	%100,0
KSKS	88	46	134
Yüzde	%65,7	%34,3	%100,0
Bilişim Suçu	1	0	1
Yüzde	%100,0	%0,0	%100,0
Diğer	6	0	6
Yüzde	%100,0	%0,0	%100,0
Toplam	169	81	250
Yüzde	%67,6	%32,4	%100,0

$X^2 > 0,05$

Tablo 60'ta hükümlülerin işledikleri suç türleri ile tahliye sonrası aynı yerde yaşamayı düşünme durumları arasında ki-kare analizi yapılmıştır. Aralarında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Nedeni ise grupların homojen dağılmasıdır. Aynı yerde

yaşamak istemeyen hükümlülerin çoğunluğunu sırasıyla kamunun sağlığına karşı suç işleyenler ile mal varlığına karşı suç işleyenler oluşturmaktadır.

Tablo 61: Hükümlülerin Cezaevinde Bulunmasına Neden Olan Suç Türü İle Tahliye Sonrası Sosyal Hayatta Uyum Sorunu Yaşayıp-Yaşamayacaklarını Düşünmeleri Arasındaki İlişkiyle İlgili Bulgular

Tahliye Sonrası Sosyal Hayatta Uyum Sorunu Yaşamayı Düşünme Durumları ile Cezaevinde Buldukları Suç Türleri Arasındaki İlişki	Evet	Hayır	Toplam
MVKS	19	30	49
Yüzde	%38,8	%61,2	%100,0
HKS	4	22	26
Yüzde	%15,4	%84,6	%100,0
VDKS	4	18	22
Yüzde	%18,2	%81,8	%100,0
HKS	2	6	8
Yüzde	%25,0	%75,0	%100,0
ŞKS	0	4	4
Yüzde	%0,0	%100,0	%100,0
KSKS	44	90	134
Yüzde	%32,8	%67,2	%100,0
Bilişim Suçu	0	1	1
Yüzde	%0,0	%100,0	%100,0
Diğer	1	5	6
Yüzde	%16,7	%83,3	%100,0
Toplam	74	176	250
Yüzde	%29,6	%70,4	%100,0

$X^2 < 0,05$

Tablo 61’de hükümlülerin suç türleri ile tahliye sonrası sosyal hayatta uyum sorunu yaşayıp-yaşamayacaklarını düşünme durumları arasında ki-kare analizi yapılmıştır. Aralarında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre kamunun sağlığına karşı suç ile mal varlığına karşı suç işleyen hükümlüler çoğunluk olarak tahliye sonrası sosyal hayatta uyum sorunu yaşayacağını düşünmektedir. Bunun nedeni ise yapılan görüşmelerde hükümlülerin içinde buldukları toplumun işlemiş oldukları suçlara karşı ön yargılı olduğu ve bu suçları benimsememesidir.

Tablo 62: Hükümlülerin Cezaevinde Bulunmasına Neden Olan Suç Türü İle Tahliye Sonrası Aile Üyeleri ile Uyum Sorunu Yaşayıp-Yaşamayacaklarını Düşünmeleri Arasındaki İlişkiyle İlgili Bulgular

Tahliye Sonrası Aile Üyeleri ile Uyum Sorunu Yaşamayı Düşünme Durumları ile Cezaevinde Buldukları Suç Türleri Arasındaki İlişki	Evet	Hayır	Toplam
MVKS Yüzde	6 %12,2	43 %87,8	49 %100,0
HKS Yüzde	3 %11,5	23 %88,5	26 %100,0
VDKS Yüzde	4 %18,2	18 %81,8	22 %100,0
HKS Yüzde	0 %0,0	8 %100,0	8 %100,0
ŞKS Yüzde	0 %0,0	4 %100,0	4 %100,0
KSKS Yüzde	25 %18,7	109 %81,3	134 %100,0
Bilişim Suçu Yüzde	0 %0,0	1 %100,0	1 %100,0
Diğer Yüzde	1 %16,7	5 %83,3	6 %100,0
Toplam Yüzde	39 %15,6	211 %84,4	250 %100,0

$X^2 < 0,05$

Tablo 62’de hükümlülerin suç türleri ile tahliye sonrası aile üyeleriyle uyum sorunu yaşayacaklarını düşünme durumları arasında ki-kare analizi yapılmıştır. Aralarında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre kamunun sağlığına karşı suç ile mal varlığına karşı suç işlemiş olan hükümlülerin çoğunluğu tahliye sonrası aile üyeleriyle uyum sorunu yaşamayacağını ifade ettikleri yukarıdaki tabloda görülmektedir. Yapılan görüşmelerde ise hükümlüler aile üyeleriyle ilişkilerinin kuvvetli olduğunu, uyum sorunu olsa dahi çabuk atlatabileceklerini ve aile üyelerinin her türlü desteği vereceğini ifade etmişlerdir. Ayrıca araştırma yapılan Bingöl ilinde toplumsal yapıya bağlı olarak geniş aile yapısının yaygın olduğu, aile bağlarının güçlü tutulmaya çalışıldığı ve aile üyelerine her türlü desteğin verildiği araştırma bulgularından elde edilmiştir.

Tablo 63: Hükümlülerin Öğrenim Durumu İle Tahliye Sonrası Sosyal Hayatta Uyum Sorunu Yaşayıp-Yaşamayacaklarını Düşünme Durumları Arasındaki İlişkiyle İlgili Bulgular

Hükümlülerin Tahliye Sonrası Sosyal Hayatta Uyum Sorunu Yaşamayı Düşünüp Düşünmeme Durumları ile Öğrenim Durumları Arasındaki İlişki	Evet	Hayır	Toplam
Okur-yazar değil Yüzde	2 %20,0	8 %80,0	10 %100,0
Okur-yazar Yüzde	4 %40,0	6 %60,0	10 %100,0
İlkokul Mezunu Yüzde	9 %20,5	35 %79,5	44 %100,0
İlköğretim/Ortaokul Mezunu Yüzde	34 %40,0	51 %60,0	85 %100,0
Lise Mezunu Yüzde	23 %27,7	60 %72,3	83 %100,0
Yüksekokul/Üniversite Mezunu Yüzde	2 %11,1	16 %88,9	18 %100,0
Toplam Yüzde	74 %29,6	176 %70,4	250 %100,0

$X^2 < 0,05$

Tablo 63'te hükümlülerin öğrenim durumları ile tahliye sonrası sosyal hayatta uyum sorunu yaşayacaklarını düşünme durumları arasında ki-kare analizi yapılmıştır. Aralarında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre lise mezunu ve yüksekokul/üniversite mezunu olan hükümlüler birlikte değerlendirildiğinde öğrenim düzeyi arttıkça tahliye sonrası sosyal hayatta uyum problemi yaşanılacağını düşünme durumunun oranı düşmektedir. Öğrenim düzeyi yüksek olan hükümlüler tahliye sonrası sosyal hayatta uyum problemi yaşama olasılığını düşük olarak değerlendirmişlerdir.

Tablo 64: Hükümlülerin Öğrenim Durumu ile Ceza İnfaz Kurumunda İhtiyaç Duydukları Etkinlikler Arasındaki İlişkiyle İlgili Bulgular

Hükümlülerin Ceza İnfaz Kurumunda İhtiyaç Duydukları Etkinlikler ile Öğrenim Durumları Arasındaki İlişki	Spor Etkinlikleri	Eğitsel ve Kültürel Etkinlikler	Mesleki Kurslar	İstemiyor um	Toplam
Okur-yazar değil	4	3	3	0	10
Yüzde	%40,0	%30,0	%30,0	%0,0	%100,0
Okur-yazar	4	2	3	1	10
Yüzde	%40,0	%20,0	%30,0	%10,0	%100,0
İlkokul Mezunu	18	13	10	3	44
Yüzde	%40,9	%29,5	%22,7	%6,8	%100,0
İlköğretim/Ortaokul Mezunu	41	23	13	8	85
Yüzde	%48,2	%27,1	%15,3	%9,4	%100,0
Lise Mezunu	40	22	18	3	83
Yüzde	%48,2	%26,5	%21,7	%3,6	%100,0
Yüksekokul/Üniversite Mezunu	9	8	1	0	18
Yüzde	%50,0	%44,4	%5,6	%0,0	%100,0
Toplam	116	71	48	15	250
Yüzde	%46,4	%28,4	%19,2	%6,0	%100,0

$X^2 < 0,05$

Tablo 64'de hükümlülerin öğrenim durumu ile ihtiyaç duydukları sosyal etkinlikler arasında ki-kare analizi yapılmıştır. Aralarında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre hükümlülerin öğrenim düzeyi arttıkça spor etkinlikleri ile eğitsel ve kültürel etkinliklere olan ihtiyaçları da artmıştır. Yapılan görüşmelerde hükümlülerin özellikle spor etkinliklerine çok ihtiyaç duyduklarını koğuş ortamından uzaklaşmak, fiziki aktiviteler yapmak istediklerini de ifade etmişlerdir. Bunun nedeni ise çalışma yapılan kurumda spor salonunun veya alanının bulunmamasıdır.

Tablo 65: Hükümlülerin Öğrenim Durumu İle Ceza İnfaz Kurumunda Buldukları Süreçte Aile Üyeleri ve Yakınları Arasındaki İlişkiyle İlgili Bulgular

Hükümlülerin Ceza İnfaz Kurumundayken Aile Üyeleri ve Yakınları Arasındaki İlişki ile Öğrenim Durumları Arasındaki Bağlantı	Çok İyi	İyi	Kötü	Çok Kötü	Toplam
Okur-yazar değil	6	2	2	0	10
Yüzde	%60,0	%20,0	%20,0	%0,0	%100,0
Okur-yazar	4	3	2	1	10
Yüzde	%40,0	%30,0	%20,0	%10,0	%100,0
İlkokul Mezunu	17	18	5	4	44
Yüzde	%38,6	%40,9	%11,4	%9,1	%100,0
İlköğretim/Ortaokul Mezunu	19	39	15	12	85
Yüzde	%22,4	%45,9	%17,6	%14,1	%100,0
Lise Mezunu	28	33	15	7	83
Yüzde	%33,7	%39,8	%18,1	%8,4	%100,0
Yüksekokul/Üniversite Mezunu	8	6	2	2	18
Yüzde	%44,4	%33,3	%11,1	%11,1	%100,0
Toplam	82	101	41	26	250
Yüzde	%32,8	%40,4	%16,4	%10,4	%100,0

$X^2 > 0,05$

Tablo 65'te hükümlülerin öğrenim durumları ile aile üyeleri ve yakınları arasındaki ilişki arasında ki-kare analizi yapılmıştır. Aralarında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Dolayısıyla öğrenim durumu ile aile ilişkisi arasında bağlantı yoktur.

Tablo 66: Hükümlülerin Yakın Çevresinde Hükümlü-Tutuklu Bulunma Durumu ile Daha Önce Cezaevinde Buldukları Suç Türleri Arasındaki İlişkiyle İlgili Bulgular

Hükümlülerin Yakın Çevresinde Hükümlü-Tutuklu Bulunma Durumu ile Daha Önce Ceza İnfaz Kurumunda Buldukları Suç Türleri Arasındaki İlişki	Evet	Hayır	Toplam
Daha Önce Cezaevinde Bulunmadım	51	49	100
Yüzde	%51,0	%49,0	%100,0
MVKS	34	15	49
Yüzde	%69,4	%30,6	%100,0
HKS	4	4	8
Yüzde	%50,0	%50,0	%100,0
VDKS	11	10	21
Yüzde	%52,4	%47,6	%100,0
HKS	2	1	3
Yüzde	%66,7	%33,3	%100,0
ŞKS	3	1	4
Yüzde	%75,0	%25,0	%100,0
KSKS	42	19	61
Yüzde	%68,9	%31,1	%100,0
Bilişim Suçu	0	1	1
Yüzde	%0,0	%100,0	%100,0
Diğer	1	2	3
Yüzde	%33,3	%66,7	%100,0
Toplam	148	102	250
Yüzde	%59,2	%40,8	%100,0

$X^2 < 0,05$

Tablo 66'da hükümlülerin yakın çevresinde hükümlü-tutuklu bulunma durumları ile daha önce ceza infaz kurumunda buldukları suç türü arasında ki-kare analizi yapılmıştır. Aralarında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre daha önce mal varlığına karşı suç ile kamunun sağlığına karşı suçtan cezaevinde bulunanların yakın çevresinde hükümlü-tutuklu bulunma oranlarının diğer suç türlerine oranla yüksek olduğu görülmektedir. Bunun nedeni ise özellikle kamunun sağlığına karşı suçun toplum içerisinde yaygın olmasından kaynaklıdır.

Tablo 67: Hükümlülerin Medeni Durumları ile Tahliye Sonrası Sosyal Hayatta Uyum Sorunu Yaşayabileceklerini Düşünme Durumları Arasındaki İlişkiye İlgili Bulgular

Hükümlülerin Medeni Durumları ile Tahliye Sonrası Sosyal Hayatta Uyum Sorunu Yaşayabileceklerini Düşünme Durumları Arasındaki İlişki	Evet	Hayır	Toplam
Evli	36	78	114
Yüzde	%31,6	%78,4	%100,0
Bekar	37	90	127
Yüzde	%29,1	%70,9	%100,0
Boşanmış	1	7	8
Yüzde	%12,5	%87,5	%100,0
Eşi Ölmüş	0	1	1
Yüzde	%0,0	%100,0	%100,0
Toplam	74	176	250
Yüzde	%29,6	%70,4	%100,0

$X^2 > 0,05$

Tablo 67'de hükümlülerin medeni durumları ile tahliye sonrası sosyal hayatta uyum sorunu yaşayacaklarını düşünme durumları arasında ki-kare analizi yapılmıştır. Aralarında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bunun nedeni ise evli, bekar, eşi ölmüş, boşanmış olan hükümlülerin toplumla olan bağlarının kuvvetli olmasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 68: Hükümlülerin Aile Üyelerinin Ziyaret Sıklığı ile Ceza İnfaz Kurumunda Psikolojik Rahatsızlık Yaşama Durumu Arasındaki İlişkiyle İlgili Bulgular

Hükümlülerin Ceza İnfaz Kurumunda Psikolojik Rahatsızlık Yaşama Durumu ile Aile Üyelerinin Ziyaret Etme Sıklığı Arasındaki İlişki	Evet	Hayır	Toplam
Her Açık veya Kapalı Görüşlerde	37	59	96
Yüzde	%38,5	%61,5	%100,0
Arasıra	48	61	109
Yüzde	%44,0	%56,0	%100,0
Hiçbir Zaman	21	24	45
Yüzde	%46,7	%53,3	%100,0
Toplam	106	144	250
Yüzde	%42,4	%57,6	%100,0

$X^2 > 0,05$

Tablo 68'de hükümlülerin aile üyelerinin ziyaret etme sıklığı ile ceza infaz kurumunda psikolojik rahatsızlık yaşama durumları arasında ki-kare analizi yapılmıştır. Aralarında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bunu hükümlülerin aileleriyle ve yakınlarıyla olan bağlarının kuvvetli olmasına bağlayabiliriz. Yani ziyarete gelinirse de psikolojik sıkıntı oluşmamaktadır. Dolayısıyla bu durum hükümlüleri psikolojik rahatsızlık yaşama durumlarına karşı korumaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. SONUÇ

Çalışmada hükümlülerin ceza infaz kurumuna ilk girdikleri zaman sürecinden infaz sürecine, ceza infaz kurumundaki infaz süreçlerinden tahliye sonrası sürece kadar yaşadıkları sosyo-ekonomik sorunlar ve bu sorunların çözümünde ihtiyaç duydukları sosyal hizmet uygulamalarının neler olduğu elde edilen bulgularla ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçların yanısıra tespit edilen eksikliklerin giderilmesi amacıyla önerilere bu bölümde yer verilmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre araştırma yapılan Bingöl iline bağlı çalışma yapılan kurumda erkeklerin yoğunluğu suç davranışlarının daha çok erkekler tarafından gerçekleştirildiğini göstermektedir. Benzer çalışma verileri de bu yargıyı destekler niteliktedir (Görgülü ve Tutarel-Kışlak, 2014). Bunun dışında yapılan diğer çalışmalar da destekler niteliktedir (TÜİK, 2015; Koçak ve Durak Batıgün, 2017). Hükümlülerin ağırlıklı olarak 18-38 yaş aralığında genç-orta yetişkinlik döneminde oldukları görülmüştür. Benzer çalışma verileri de bu yargıyı destekler niteliktedir (Güleç vd., 2011; Görgülü ve Tutarel-Kışlak, 2014). CTE 2016 istatistikleri de destekleyicidir.

Hükümlülerin öğrenim düzeylerinin ise çoğunluk itibarıyla lise düzeyi ve altında oldukları görülmektedir. Benzer sonuçlar da bulunmaktadır (Ünsal, 1995; Yıldız, 2004). İstatistiklerde de benzer sonuçlar vardır (TÜİK, 2013). Hükümlülerin ağırlıklı olarak bekar oldukları görülmektedir (Görgülü ve Tutarel-Kışlak, 2014). Evli olanların ise çoğunluğunun ilk evliliklerini gerçekleştirmiş oldukları saptanmıştır.

Genel itibarıyla hükümlülerin hane halkının kalabalık yapıda olduğu, hükümlülerin çoğunluğunun herhangi bir eğitim gerektirmeyen işlerde çalıştıkları bulgusuna ulaşılmaktadır. Serbest meslek-işçi olarak çalışan hükümlülerin çoğunluğu günübirlik yevmiyeli işlerde çalıştıkları ve çoğunluğunun açlık (4 kişilik ailede 1812 lira) ve yoksulluk sınırları (4 kişilik ailede 5904 lira) altında yaşadıkları tespit edilmiştir. Farklı çalışmalarda benzer sonuçlar bulunmaktadır (EGM, 2002; Akpolat ve Arslantürk, 2013).

Hükümlülerin suç türleri incelendiğinde araştırma sonuçlarına göre ağırlıklı olarak kamunun sağlığına karşı suçtan ceza infaz kurumunda bulunmaktadır. İstatistiki verilerde de benzerlik bulunmaktadır (TÜİK, 2013). Araştırma sonuçlarına göre hükümlülerin maddeyi temin etmelerinin kolay olması, kolay yoldan para kazanma hırsı, işleri kötüye gidenlerin durumlarını düzeltmek amaçlı, yaşanan toplum içerisinde madde kullanımının yaygın olmasından dolayı bu suçtan ceza infaz kurumunda buldukları bulgusuna ulaşılmıştır.

Hükümlülerin çoğunluğunun araştırma sonuçlarına göre toplam ceza sürelerinin 10 yıl ve altında olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun ise çalışılan kurumun yapısından kaynaklandığı söylenebilir. Çünkü genel itibari ceza süreleri 10 yıl ve altında olan hükümlüler bulunmaktadır. Hükümlülerin tahliyelerine kalan süreye bakıldığında ise 5 yıl ve altında olduğu ve tahliyelerine kalan sürenin kısa olduğu gerekli müdahalelerle sosyal hayata uyumlarının kolaylaştırılması gerektiği, araştırma sonuçlarından elde edilmiştir.

Hükümlülerin yakın çevresinde hükümlü-tutuklu olma durumuna bakıldığında ise çoğunluğunun yakın çevresinde hükümlü-tutuklu bulunmaktadır. Buna göre yakın çevrelerinin suç işleyen bireylerden meydana geldiği araştırma sonuçlarında ortaya çıkmaktadır. Başka çalışmalar da destekleyici niteliktedir (İçli vd., 2007). Farklı bir çalışmada ise ailelerinde azınlık da olsa mahpusların bulunduğu görülmektedir (İl, 1990; Saruç, 2013). Hükümlülerin yakın çevrelerinde alkol, uyuşturucu, kumar oynama alışkanlığı ile akıl ruh ve hastalığı bulunan kimsenin az sayıda olduğu sonucuna ulaşılsa da uyuşturucu kullanma alışkanlığı konusunda verilen cevapların objektif olmadığı düşünülmektedir. Son olarak hükümlülerin daha önce ceza infaz kurumunda bulunmayanların sayısı çoğunluğu oluştursa da kamunun sağlığına karşı suçtan bulunanların sayısı ikinci sırada yer almaktadır. Uyuşturucu ve uyarıcı maddenin ne kadar yaygın olduğu görülmektedir.

Hükümlülerin çoğunluğunun ekonomik yetersizlikler yüzünden suç işlediği araştırma sonuçlarından elde edilmiştir. Benzer sonuçlar da çalışmayı desteklemektedir (Dinler ve İçli, 2009). Başka bir çalışmada da benzer sonuç çıkmaktadır (Aytac, Aytac ve Bayram, 2007). Sonuç itibari ile verilen örnekteki bulgular araştırma sonucunu destekler niteliktedir.

Araştırma sonuçlarına göre, hükümlülerin çoğunluğu ceza infaz kurumuna girmeden önce evin geçimini kendileri sağlarken, ceza infaz kurumunda buldukları sürede akrabaları (anne, baba, kardeş, ailenin yakın üyeleri) tarafından karşılanmaktadır. Dolayısıyla hükümlülerin ve araştırma yapılan bölgenin akrabalık bağlarının kuvvetli olduğu görülmektedir. Hükümlülerin çoğunluğunun ailesi ekonomik yetersizlik içinde olup ayni/nakdi yardıma muhtaçtır ve kişi/kurum/kuruluşlardan destek almaktadırlar. Ayni/nakdi destek genel itibariyle akrabalarından (anne, baba, kardeş, ailenin yakın üyeleri) ve SYDV, AÇSH İl Müdürlükleri gibi sosyal yardım kuruluşları aracılığıyla sağlanmaktadır. Ayrıca hükümlülerin çoğunluk itibariyle sosyal hizmet kurumunda kalan aile veya aile yakınlarının bulunmadığı bunun nedeni ise aile bağlarının kuvvetli olmasına ve toplumsal yapının bu sorunu kendi içerisinde çözmesine bağlıdır.

Araştırma sonuçlarına göre hükümlülerin işledikleri suç veya suçlar karşısında aileleri/aile yakınları/arkadaşları/komşuları işledikleri suçu kesinlikle onaylamamaktadır. Bu sonuç bize suçun toplum tarafından benimsenmediğini ve suça karşı çıktığını göstermektedir. Hükümlülerin genel itibariyle eşi/ailesi/akrabalarıyla ilişkilerinin iyi olduğu, onlar tarafından ziyaretlerinin yapıldığı ve sosyal destek verildiği araştırma sonuçlarından elde edilmiştir. Benzer sonuçlar da bulunmaktadır (Akgün, 2012). Kadın mahpuslarla ilgili farklı bir çalışmada da benzer sonuçlar elde edilmektedir (İl, 1990).

Hükümlülerin çoğunluğu ceza infaz kurumunda psikolojik rahatsızlık yaşamadığını, psikolojik rahatsızlık yaşayanların ise yeterli tedavi ve desteği aldığı araştırma sonuçlarından elde edilmiştir. Hükümlülerin psikolojik rahatsızlık yaşamalarının sebebi ise aileleri ve yakınları tarafından ziyaretlerinin sağlanmaması, sosyal destek verilmemesi, ayni/nakdi desteklerinin gerçekleştirilmemesi vb. gibi faktörlerden kaynaklandığı yapılan görüşmelerden elde edilmiştir.

Hükümlülerin çoğunluğu ceza infaz kurumunda eğitimlerine devam etme konusunda olumsuz düşünce yapısında olsalar da eğitime devam etmek isteyenlerin sayısı azımsanmayacak orana sahiptir. Hükümlüler çoğunluk itibariyle ceza infaz kurumunda açılan meslek edindirme ve beceri kursuna katılmadığını ifade etse de katılanların sayısı da azımsanmayacak orana sahiptir. Kursu katılım sayısının azlığının nedeni ise ceza infaz kurumunun fiziki koşullarının yetersiz olması

nedeniyle gerekli kursların açılmasında yer ve alan sıkıntısı yaşanmaktadır. Ayrıca hükümlüler genel itibariyle spor etkinliklerine ihtiyaç duysalar da fiziki koşulların yetersizliği bu imkanı elvermemekte ve ceza infaz kurumunda halı saha, spor salonu vb. gibi alanlar bulunmamaktadır.

Hükümlüler ceza infaz kurumunda sosyal çalışmacının ne iş yaptığını bildiklerini ifade etmektedirler. Ancak başka bir çalışmada ise hükümlüler bilgi sahibi olmadıklarını ifade etmektedirler (Soytürk, 2013). Genel itibariyle hükümlüler sosyal çalışmacının rehberlik ve danışmanlık hizmeti verdiğini, sosyal çalışmacıya çoğunlukla psiko-sosyal çalışma amaçlı başvurdukları araştırma sonuçlarından elde edilmiştir. Şunu belirtmek gerekir ki araştırma için hazırlanan görüşme formları hükümlülerle doldurulurken araştırma hakkında gerekli bilgiler verildiğinden hükümlüler sosyal çalışmacıya yardım amaçlı subjektif cevaplar verme ihtimalleri bulunmaktadır.

Hükümlüler tahliye sonrası daha önce yaşadıkları yerde tekrar yaşamaya devam edeceklerini, sosyal hayatta ve ailesi ile aile yakınlarıyla uyum sorunu yaşamayacağı ve devam edebilecekleri bir işlerinin bulunduğu bulgusuna araştırma sonuçlarından ulaşılmaktadır. Başka çalışmalarda da benzer sonuçlar elde edilmiş olup; hükümlülerin çoğunluğu aynı yerde ve ailesiyle birlikte yaşamayı düşünmelerinin yanısıra daha önceki düzenlerini bozmak istememektedirler (Dinler ve İçli, 2009).

Hükümlülerin yaşları ile suç türleri (Tablo 44), aylık gelirleri ile suç türleri (Tablo 48), suç işleme nedenleri ile suç türleri (Tablo 49), aile üyeleri ve yakın çevreleri arasındaki ilişki ile aile ve yakınlarının ziyarete gelme sıklıkları arasındaki ilişkiyi (Tablo 50) incelemek adına ki-kare analizi yapılmış olup anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bunun yanısıra hükümlülerin ailesi ve yakınları arasındaki ilişki ile aile ve yakınlarının sosyal destek olma durumu (Tablo 51), hükümlülerin ailesi ve yakınları arasındaki ilişki ile tahliye sonrası aile ve yakınlarıyla uyum problemi yaşayıp yaşamayacağı durumları (Tablo 52), hükümlülerin aylık geliri ile ailelerin en çok yaşadığı zorlukları (Tablo 53) arasında da ki-kare analizi yapılmış anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Hükümlülerin medeni durumu ile ailelerinin en çok yaşadığı zorluklar (Tablo 54), hükümlülerin öğrenim durumları ile ceza infaz kurumunda eğitimlerine devam etme durumu (Tablo 57), hükümlülerin yakın çevresinde

hükümlü-tutuklu olma durumu ile suçun nedenleri (Tablo 58), hükümlülerin ceza infaz kurumunda buldukları suç türleri ile ceza infaz kurumunda daha önce buldukları suç türleri (Tablo 59), hükümlülerin ceza infaz kurumunda buldukları suç türleri ile tahliye sonrası aynı yerde yaşamayı düşünmeleri arasında (Tablo 60) ki-kare analizi yapılmış olup anlamlı bir ilişki kurulmuştur.

Hükümlülerin ceza infaz kurumunda buldukları suç türleri ile tahliye sonrası sosyal hayatta uyum sorunu yaşayıp-yaşamayacaklarını düşünmeleri (Tablo 61), hükümlülerin ceza infaz kurumunda buldukları suç türü ile tahliye sonrası aile üyeleri ile uyum sorunu yaşayıp yaşamayacaklarını düşünmeleri (Tablo 62), hükümlülerin öğrenim durumu ile tahliye sonrası sosyal hayatta uyum sorunu yaşayıp-yaşamayacaklarını düşünme durumları (Tablo 63), hükümlülerin öğrenim durumu ile ceza infaz kurumunda ihtiyaç duydukları etkinlikler (Tablo 64), hükümlülerin yakın çevresinde hükümlü-tutuklu bulunma durumu ile daha önce ceza infaz kurumunda buldukları suç türleri (Tablo 66) arasında da ki-kare analizi yapılmış olup anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Hükümlülerin öğrenim durumu ile suç türleri (Tablo 45), hükümlülerin medeni durumu ile suç türleri (Tablo 46), hükümlülerin mesleki durumları ile suç türleri (Tablo 47), hükümlülerin aylık gelir durumları ile ailelerinin herhangi kişi/kurum/kuruluştan yardım alma durumu (Tablo 55), hükümlülerin medeni durumu ile daha önce ceza infaz kurumuna girdikleri suç türü (Tablo 56), hükümlülerin ceza infaz kurumundaki suç türleri ile tahliye sonrası aynı yerde yaşamayı düşünmeleri (Tablo 60), hükümlülerin öğrenim durumu ile ceza infaz kurumunda buldukları süreçte aile üyeleri ve yakınları arasındaki ilişkiye (Tablo 65) bağlı olarak ki-kare analizi yapılmış ancak ilişki bulunamamıştır. Grupların homojen dağılımı buna etki etmektedir. Ayrıca bazılarında ise bağlantı kurulamadığı için ilişki bulunamamıştır.

Çalışmanın başında öne sürülen varsayımlara yönelik olarak yapılan analizler sonucunda; hükümlülerin öğrenim düzeyleri yükseldikçe suç oranlarının düştüğü varsayımının desteklendiği sonucuna Tablo 6'dan ulaşılmaktadır. Hükümlülerin öğrenim düzeyleri değerlendirilirken ilköğretim mezunu-ilköğretim/ortaokul mezunu kategorilerinin birleştirilerek değerlendirilmiş ve bu sonuca ulaşılmıştır. Hükümlülerin suç işlemlerinde medeni durumlarının etkili olduğu varsayımının da

desteklendiği sonucuna ulaşılmaktadır. Buna göre bekar hükümlülerin evli hükümlülere oranla daha fazla suç işledikleri Tablo 7’de görülmektedir.

Hükümlülerin suç işlemlerinde ekonomik gelirlerinin yetersiz olmasına bağlı olduğu varsayımı da değerlendirildiğinde varsayımın geçerli olduğu Tablo 11’den anlaşılmaktadır. Bunun yanısıra hükümlülerin suç işleme nedenleri olarak sosyal çevresinden kaynaklandığı varsayımının geçerli olduğu Tablo 15’ten anlaşılmaktadır. Hükümlüler çoğunluk itibari ile yakın çevresinde hükümlü-tutuklu bulunduğunu vurgulamışlardır. Tablo 18’de hükümlüler suç işleme nedenleri olarak en çok sırasıyla ekonomik yetersizlik ve arkadaş çevreleri olduğunu ifade etmeleri her iki varsayımı da (Tablo 11’deki ve Tablo 15’deki) destekler niteliktedir.

Son olarak hükümlülerin çoğunluğu ceza infaz kurumunda kamunun sağlığına karşı suçtan bulunmaktadır varsayımı değerlendirildiğinde ise varsayımın geçerli olduğu Tablo 12’den anlaşılmaktadır. Bingöl coğrafi konumu nedeniyle kamunun sağlığına karşı suçun yoğun olduğu bölgelere yakındır. Ayrıca araştırma yapılan toplumsal yapıda uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanımının yaygın olduğu görülmektedir. Bazı hükümlüler uyuşturucu veya uyarıcı maddenin üretiminde bulunduğunu bazı hükümlüler satış veya pazarlanmasında rol aldığını ifade etmiştir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı ve araştırma yapılan toplumun tamamı için genelleme yapılamasa da madde kullanımının yaygın olduğu ve benimsendiği de inkar edilemez.

4.2. ÖNERİLER

Suçla mücadelede geçici önlemler yerine kalıcı ve etkili önlemler almak gerekmektedir. Suç ve suçluluğun olmadığı bir toplum düşünülemez ancak vereceği olumsuz etkiler minimumize edilebilir. Bunun sonucunda toplumda var olan düzen korunur, toplumun işlevselliği artırılır.

Hükümlülerin suç işleme nedenlerinin ve suçluluğun kaynağının toplumsal dinamikler içerisinde yer alması nedeniyle suçun ve suçluluğun araştırılması günümüz için önemli bir unsurdur. Dolayısıyla suç olgusunu ve suçluluğu açıklamak adına multidisipliner yaklaşımlar (psikoloji, sosyoloji, kriminoloji, hukuk) içerisinde araştırma yapılarak yeni müdahaleler ve yaklaşımlar geliştirilmesi açısından zenginlik katacağı düşünülmektedir. Buna istinaden suçla etkin mücadele edilmesi ve suçun en aza indirilmesi adına suça bilimsel açıdan yaklaşılmalıdır. Böylelikle suçun önlenmesi konusunda başarılı sonuçlar ortaya çıkacaktır.

Hükümlülerin cezaevlerinde ıslahlarını kolaylaştıracak eğitim-öğretim etkinlikleri, mesleki ile beceri kursları, spor müsabakaları, tiyatro, sinema vb. gibi sosyo-kültürel faaliyetler etkin hale getirilmelidir.

Ekonomik unsurlar suç olgusunun meydana gelmesinde önemli bir faktördür. Yapılan çalışmanın içinde ve anket sonuçlarına göre de suçun en büyük nedenlerinden biridir. Buna bağlı olarak toplumda suç oranlarının azaltılması için istihdam alanlarının artırılması gerektiği düşünülmektedir. Dolayısıyla hükümlülerin tahliye sonrası istihdamlarını kolaylaştıracak politikalar üretilmelidir. Sivil toplum örgütleri, vakıflar ve kamu kurumları ortaklaşa bir istihdam alanı yaratmalı hükümlülerin bu alanlarda çalıştırılması sağlanarak toplumda işlevsellikleri artırılmalıdır.

Hükümlülerin toplumla bütünleşmelerini yani topluma uyum sağlamalarını kolay hale getirecek eğitim programları geliştirilmelidir. Özellikle aile ve yakın çevreleriyle iletişimlerini güçlü kılabilecek uygun müdahale programları dizayn edilmelidir. Bunun yanısıra ceza infaz kurumundan tahliye olan hükümlülere yönelik Denetimli Serbestlik hizmetleri daha işlevsel veya etkili müdahalelerde bulunmalıdır.

Suçluluğu önlemenin en etkin yollarından bir tanesi insanlara ve topluma yatırım yapmaktan geçer. Buna göre toplumun ve insanların eğitim, istihdam, sosyo-

ekonomik ve kültürel vb. gibi her türlü ihtiyaçları devlet kurumları, sivil toplum kuruluşları ve vakıflar aracılığı ile işbirliği içinde giderilmelidir. Ayrıca hükümlüleri tahliye sonrası suç eğilimli davranışlardan uzaklaştıracak ve yeni davranış kalıplarını kazandıracak müdahale uygulamaları ve programları oluşturulmalıdır. Bunun yanısıra ceza infaz kurumlarında psiko-sosyal servis uzmanlarının (psikolog-sosyal çalışmacı) sayıları artırılmalı, uzmanların mesleki müdahalelerini gerçekleştirirken ceza infaz kurumu idaresi ve personeli tarafından uzmanlara duyarlılıkları artırılarak daha fazla yardımcı olmaları sağlanmalıdır.

Bu çalışmada hükümlülerin sosyo-ekonomik sorunları ve bu sosyo-ekonomik sorunların çözümüne yönelik sosyal hizmet uygulamaları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Daha sonra yapılacak olan hükümlülerin yaşadığı sosyo-ekonomik sorunlar ile ihtiyaç duydukları sosyal hizmet uygulamaları vb. gibi çalışmalarda araştırmacılara kaynaklık edebileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akgün, R. (2012). *Kadın Hükümlülerin Ceza İnfaz Kurumunda Yaşadıkları Sorunlar ve Başa Çıkma Tarzlarının Belirlenmesi: Eskişehir Çifteler Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akpınar, İ. (2018). *Suç Olgusu, Suç Teorileri ve Kadın Suçluluğu:Kayseri Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Akpolat, Y. ve Arslantürk, Y. (2013). Suçlunun suça bakışı:Suçluya ve suça içerden bakış. Tuna, M. (Ed.). *VII. Ulusal Sosyoloji Kongresi Yeni Toplumsal Yapılanmalar:Geçişler, Kesişmeler, Sapmalar Bildiri Kitabı III*(s. 235-242). Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.
- Altay, A. (2007). *Türkiye’de Mala Karşı İşlenen Suçlar ve Bu Suçları İşleyenlerin Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Özellikleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Polis Akademisi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Anayurt, Ö. (2001). *Hukuka Giriş ve Hukukun Temel Kavramları*. Ankara:Seçkin Yayınları.
- Artuk, M. E. ve Alşahin, M. E. (2015). Hapis Cezalarının ve Cezaevlerinin Tarihi Gelişimi. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 21(2), 145-185.
- Aslan, İ. Y. (1991). *Hukuka Giriş*. İstanbul:Ekin Kitabevi Yayınları.
- Aydın, A. (2003). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. İstanbul:Alfa Yayınları.
- Aydın, E. D. (1992). *Bilişim Suçları ve Hukukuna Giriş*(1. Baskı). Ankara:Doruk Yayınları.
- Aydın, M. A. (2010). *Kentsel Mekan Suç ve Suçluluk:Kadıköy Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aytac, M., Aytac, S. ve Bayram, N. (2007). Suç türlerini etkileyen faktörlerin istatistiksel analizi. 8. *Türkiye Ekonometri ve İktisat Kongresi*. Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Bahar, H. İ. and Fert, İ. (2008). The Debate Over Recent Recorded in Turkey. *International Journal of Social Inquiry*, 1(1), 89-104.
- Bal, H. (2003). *Hukuk-Hukuk Sosyolojisi*. Isparta:Süleyman Demirel Üniversitesi Yayınları.
- Bal, H. (2008). *Hukuk Sosyolojisi*. Isparta:Süleyman Demirel Üniversitesi Yayınları.
- Beccaria, C. (2016). *Suçlar ve Cezalar Hakkında*(6. Baskı). (Çev. S. Selçuk). Ankara:İmge Kitabevi.

- Beirne, P. (1987). Between Classicism and Positivism: Crime and Penalty In The Writings of Gabriel Tarde. *Criminology*, 4(25), 785-819.
- Birleşmiş Milletler (2008). *Cezaevi Müdürleri ve Politika Yapıcılar İçin Kadınlar ve Hapsedilme Üzerine El Kitabı*. Ceza Adaleti El Kitapları Serisi.
- Bozkurt, E. (2002). *Hukukun Temel Kavramları*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Burkay, S. (2008a). *Suç Teorileri ve Suç Olgusu: Antalya Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Burkay, S. (2008b). Teorik Çerçeve ve Suç. *Ethos: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloğlar*, 2(4), 1-15.
- Buz, S. (2009). Feminist Sosyal Hizmet Uygulaması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 20(1), 53-65.
- Centel, N. (2000). Mala Karşı Suçlarda Artışın Kriminolojik Bakımdan Açıklanması ve Nedenleri. *Mala Karşı İşlenen Suçlarla Mücadele Semineri* (ss. 56-67). İstanbul: EGM Asayiş Dairesi Başkanlığı Yayınları.
- Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü. (2017). *Hazırlayıcı Eğitim Ders Notları*. Ankara: Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri Ankara Personel Eğitim Merkezi.
- Cılga, İ. (2004). *Bilim ve Meslek Olarak Türkiye'de Sosyal Hizmet*. Ankara: Ümit Ofset Matbaacılık.
- Çelik, H. (2008). *A Sociological Analysis of Women Criminals In The Denizli Open Prison*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Middle East Technical University, The Graduate School of Social Sciences, Ankara.
- Çimen, A. (2015). Ceza İnfaz Kurumlarında Sosyalleşme ve İslah İlişkisi. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 15(2), 159-188.
- Çolak, H. ve Altun, U. (2006). Denetimli Serbestlik Kavramının Yaptırım Teorisi ve Penolojik Bakımdan Tahlili ile Pozitif Hukukumuzdaki Düzenlemeler. *Adalet Dergisi*, 25, 1-33.
- Demirbaş, T. (2001). *Kriminoloji*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Demirbaş, T. (2016). *Kriminoloji*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Dinler, V. ve İçli, T. (2009). Suç ve yoksulluk etkiselliği (Isparta cezaevi örneği). *Uluslararası Davraz Kongresi (Küresel Diyalog)* (ss. 2469-2486). Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Dodge, M. and Pogrebin, M.R. (2001). Collateral Cost of Imprisonment For Women: Complications of Reintegration. *The Prison Journal*, 81(1), 42-54.
- Dolu, O. (2010). *Suç Teorileri: Teori, Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

- Dönmezer, S. (1994). *Kriminoloji*. İstanbul:Beta Yayınları.
- Dönmezer, S. (1994). *Kriminolojide Suç ve Suçun Niteliği*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Dönmezer, S. ve Erman, S. (1997). *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Genel Kısım*. İstanbul:Filiz Kitabevi.
- Dönmezer, S. ve Erman, S. (1999). *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Genel Kısım Cilt II*. İstanbul: Beta Basım Yayın.
- Duman, E. (2016). *Türkiye’de Kadın Mahpus Olmak*. İstanbul: TCPS Kitaplığı.
- Durkheim, E. (1994). *Sosyolojik Metodun Kuralları*. (Çev. E. Aytekin). İstanbul:Sosyal Yayınları.
- Durkheim, E. (2013). *İntihar*. (Çev. Z. Z. İlkelen). İstanbul:Pozitif Yayınları.
- Durkheim, E. (2015). *İntihar*. (Çev. Z. Z. İlkelen). İstanbul:Pozitif Yayınları.
- Durkheim, E. (2018). *Toplumsal İşbölümü*. (Çev. Ö. Ozankaya). İstanbul:Cem Yayınevi.
- Duyan, V. (2012). *Sosyal Hizmet: Temelleri, Yaklaşımları, Müdahale Yöntemleri*. Ankara:Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayınları.
- Duyan, V. (2014). *Sosyal Hizmet: Temelleri, Yaklaşımları, Müdahale Yöntemleri*. Ankara:Sosyal Çalışma Yayınları.
- Duyan, V., Sayar, Ö. Ö. ve Özbulut, M. (2008) *Sosyal Hizmeti Tanımak ve Anlamak*. Ankara:Öncü Basımevi.
- Düzgün, Ş. (2007). Suç Olgusuna Teorik Yaklaşımlar ve Disiplinlerarasılık. Karasu, M. (Ed.), *Kent ve Suç*(ss. 4-10). Ankara:TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi.
- Emniyet Genel Müdürlüğü. (2002). *Suç ve Suçlu Profili-2*. Ankara:Emniyet Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Engin, E. M. (2012). Suçu Önleyici Tedbirler Bağlamında Ceza İnfaz Kurumlarında Çalışma ve Eski Hükümlü İstihdamı. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 3(2), 24-35.
- Erikson, E. H. (2014). *İnsanın 8 Evresi*. (Çev. G. Akkaya). İstanbul:Okuyan Us Yayınları.
- Erkan, R. ve Erdoğan, M. Y. (2006). Göç ve Çocuk Suçluluğu. *Aile ve Toplum Dergisi*, 3(9), 79-90.
- Es, M. ve Ateş, H. (2004). Kent Yönetimi, Kentleşme ve Göç: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (48), 205-248.
- Evcim, H. (2011). *Sosyolojik Açıdan Afyonkarahisar İlinde Suç ve Suçluluk: Yaralama ve Cinayet Suçları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

- Evrin, S. (1970). *Psikoloji Açısından Suçluluk Sorunu ve Psikososyolojik İzahı Denemesi*. İstanbul:İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Fert, İ. (2007). *Sosyal Politika ve Suç İlişkisi Ülkemiz Suç Profili Açısından Bir Değerlendirme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Freud, S. (2016). *Haz İlkesinin Ötesinde Ben ve İd*. (Çev. A. Babaoğlu). İstanbul:Metis Yayıncılık.
- Geçtan, E. (2003). *Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar*. İstanbul:Metis Yayınları.
- Giddens, A. (2012). *Sosyoloji*. (Çev. C. Güzel). İstanbul:Kırmızı Yayınları.
- Göksu, T. ve Karakaya, M. (2009). Polisin Sapma Davranışlarının Etiketlenme Kuramı Açısından Değerlendirilmesi. *Polis Bilimleri Dergisi*, 11(4), 27-43.
- Göktaş, M., Çakar, E. ve Özdamar, M. (2011). *Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Emeklilik ve Primsiz Rejim*. Ankara:Yaklaşım Yayınları.
- Gölbaşı, S. (2008). *Kentleşme ve Suç, İstanbul'un Kentleşme Süreci ile Suçluluk Arasındaki İlişkinin Kuramsal Değerlendirilmesi*(1. Baskı). İstanbul:On İki Levha Yayıncılık.
- Görgülü, T. ve Tutarel-Kışlak, Ş. (2014). Erkek Hükümlü ve Tutukluları Boyun Eğici Davranışları, Depresyon ve İntihar Olasılıkları. *Nöropsikiyatri Arşivi*, 51, 40-45.
- Güleç, H., Yazıcı Güleç, M., Ulusoy Kaymak, S., Topaloğlu, M. ve Ak, İ. (2011). Şiddet İçeren Suç Davranışı Öngörülebilir Mi? Erkek Mahkumlarda Yürütülen Bir Cezaevi Çalışması. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 14, 94-102.
- Gürkan, Ü. (1994). *Hukuk Sosyolojisine Giriş*. Ankara:Siyasal Kitabevi.
- Hall, C. S. (2016). *Freudyen Psikolojiye Giriş*(3. Baskı). (Çev. E. Devrim). İstanbul:Kaknüs Yayınları.
- Housing Research. (1996). *The Housing Needs of Ex-Prisoners*, [file:///C:/Users/LENOVO/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/h178%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/LENOVO/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/h178%20(3).pdf), adresinden 8 Ocak 2019 tarihinde alınmıştır.
- İçağasıoğlu Çoban, A. ve Akgün, R. (2011). Ankara Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda Kalan Kadın Hükümlülerin Psiko-sosyal Durumlarının Saptanması ve Sosyal Desteklerinin Belirlenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 22(2), 63-78.
- İçli, T. (1992). *Türkiye'de Suçlular Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Özellikleri*. Ankara:Bizim Büro Basımevi.
- İçli, T., Arslan, Z., Başpınar, T., Bahtiyar, M., Dinler, V., Altay, A. (2007). Türkiye'nin suçlu profili:cezaevlerinde bulunan hükümlülerin sosyal ve ekonomik özellikleri(Proje No:105KO14). Polis Akademisi Başkanlığı-TÜBİTAK, Ankara.

- İçli, T. G. (1993). *Türkiye’de Suçlular Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Özellikleri*(3. Baskı). Ankara:Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- İçli, T. G. (1998). *Kriminoloji*. Ankara:Bizim Büro Basımevi.
- İçli, T. (2002). Toplumdan Kopuş:Suç ve Şiddet. Sezal, İ. (Ed.), *Sosyolojiye Giriş*. Ankara:Martı Yayınevi.
- İçli, T. G. (2003). *Kriminoloji*. Ankara:Seçkin Yayıncılık.
- İçli, T. G. (2004). *Kriminoloji*. Ankara:Martı Yayınları.
- İçli, T. G. (2016). *Kriminoloji*. Ankara:Seçkin Yayıncılık.
- İl, S. (1990). *Türkiye’deki Kadın Suçluların Genel Özellikleri ve İnfaz Sürecindeki Sorunları Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kaner, S. (1992). Suçluluğu Açıklayan Yaklaşımlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 25(2), 473-496.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*(23. Baskı). Ankara:Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık.
- Karğın, V. (2016). Anomi ve Gerilim Teorileri. Muş, E. (Ed.), *Kriminoloji: Suç Teorileri ve Uygulamalar*(ss. 59-97). Ankara:Karıncaya Yayınevi.
- Keskin, M. (2008). *İlköğretim 1. Kademe Sınıf Öğretmenlerinin Bilişim Teknolojileri Okuryazarlık Düzeylerinin Öğrenci Başarısını Etkileme Düzeyi*(Afyonkarahisar İli Örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Kızılcılık, S. (1996). *Sosyoloji Teorileri-3*. İstanbul:Saray Kitabevleri.
- Kızmaz, Z. (2004). Öğrenim Düzeyi ve Suç:Suç-Okul İlişkisi Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 291-319.
- Kızmaz, Z. (2005). Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(2), 149-174.
- Kızmaz, Z. (2006). Suçun Önemli Belirleyenleri Olarak İktisadi Etkenler: İşsizlik ve Suç İlişkisine Sosyolojik Bir Bakış. *Polis Bilimleri Dergisi*, 8(1), 73-90.
- Kızmaz, Z. (2013). Cezaevinden çıkan bazı Suçlular niçin yeniden suç işlemektedir: Elazığ E Tipi Cezaevi örneği. *Fırat Üniversitesi Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi Geçmişten Geleceğe Harput Sempozyumu*(s. 909-920). Elazığ:Fırat Üniversitesi.
- Koçak, M. ve Durak Batıgün, A. (2017). Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışları Ölçeğinin(ŞİSDÖ) Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Klinik Psikoloji Dergisi*, 1(1), 1-11.

- Koçak, O. ve Altun, S. (2010). Ceza İnfaz Kurumundaki Mesleki Eğitim Faaliyetlerinin Hükümlü İstihdamına Katkıları. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 1(1), 95-117.
- Kongar, E. (2007). *Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği*. İstanbul:Remzi Kitabevi.
- Korkmaz, A. ve Kocadaş, B. (2015). *Toplumsal Sapma*(2. Baskı). İstanbul:Doğu Kütüphanesi.
- Loucks, N. (2004). Prison Without Bars: Needs, Support and Good Practice for Work with Prisoners' Families. Dundee: Tayside Criminal Justice Partnership. Edinburgh:Families Outside.
- Maeve, M. K. (2001). Waiting to Be Caught: The Devolution of Health For Women Newly Released From Jail. *Criminal Justice Review*, 26(2), 143-169.
- Mandıracı, B. (2015). *Türkiye'de Ceza İnfaz Politikaları ve Kurumlarına İlişkin Yapısal Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. İstanbul:Tesev Yayınları.
- Martinez, D. J. And Christian, J. (2009). The Familial Relationships of Formers Prisoners: Examining The Link Between Residence and İnformal Support Mechanisms. *Journal of Contemporary Ethnography*, 38(2), 201-224.
- Mclvor, G., Trotter, C. and Sheehan, R. (2009). Women, Resettlement and Desistance. *Probation Journal*, 56(4), 347-361.
- Merton, R. K. (1968). *Social Theory ve Social Structure*, https://archive.org/details/robert_k_merton_social_theory_and_social_structu re/page/n43, (20 Aralık 2018).
- Morani, N. M., Wikoff, N., Linhorst, D. M. and Bratton, S. (2011). A Description of The Self-Identified Needs, Service Expenditures and Social Outcomes of Participants of A Prisoner-Reentry Program. *The Prison Journal*, 91(3), 347-365.
- Mumola, C. (2000). Incarcerated Parents and Their Children. In Bureau of Justice Statistics Special Report. Washington: U. S. Government Printing Office.
- Muşanoviç, S. (2018). *Eşleri Cezaevinde Bulunan Kadınların Yaşadıkları Sorunlar ve Başa Çıkma Becerileri: Altındağ Sosyal Hizmet Merkezi Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Nelson, M., Deess, P. ve Allen, C. (1999). The First Month Out: Post-Incarceration Experiences in New York City, https://shnny.org/uploads/The_First_Months_Out.pdf, adresinden 12 Mart 2019 tarihinde alınmıştır.
- Odyakmaz, A. N. (1999). *Ceza Hukuku*. İstanbul:Alfa Yayınları.
- Oktik, N. (2013). Sosyal Sapma ve Suçun Sosyolojisine Kuramsal Yaklaşımlar. Önkal, G. ve Sarı, Ö. (Ed.), *Suçun Sosyolojisi Cezanın Felsefesi:Temel Kavramlar ve Tartışmalar*(ss. 3-43). Ankara:Nobel Akademik Yayıncılık.

- Önal Dölek, B. (2004). *Hükümlü Ailelerinin Ekonomik ve Psiko-Sosyal Sorunları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özbay, Ö. (2004). Yaş, Adolesan Suçları ve Sosyal Bağ Teorisi. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 53-75.
- Özkalp, E. (2005). *Sosyolojiye Giriş*(13. Baskı). Bursa:Ekin Kitabevi.
- Özkürkçügil, A. Ç. (1998). Cezaevinde Yalnızlık ve Yalnızlığın Depresyonla İlişkisi. *Kriz Dergisi*, 6(1), 21-31.
- Öztürk, B. ve Erdem, M. R. (2005). *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Emniyet Tedbirleri Hukuku*. Ankara:Seçkin Yayıncılık.
- Ritzer, G. (2011). *Modern Sosyoloji Kuramları*. (Çev. H. Hülür). Ankara:De Ki Yayınevi.
- Sakarya, Ö. (2017). *Suç ve Suçlulukla Mücadelede Sosyal Hizmet Uygulamalarının Önleyici Etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yalova.
- Saruç, S. (2013). *Kadın Hükümlüler:Cezaevi Yaşantısı ve Tahliye Sonrası Gereksinimler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sayın, A. K. (1990). *Yasadan Doğan Hizmet Sözleşmesi Yapma Yükümlülüğü(Sakat ve Eski Hükümlü Çalıştırma Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Schultz, D. P. ve Schultz, S. E. (2002). *Modern Psikoloji Tarihi*. (Çev. Y. Aslay). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Seker, S. E. (2015). Motivasyon Teorisi(Motivation Theory). *YBS Ansiklopedisi*, 2(1), 22-27.
- Selçuk, S. (2004). *Beccaria'nın İnsanlığa Bildirisi*(1. Baskı). Ankara:İmge Kitabevi Yayınları.
- Senemoğlu, N. (2018). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim:Kuramdan Uygulamaya*(25. Baskı). Ankara:Anı Yayıncılık.
- Sokullu-Akıncı, F. (2002). *Kriminoloji*. İstanbul:Beta Yayınları.
- Sokullu-Akıncı, F. (2010). *Kriminoloji*. İstanbul:Beta Yayınları.
- Solak, A. (2009). *Çocuk Suçluluğu ve Aile*(2. Baskı). Ankara:Hegem Yayınları.
- Solak, A. (Ed.). (2016). *Bingöl İli Sosyal Analiz Çalışması*. Ankara:Hegem Yayınları.

- Soyaslan, D. (1998). *Kriminoloji:Suç ve Ceza Bilimleri*. Ankara:Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Soytürk, S. (2013). *Hükümlü ve Tutukluların Sosyal Hizmet Gereksinimlerinin Değerlendirilmesi: Karaman M Tipi Kapalı-Açık Cezaevi Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sümer, O. (2006). *Sosyal Değişme ve Suç*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Tan, M. (1990). Eğitim Sosyolojisinde Değişik Yaklaşımlar: İşlevselci Paradigma ve Çatışmacı Paradigma. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 23(2), 557-571.
- Tamkoç, B. (2017). *Sed (Sosyal ve Ekonomik Destek) Hizmetinden Yararlanan Çocukların Özelliklerinin İncelenmesi ve Hizmet Sürecinin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tatlıhoğlu, K. (2015). Kentleşme sürecinde suç ve şiddet olgusu üzerine genel bir değerlendirme(Bingöl örneği). 3. *Uluslararası Bölgesel Kalkınma Konferansı*(s. 1482-1496). Bingöl:Bingöl Üniversitesi.
- Türkiye İstatistik Kurumu TÜİK (2013). *Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri Prison Statistics 2013*(Yayın No. 4358). Ankara:Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası.
- Uluğtekin, S. (2004). *Çocuk Mahkemeleri ve Sosyal İnceleme Raporları*. Ankara:Türkiye Barolar Birliği Yayınları.
- Ulutürk, B. (2006). *Kentleşme ve Suç İlişkisi-Adana ve Çanakkale Araştırması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Polis Akademisi Başkanlığı, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- United Nations Office on Drugs and Crime. (2007). *Module for Prison Intervention:South Asia*. New Delhi:UNODC Regional Office for South Asia.
- Ünsal, A. (2013). *Anadolu'da Kan Davası*. (Çev. N. Öktem ve E. Öktem). İstanbul:Yapı Kredi Yayınları.
- Yavuzer, H. (1996). *Çocuk ve Suç*. İstanbul:Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2011). *Çocuk ve Suç*(14. Baskı). İstanbul:Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, A. (2004). *Kentleşme ve Kentleşme Sürecinde Göçün Suç Olgusu Üzerine Etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, A. (2015). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. İstanbul:Çizgi Kitabevi.
- Yıldız, Z. (2004). Eğitim Düzeyi ile Suç Türü Arasındaki İlişkinin Araştırılması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 10(2), 278-291.

- Yılmaz, G. (2007). *Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Uygulaması Deneyimlerinin Fen Öğretimi Öz Yeterlik ve Sınıf Yönetimi İnançlarına Olan Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Yücel, M. T. (1986). *Kriminoloji Suç ve Ceza*. Ankara:Adalet Teşkilatını Güçlendirme Vakfı Yayınları.
- Yücel, M. T. (2004). *Kriminoloji*. İstanbul:Umut Vakfı Yayınları.
- Yücel, M. T. (2008). *Kriminoloji*. Ankara:Afşar Matbaacılık.
- Walklate, S. (2007). *Understanding Criminology*(3. Baskı). USA New York:Open University Press.
- Wormith, J.S., Althouse R., Simpson, M., Reitzel, L. R., Fagan, T. J. And Morgan, R. D. (2007). The Rehabilitation and Reintegration of Offenders: The Current Landscape and Some Future Directions For Correctional Psychology. *Criminal Justice and Behavior*, 34(7), 879-892.
- Aile eğitim programı eğitim içerikleri. (2018, Ağustos, 15). <https://www.aep.gov.tr/egitim-icerikleri/> adresinden 15 Ağustos 2018 tarihinde alınmıştır.
- Bazı suç gruplarına göre dağılım. (2018, Ocak, 10). <http://www.cte.adalet.gov.tr/> adresinden 10 Ocak 2018 tarihinde alınmıştır.
- Bingöl m tipi ceza infaz kurumu. (2018, Nisan, 28). <http://www.bingolmcik.adalet.gov.tr/kurum.html> adresinden 28 Nisan 2018 tarihinde alınmıştır.
- Ceza infaz kurumları genel bilgi. (2019, Haziran, 18). <http://www.cte.adalet.gov.tr/> adresinden 18 Haziran 2019 tarihinde alınmıştır.
- Ceza infaz kurumları ile tutukevleri işyurtları kurumu ve işyurtlarının idare ve ihale yönetmeliği, (2018, Mart, 10). <https://kms.kaysis.gov.tr/Home/Goster/37129> adresinden 10 Mart 2018 tarihinde alınmıştır.
- Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazı hakkında kanun. (2018, Ocak, 10). <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Asp?MevzuatKod=1.5.5275&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=> adresinden 10 Ocak 2018 tarihinde alınmıştır.
- Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazı hakkında kanun. (2018, Aralık, 16). http://www.cte.adalet.gov.tr/menudekiler/hukumlu_haklari.asp adresinden 16 Aralık 2018 tarihinde alınmıştır.
- Coğrafi bölgelere göre dağılım. (2018, Ocak, 10). <http://www.cte.adalet.gov.tr/> adresinden 10 Ocak 2018 tarihinde alınmıştır.
- Hükümlülerin ve tutukluların emanete alınan kişisel paralarının kullanımına dair yönetmelik. (2018, Mart, 10). <https://kms.kaysis.gov.tr/Home/Goster/36811> adresinden 10 Mart 2018 tarihinde alınmıştır.

Hükümlülerin ve tutukluların ödüllendirilmesi hakkında yönetmelik. (2018, Ocak, 15).

<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.17249&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=Hükümlü%20ve%20Tutukluların%20Ödüllendirilmesi%20Hakkında%20Yönetmelik> adresinden 15 Ocak 2018 tarihinde alınmıştır.

Hükümlülerin ve tutukluların ziyaret edilmeleri hakkında yönetmelik. (2018, Ocak, 15).

<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.8345&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=Hükümlü%20ve%20Tutukluların%20Ziyaret%20Edilmeleri%20Hakkında%20Yönetmelik> adresinden 15 Ocak 2018 tarihinde alınmıştır.

4857 sayılı iş kanunu. (2019, Şubat, 10).
<https://mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4857.pdf> adresinden 10 Şubat 2019 tarihinde alınmıştır.

M tipi kapalı ceza infaz kurumu. (2019, Haziran, 22). <http://www.cte.adalet.gov.tr/> adresinden 22 Haziran 2019 tarihinde alınmıştır.

Medeni durumlarına göre dağılım. (2018, Ocak, 10). <http://www.cte.adalet.gov.tr/> adresinden 10 Ocak 2018 tarihinde alınmıştır.

Mesleki ve beceri kursları. (2018, Eylül, 10).
<http://www.denizlidcik.adalet.gov.tr/kurslar.html> adresinden 10 Eylül 2018 tarihinde alınmıştır.

Öğrenim durumu dağılımı. (2018, Ocak, 10). <http://www.cte.adalet.gov.tr/> adresinden 10 Ocak 2018 tarihinde alınmıştır.

Psiko-sosyal programlar. (2018, Ağustos, 15).
http://www.cte.adalet.gov.tr/menudekiler/psikososyal/calisma_programlari.asp adresinden 15 Ağustos 2018 tarihinde alınmıştır.

2828 sayılı sosyal hizmetler kanunu. (2018, Ocak, 15).
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2828.pdf> adresinden 15 Ocak 2018 tarihinde alınmıştır.

Sosyal ve ekonomik destek hizmetleri hakkında yönetmelik. (2018, Mart, 10).
<https://kms.kaysis.gov.tr/Home/Goster/44321> adresinden 10 Mart 2018 tarihinde alınmıştır.

Sosyo-ekonomik sorun. (2018, Ocak, 10). <https://nedir.ileilgili.org/toplumsal+sorun> adresinden 10 Ocak 2018 tarihinde alınmıştır.

TÜİK adalet istatistikleri, suç türü ve iş durumuna göre ceza infaz kurumuna giren hükümlüler. (2018, Ekim, 20).
http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=1070 adresinden 20 Ekim 2018 tarihinde alınmıştır.

TÜİK ceza infaz kurumu istatistikleri 2015. (2018, Aralık, 2).
<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21547> adresinden 2 Aralık 2018 tarihinde alınmıştır.

5237 sayılı Türk ceza kanunu. (2018, Eylül, 14). <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237-20140302.pdf> adresinden 14 Eylül 2018 tarihinde alınmıştır.

Yaş gruplarına göre dağılım. (2018, Ocak, 10). <http://www.cte.adalet.gov.tr/> adresinden 10 Ocak 2018 tarihinde alınmıştır.

Yıllara göre mevcutlar. (2018, Ocak, 10). <http://www.cte.adalet.gov.tr/> adresinden 10 Ocak 2018 tarihinde alınmıştır.

EKLER

Ek-1: Görüşme Formu

HÜKÜMLÜLERİN SOSYAL SORUNLARI VE SOSYAL HİZMET ARAŞTIRMASI ANKET SORULARI

Bu anket, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne sunulmak üzere hazırlanan “Hükümlülerin Sosyo-Ekonomik Sorunları ve Sosyal Hizmet: Bingöl M Tipi Kapalı-Açık Ceza İnfaz Kurumu Örneği” tezi çerçevesinde hazırlanmıştır. Ankette, açık ve kapalı uçlu sorular bulunmaktadır. Ankette size uygun olan seçeneğe (X) işareti koymanız yeterlidir. Vereceğiniz yanıtlar araştırmamın değerlendirilmesi açısından önem arz etmektedir. Katkınız için şimdiden teşekkür ederim.

1)Yaş:

2)Öğrenim Durumu:

Okur-yazar değil ()

Okur-yazar ()

İlkokul Mezunu ()

İlköğretim/Ortaokul Mezunu ()

Lise Mezunu ()

Yüksekokul/Üniversite Mezunu()

3)Medeni Durumu:

Evli ()

Bekar()

Boşanmış ()

Eşi Ölmüş ()

Birlikte Yaşıyor ()

4)Eğer evliyseniz evlilik durumunuz hangisine uygundur?

- İlk Evlilik () İkinci Evlilik ()
 Üçüncü Evlilik () Aynı Anda İki Eşli Evlilik ()
 Diğer(belirtiniz).....

5)Hane halkınız kaç kişiden oluşmaktadır?

- a) Bir-üç ()
 b) Dört-yedi ()
 c) Sekiz ve üstü ()

6) Mesleği:**7)Cezaevine girmeden önce aylık gelir durumunuz:**

- a) 1500 lira ve altı ()
 b) 1500-3000 lira ()
 c) 3000-5000 lira ()
 d) 5000 lira ve üstü ()

8) Ceza infaz kurumunda hangi suç nedeniyle bulunuyorsunuz?

- Mal varlığına karşı suç(Hırsızlık, yağma, dolandırıcılık gibi) ()
 - Hayata karşı suç(Kasten öldürme, taksirle öldürme gibi) ()
 - Vücut dokunulmazlığına karşı suç(Kasten yaralama, taksirle yaralama gibi) ()
 - Hürriyete karşı suç(Tehdit, şantaj gibi) ()
 - Şerefe karşı suç(Hakaret gibi) ()
 - Kamunun sağlığına karşı suç(Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak gibi) ()
 - Bilişim alanında suç ()
 - Diğer.....()

9) Toplam Ceza Süresi:**10) Tahliye Zamanına Kadar Kalan Ceza Süresi:****11)Yakın çevrenizde tutuklu-hükümlü herhangi bir kimse var mı?**

- a) Evet () b) Hayır ()

12)Yakın çevrenizde aşağıda sıralanan alışkanlıkları ya da rahatsızlığı olan kimseler var mıdır?

Alışkanlık ve Rahatsızlıklar	Evet	Hayır
Akıl ve Ruh Hastalığı		
Alkol Kullanma Alışkanlığı		
Uyuşturucu Kullanma Alışkanlığı		
Kumar Oynama Alışkanlığı		

13)Daha önce cezaevinde bulunduysanız hangi suçtan dolayı bulundunuz?

Mal varlığına karşı suç(Hırsızlık, yağma, dolandırıcılık gibi) ()

Hayata karşı suç(Kasten öldürme, taksirle öldürme gibi) ()

Vücut dokunulmazlığına karşı suç(Kasten yaralama, taksirle yaralama gibi) ()

Hürriyete karşı suç(Tehdit, şantaj gibi) ()

Şerefe karşı suç(Hakaret gibi) ()

Kamunun sağlığına karşı suç(Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak gibi) ()

Bilişim alanında suç ()

Diğer(yazınız).....()

14) Sizi suç işlemeye yönelten sebep veya sebepler nelerdir?(yazınız)

.....

15) Evin geçimini hükümlülüğten önce kim sağlıyordu?

Eşim () Akrabalar ()

Kendim () Komşular ()

Çocuklarım () Diğer(belirtiniz).....

16) Evin geçimini hükümlülüğten sonra kim sağlıyor?

Eşim () Akrabalar ()

Kendim () Komşular ()

Çocuklarım () Diğer(belirtiniz).....

17)Siz hükümlüyken aileniz en çok hangi zorlukları yaşamaktadır?

- Ekonomik sıkıntılar () Sosyal dışlanma ()
 Çocukların bakımı () Psikolojik sıkıntılar ()

18) Herhangi bir yerden/kişiden maddi yardım(aynı-nakdi) alıyor musunuz?

- a) Evet () b) Hayır ise(diğer soruya geçiniz)

19) Yardım aldığınız kişi/kurum hangisidir?

Akrabalar ()

Komşular ()

Sosyal Yardım Kuruluşları(Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı veya diğ er yardım yapan dernekler) ()

Diğ er(belirtiniz).....

20) Herhangi bir sosyal hizmet kurumunda kalan yaşlı, çocuk, engelli, bakıma muhtaç aile bireyiniz(eş, çocuk, anne, baba, kardeş vb.) var mı?

- a) Evet () b) Hayır ()

21) Cevabınız Evet ise sosyal hizmet kurumunda kalan aile bireyiniz kimdir?

Annesi veya babası () Yakın akrabaları ()

Çocuğ u veya çocukları () Diğ er(belirtiniz).....

22) İşlediğ iniz suç a aile ve aile yakınlarınızın tepkisi ne oldu?

a) İşlediğ im suç u kesinlikle onaylamadılar ()

b) Bana hak verdiler, anlayışla karşıladılar ()

c) İşlediğ im suç a kayıtsız kaldılar ()

d) Diğ er(belirtiniz).....

23) İşlediğ iniz suç a arkadaşlarınızın ve komşularınızın tepkisi ne oldu?

a) İşlediğ im suç u kesinlikle onaylamadılar ()

b) Bana hak verdiler, anlayışla karşıladılar ()

c) İşlediğ im suç a kayıtsız kaldılar ()

d) Diğ er..... ()

24) Cezaevinde bulunduğunuz zaman diliminde eşiniz/çocuklarınız/akrabalarınız/ ile olan ilişkilerinizi nasıl değerlendirirsiniz?

Çok İyi () İyi ()

Çok Kötü () Kötü ()

25) Aile üyeleriniz (anne, baba, eş, çocuklar, yakınları) sizi ziyarete geliyor mu?

a) Evet () b) Hayır ()

26) Aile üyeleriniz (anne, baba, eş, çocuklar, yakınları) ne kadar sıklıkla sizi ziyarete geliyor?

Her açık veya kapalı görüşlerde ()

Arasıra ()

Hiçbir zaman ()

27) Aile üyelerinizin (anne, baba, eşi, çocukları, yakınları) ve arkadaşlarınızın sizin için sosyal destek olduğunu düşünüyor musunuz?

a) Evet () b) Hayır ()

28) Cezaevinde bulunduğunuz zaman diliminde herhangi bir psikolojik rahatsızlık yaşadınız mı?

a) Evet () b) Hayır ()

29) Cezaevinde ortaya çıkan bu sağlık problemine yönelik tedavi ve destek alabildiniz mi?

a) Evet () b) Hayır ()

30) Cezaevinde bulunduğunuz zaman diliminde eğitim yaşamınıza devam ediyor musunuz?

a) Evet () b) Hayır ()

31) Cezaevinde açılan mesleki ve beceri kurslarına katıldınız mı?

a) Evet () b) Hayır ()

32) Cezaevinde ne tür sosyal etkinliklere ihtiyaç duyuyorsunuz?

Belirtiniz.....

33) Cezaevinde çalışan bir sosyal çalışmacının ne iş yaptığını biliyor musunuz?

a) Evet () b) Hayır ()

34) Cevabınız Evet ise açıklayınız.

.....

35) Cezaevinde görev yapan sosyal çalışmacıdan hangi nedenle destek aldınız?

- a) Hükümlü ile psikososyal çalışma ()
- b) Hükümlü ailesi ile psikososyal çalışma ()
- c) Ayni ve nakdi yardım sağlama ()
- d) Hükümlü ile grup çalışması ()

36) Ceza infaz kurumunda tahliye olduktan sonra önceden yaşadığınız yerde yaşamaya devam etmeyi düşünüyor musunuz?

- a) Evet () b) Hayır ()

37) Tahliye olduktan sonra sosyal hayatta uyum problemleri yaşayabileceğinizi düşünüyor musunuz?

- a) Evet () b) Hayır ()

38) Tahliye olduktan sonra aile üyeleriniz(anne, baba, eş, çocuklar, yakınları) ile aranızda uyum problemlerinin yaşanabileceğini düşünüyor musunuz?

- a) Evet () b) Hayır ()

39) Tahliye olduktan sonra devam edebileceğiniz bir işiniz var mı?

- a) Evet () b) Hayır ()

Ek 2- Etik Kurul İzni

T.C.
UŞAK ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU KARARLARI

K 16
18.06.2017

TOPLANTI SAYISI: 06

KARAR TARİHİ: 08.06.2018

Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi gereğince, Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu, Kurul Başkanı Prof. Dr. Ali YILMAZ başkanlığında toplanarak gündem maddesinin görüşülmesine geçilmiştir.

KARAR 2018-44

Yüksek lisans öğrencisi Durmuş Ali COŞKUNOĞLU'nun Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Ali KÖROĞLU danışmanlığında yapmayı planladığı "Hükümlülerin Sosyal Sorunları ve Sosyal Hizmet: Bingöl M Tipi Kapalı-Açık Ceza İnfaz Kurumu Örneği" başlıklı araştırmasının ve bu araştırma kapsamında uygulanacak yöntemlerin etik açıdan uygun olduğuna katılanların oybirliği ile karar verilmiştir.

No	Üyenin Adı Soyadı	İmza	No	Üyenin Adı Soyadı	İmza
1	Prof. Dr. Ali YILMAZ Başkan	İMZA	4	Prof. Dr. Lütfi ÖZAV Üye	İMZA
2	Prof. Dr. Suat ŞAHİNLER Başkan Yardımcısı	İMZA	5	Prof. Dr. Mehmet KARAYAMAN Üye	İMZA
3	Prof. Dr. Adem SEZER Üye	GÖREVLİ İZİNLİ	6	Prof. Dr. Sadiye TUTSAK Üye	İMZA
7	Prof. Dr. Bilal SEZER Üye	İMZA		Av. Zakire BAYRAKTAR DÜZGÜN Raportör	İMZA

ASLI GİBİDİR

AVUKAT
Zakire BAYRAKTAR DÜZGÜN

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Ek-3:CTE Genel Müdürlüğü İzni

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü

Sayı : 57292265-204.06.03-E.987/85931
Konu : Durmuş Ali COŞKUNOĞLU'nun
Anket Uygulama Talebi

19/06/2018

BİNGÖL CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞINA

İlgi :18/05/2018 tarihli ve B.M. 2018/1561 sayılı yazı.

Uşak Üniversitesi Sosyal Hizmet Anabilim Dalı tezli yüksek lisans programı öğrencisi olan, aynı zamanda Bingöl M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda Sosyal Çalışmacı olarak görev yapan Durmuş Ali Coşkunoglu'nun, "Hükümlülerin Sosyal Sorunları ve Sosyal Hizmet: Bingöl M Tipi Kapalı ve Açık Ceza İnfaz Kurumu Örneği" konulu araştırmayı çalıştığı kurumda yapma talebine ilişkin, ilgi sayılı yazı ve ekleri incelendi.

Talebe konu araştırmanın; yukarıda anılan ceza infaz kurumunda, 21 Haziran - 09 Ağustos 2018 tarihleri arasında, kurumun belirleyeceği gün ve saatlerde, terör hükümlü ve tutukluları hariç, çalışmaya katılacak hükümlülerin bilgilendirilmesi ve bilgilendirme onam formu doldurulması, araştırma konusuyla sınırlı kalınması, ses kaydı ve görüntü alınmaması, kurum görevlileri nezaretinde gerçekleştirilmesi, çalışma sonucunun iki örneği ile CD'sinin, araştırmayı yapacak kişi tarafından, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne gönderilmesi, araştırma sonucunun Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün izni olmaksızın yayınlanmaması, yazılı veya görsel medya kuruluşları ile sosyal medyada paylaşılmaması koşullarıyla uygun görülmüştür.

Gereği ile ilgili kişiye bu yönde bilgi verilmesini rica ederim.

Fatih MUŞMAL
Hâkim
Bakan a.
Genel Müdür Yardımcısı

Konya Yolu No:70 - 06330 Beşevler/ANKARA
Tel: 0 312 204 13 97-1453-1168-1451

Ayrıntılı bilgi için irtibat:
Faks: 0 312 223 43 91

Yetişkin İyileştirme Bürosu
Web:www.ete.adalet.gov.tr